

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

1919 ΠΑΝ

ΚΟΝΤΑΚΙΑ καὶ ΚΑΝΟΝΕΣ

Τ Η Σ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμή 85,- δ. μην. Δε 0,46
Δράχ. από την περιοδικών Δε 0,20
Δράχ. κατά την περιοδικών Δε 0,19.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ

28—*Ένδρ* Σταδίου—28

1919

— Τύποις Π. Α. ΜΕΤΡΑΚΟΥ —

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ

I. Ἰστορία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως.

A' Περίοδος.

Οἱ πρῶτοι ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων Χριστιανοὶ συνήρχοντο εἰς κοινὰς προσευχὰς καὶ ἀνέπεμπον ὅμνους πρὸς τὸν Θεόν, ὡς συνεδούλευεν αὐτοῖς δὲ Παῦλος λέγων «πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λαλοῦντες ἔχυτοῖς φαλμοῖς καὶ ὅμνοις καὶ φᾶσις πνευματικαῖς, ἥδοντες καὶ φάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. ε', 18-19). Τὴν ἵερὰν δὲ ταύτην ὑμνῳδίαν παρέλαβον ἐκ τῆς Ἰουδαικῆς συναγωγῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτὸς τῆς ἀναγνώσεως περικοπῶν τῆς Π. Διαθήκης ἐψάλλοντο καὶ φᾶσι τινες ἐν ταύτῃ περιεχόμεναι, μάλιστα δὲ οἱ φαλμοὶ τοῦ Δαυΐδ, τὸ τελειότατον πρότυπον θρησκευτικῆς λυρικῆς ποιήσεως.

Μετὰ τοὺς Ψαλμοὺς κατὰ τὴν ἵερὰν ὑμνῳδίαν τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἦσαν ἐν χρήσει αἱ ἐννέα φᾶσι τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, αἵτινες ἀπετέλεσαν βραδύτερον τὸν καλούμενον *Karóra* (¹).

Οἱ φαλμοὶ δὲ καὶ αἱ φᾶσι αὗται ἀπηγγέλλοντο μουσικῶς κατάρχοντος τοῦ μέλους ἐνός τινος ἢ καὶ ὅλου χοροῦ, δὲ λαὸς μετεῖχε τῆς φαλμῳδίας ἐπεναλαμβάνων ἐν τέλει τὰ ἐπιφωνήματα ἀλληλούϊα, ἀμήν, ὡσαννά καὶ τὸ πολλάκις ἐπεναλαμβάνομενον *Kύριε ἐλέησον* (²).

(¹) Ἡ α' φᾶση ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν Ἐεραίων διαβάσει τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (Ἐξοδ. ιε', 1-19), ἡ δ' ὥσαύτως ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως παραδίδοντος εἰς τοὺς Λευΐτας τὰς πλάκας τοῦ Νόμου (Δευτερ. λδ', 1-43), ἡ γ' ἐψάλη ὑπὸ τῆς "Ἀννης, διε ἐγέννησε τὸν προφήτην Σαμιουὴλ (Α' Βασιλ. 6', 1-10), ἡ δ' εἶναι προσευχὴ τοῦ προφήτου Ἀμερικούμ (Ἀμερικ. γ', 1-19), ἡ ε' εἶναι προσευχὴ τοῦ προφήτου "Ησαΐου (Ησ. εγ', 1-21), ἡ ζ' εἶναι προσευχὴ τοῦ προφήτου Ιωνᾶ (Ιων. 6', 3-10), ἡ ξ' εἶναι προσευχὴ τῶν ἐν Βρευλῶνι βληθέντων εἰς τὴν κάμινον τριῶν παιδίων (Δανιήλ γ'), ἡ η' ὅμνος τῶν αὐτῶν παιδῶν (Δανιήλ αὐτόθι) καὶ ἡ θ' εἶναι ἡ φᾶση, ἡν ἔχειν ἡ Μαρία, διε μετὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τοῦ Γερετῆλ συνήντησε τὴν Ἐλισάβετ (Λουκ. α', 47-55).

(²) Ἐκ τῶν ἐπιφωνημάτων τούτων, διτινα ἐκκλοῦντο ἐφύμνια ἢ ἀμροτελεύ-

Εἰς τοὺς ἐκ τῆς Γραφῆς δὲ τούτους ὑμνους οἱ τῶν πρώτων αἰώνων Χριστιανοὶ προσέθηκαν καὶ ἄλλους εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν μονογενὴν Αὐτοῦ Μίδον ἀναφερομένους. Τοιοῦτοι δὲ ὑμνοι εἶναι δικαλούμενοις ἐωθινός (Δόξα ἐν ὑψίσταις Θεῷ κ.λ.π.), δικαιοριός (Ἄλετε, παῖδες, Κύριον κ.λ.π.), δικαιούχης (Φῶς Λαρὸν κ.λ.π.) καὶ ἡ εὐχὴ ἐπ' ἀρίστῳ (Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε, διτρέφων με ἐκ νεότητός μου κ.λ.π.), ὃν ὅμως τοὺς ποιητὰς ἡμεῖς σήμερον δὲν γνωρίζομεν.

Ταῦτα δὲ ὅμως ἄλλοι γνωτοὶ τῆς πρώτης ταύτης περιόδου Χριστιανοὶ ὑμνογράφοι, Μεθόδιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Δυκιᾳ πόλεως Ὀλύμπου (+312), διτις ἐν τῷ συγγράμματι αὗτοῦ «Συμποσίῳ» εἰσάγει παρθένον τινὰ ἔξυμνοσαν τὸν παρθενικὸν βίον ἐν ἄστραις ἐξ 24 στροφῶν συγκειμένῳ, Γρηγόριος δὲ Ναζιανζηνὸς (328-389), διτις ἐποίησε πολλοὺς ὑμνους εἰς τὸν Θεόν, τὸν Χριστόν, τὸν τίμιον Σταυρὸν κ.λ.π. καὶ δικαιοριός Πτολεμαῖδος Συνέσιος (+413), διτις ἐποίησε πολλοὺς θρησκευτικοὺς ὑμνους. Πάντα δὲ ὅμως τὰ ποιήματα ταῦτα ποιηθέντα κατ' ἀπομίμησιν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς τὰ μέτρα τῶν προτύπων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ποιήσεως μαρτυροῦσι μὲν ὅτι οἱ ποιηταὶ αὐτῶν ἡσαν λόγιοι ἀνδρες καὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ θερμοῦ θρησκευτικοῦ συγαισθήματος, δὲν ἐπέδρων ὅμως εἰς τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος καὶ διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, δὲν ἐνεχριθῆσαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν.

B' Περίοδος.

(Περίοδος τῶν Κοντακίων ή "Υμνων").

Απὸ τοῦ Εὐαγγελίου δικαιολησιαστικὴ ὑμνογραφία ἀναπτυσσομένη φθάνει εἰς τὴν τελείαν ἀνάπτυξιν αὐτῆς κατὰ τὸν σ' αἰῶνα, ἥτις περιόδος δὲ αὕτη εἶναι ἡ τῆς ἀκμῆς τοῦ Κοντακίου. Ποιηταὶ δὲ τῆς περιόδου ταύτης εἶναι Κύριλλος δικαιοριός, Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος καὶ πρόεδρος τῆς ἐφέσιος διοίκουμενικῆς συνόδου (431), Ἀνθίμιος καὶ Τιμοκλῆς καὶ Αὐξέντιος, δικαιοράτωρ Ιουστινιανὸς ποιητὴς τοῦ

τια ἡ ἀκρόστιχα ἡ ὑποψάλματα, ὡς ἐκ σπερμάτων ἀνεπτύχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ κατόπιν πρῶτον μὲν μικρά τινα αὐτοτελὴ φύσεις, ἀτιγα παρενεβάλλοντο, διπλαὶ τὰ ἐπιφωνήματα, μεταξὺ τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν φύσων καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τῆς Γραφῆς ἀναγνωριμάτων, ἐπειτα δὲ καὶ μεγαλύτερα ποιήματα, οἷα εἶναι τὰ Κοντάκια (Ὕμνοι) καὶ οἱ Κανόνες.

ῦμνου «Ο μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κ.λ.π.», δὲ Δομίτιος,
δὲ Ἀναστάσιος, δὲ Κυριακὸς καὶ δὲ πάντων ἄριστος Ρωμανός.

Ο Ρωμανός, δὲ επικαλούμενος μελῳδός, καταχόμενος ἐκ τῆς ἐν
τῇ Συρίᾳ Ἐμέσης, μιᾶς τῶν πρώτων ἔξελληγισθεισῶν Ἀραβικῶν
ἐποικήσεων τῆς Συρίας, ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς διάκονος τῆς ἐν τῇ Φοι-
νικικῇ παραλίᾳ Βηρυττοῦ. Ἐκ ταύτης δὲ ἐλθὼν εἰς Κων/πολιν ἐπὶ¹
Ἀναστάσιον τοῦ Α' (491-518) διέμενεν ὡς ἐφημέριος ἐν τῷ ναῷ τῆς
Θεοτόκου ἐν τοῖς Κύρου καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολήσιν Ἐκκλησιαστικῶν
ὕμνων καὶ ἐποίησεν ὑπὲρ τοὺς χιλίους οὐ μόνον εἰς τὰς κινητὰς Δε-
σποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πλείστους τῶν
Ἄγίων καὶ ἄλλων προσάπων τῆς ΙΙ. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι καὶ δὲ Συμεὼν διεγένετος
(521-596), δὲ επικαλούμενος Στυλίτης, Σωφρόνιος δὲ ἀπὸ τοῦ 629
πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ἀνδρέας δὲ Πυρός, Βυζάντιος καὶ ἄλλοι.

Γ' Περίοδος.

(Περίοδος τῶν Καρόνων).

Από δὲ τοῦ Ζ' αἰώνος ἀρχεται ἡ τρίτη περίοδος τῆς Ἐκκλησια-
στικῆς ποιήσεως, ἡ περίοδος τῶν Καρόνων. Ποιηταὶ δὲ τῆς περιόδου
ταύτης εἰναι σὲ ἀκόλουθοι.

Ἀνδρέας, δὲ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὅστις περὶ τὰ μέσα μὲν τοῦ
ζ' αἰώνος ἐν Δαμασκῷ γεννηθεὶς, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ πολλὰ ἔτη
ζήσας, ειναι δὲ εἰσηγητὴς τῶν Κανόνων. Τὸν κύριον αὐτοῦ ἔργον εἰναι
δὲ λεγόμενος Μέγας Κανών, ὅστις ἐκ 250 στροφῶν συγκείμενος περιέ-
χει πολλοὺς δογματικοὺς δρισμούς.

Γερμανός, ὅστις πατριάρχης Κ/πόλεως γενόμενος (715-730) ἦν αγ-
κάσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου νὰ παραιτηθῇ τὸν πατριαρχικὸν
θρόνον καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγρα-
φικὴν καὶ τὴν ποίησιν.

Ιωάννης δὲ Δαμασκηνός, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ ζ' αἰώνος
ἐν Δαμασκῷ γεννηθεὶς καὶ ὑπὸ τινος Σικελιώτου μοναχοῦ, τοῦ
Κοσμᾶ, παιδευθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα Μο-
νὴν τοῦ ἀγ. Σάβδου, ὅπου διέτριψε τὸν βίον συγγράφων, ἀπέθανε δὲ
μικρὸν πρὸ τοῦ 754. Ο Ιωάννης, ἐκ τῶν πολυμαθεστάτων καὶ πολυ-
γραφωτάτων συγγραφέων τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων ὃν, ἐν τῇ ποιήσει

έμιμηθη τὸν Ναζιανζηνὸν Γρηγόριον. Εἰς τὸν Ἰωάννην ἀποδίδεται καὶ ἡ ποίησις ἡ μᾶλλον ἡ διασκευὴ τῆς Ὀκτωήχου.

Κοσμᾶς, θετὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, συνανατραφεὶς καὶ συμπα-
δευθεὶς μετ' αὐτοῦ, ἔχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Φοινίκῃ Μαϊσουμᾶ
τῷ 743. Μιμηθεὶς δὲ καὶ οὗτος Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν ἐποίησε
πλείστους Κανόνας.

Ιωσήφ, ὁ ἐπικαλούμενος ὑμνογράφος, ἐν Σικελίᾳ γεννηθεὶς
κατὰ τὴν τέλη τοῦ γ' αἰῶνος, μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν
εἰς Κ/πόλιν, ὅπου πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ ἔξορίας ὑποστάς ὡς πολέ-
μιος τῶν εἰκονομάχων ἀπέθανε τῷ 883. Ὁ Ἰωσήφ ἐποίησε πλείστους
Κανόνας εἰς Ἀγίους μάλιστα, τὸ πλεῖστον δὲ τῆς Παρακλητικῆς εἶναι
ἔργον αὐτοῦ.

Θεόδωρος καὶ **Ιωσήφ** (759-826), οἱ ἐπικαλούμενοι Στουδίται
ἐκ τῆς περιιωνύμου ἐν Κων/πόλει Μονῆς τοῦ Στουδίου, ἥτις τῷ
463 ἰδρυθεῖσα κατέστη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ γ' αἰῶνος κέντρον
Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Οἱ πλείστοι τῶν Κανόνων τοῦ Τριψίδου
καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου εἶναι ἔργα τοῦ Θεοδώρου τούτου.

Θεόδωρος καὶ **Θεοφάνης**, οἱ ἐπονομασθέντες Γραπτοί, διότι
σφοδρῶς καταφερόμενοι κατὰ τῶν εἰκονομάχων αὐτηρῶς ἐτιμωρή-
θησαν ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, ζτις τέλος διέταξε νὰ ἐγκαυθῶσιν ἐπὶ τοῦ
μετώπου αὐτῶν 12 στίχοι δηλοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς τιμωρίας αὐτῶν.
Πολλὰ τῶν ἐν ταῖς Μηναίοις καὶ τῷ Τριψίδιῳ ποιημάτων εἶναι ἔργα
τῶν ποιητῶν τούτων. Στουδίται δὲ ὡς ταύτως ἥσαν Γεώργιος ὁ Νικό-
μηδείας, ὁ Ἀντώνιος, ὁ Αρσένιος, ὁ Βασίλειος, ὁ Γαβριήλ, ὁ Νικό-
λαος καὶ ἄλλοι ὑμνογράφοι.

Καστα, ἡ καὶ Ἰκαστα καὶ Κασσιανή, γεννηθεῖσα περὶ τὸ 810
εἶναι ἡ μόνη ἀξία λόγου Χριστιανὴ ποιήτρια. Ἰδρύσασα Μονὴν καὶ
ἐν αὐτῇ τὸν δίον εἰς μελέτας κατατρίψασα ἐποίησε ποιήματα πολλά,
ἐν οἷς καὶ τὸ πολυθρύλητον «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις κ.λ.π.»

Δέων ὁ βασιλεὺς (886-912), ὁ ἐπικαλούμενος σοφός, ἐποίησεν
ἐκτὸς ἀνακρεόντειον τινὸς φραγμάτων εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ
ἰδιομελά τινα καὶ ἄλλα ἔωθινὰ ἀναστάσιμα.

Φώτιος, ὁ περικλεής πατριάρχης Κ/πόλεως (+891), ἐποίησε ῥυθ-
μικὰ ἀνακρεόντεια καὶ ἴδιομελα καὶ Κανόνα εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ
Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος (913-915), συγγραφεὺς πολυγρά-
φος, ἐποίησε τὰ 11 Ἐξαποστειλάρια.

Δ' Περίοδος.

Από δὲ τοῦ ια' αἰώνος ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία ἥρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους καὶ μάλιστα διὰ τοῦτον, διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἀσματολογίου συμπληρωθέντος δὲ ποιητῆς Ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων δὲν ἥλπιζεν πλέον διὰ τὰ προϊόντα τῆς φαντασίας αὐτοῦ θὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ πρὸς πρακτικὸν σκοπὸν εἰσαγόμενα εἰς τὰ λειτουργικὰ βιβλία. Ἀπὸ τοῦ ια' λοιπὸν αἰώνος ὀλίγοις ὑμνογράφοι ἀναφέρονται, γνωστότεροι δὲ τούτων εἶναι οἱ ἔξι. *Ιωάννης* δὲ *Μαυρόπους*, δὲ *Μητροπολίτης* τῆς μεταξὺ *"Ιριος"* καὶ *"Αλυος"* πόλεως Εὐχαῖτων, ἀκμάσας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (1042-1053), σοφὸς καθηγητὴς τοῦ ἐν Κ/πόλει Πανεπιστημίου, ἔδρυσε τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ιεραρχῶν (30 Ιανουαρίου) καὶ ἐποίησε τὴν Ἀκολουθίαν αὐτῶν ὡς καὶ Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον.

Ιωάννης Ζωναρᾶς κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ιβ' αἰώνος ἀκμάσας, ἴστορικὸς διαπρεπής καὶ Ἐκκλησ. συγγραφεύς, ἐποίησε καὶ Κανόνα εἰς τὴν Θεοτόκον.

Νικηφόρος δὲ *Βλεμμύδης* (1198-1272) πολυγράφος συγγραφεύς ἐποίησε καὶ ὅμοιος εἰς τὸν *"Αγίου Δημήτριον"* καὶ *"Ἀκολουθίαν* εἰς Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.

Ε' Περίοδος.

Καὶ κατὰ τοὺς κατόπιν δὲ χρόνους μέχρι καὶ τοῦ ιθ' αἰώνος ἔξηγολούθουν ποιοῦντες γέους *"Ὕμνους"* καὶ *"Κανόνας"* εἰς τοὺς γέους μάλιστα Μάρτυρας καὶ *"Αγίους"* τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἔξ αὐτῶν ἐλάχιστοι πλέον εἰσήχθησαν εἰς τὰ στερεότυπα καθεστῶτα λειτουργικὰ βιβλία Οὕτω *Νικηφόρος Κάλλιστος* δὲ Ξανθόπουλος, ἴστορικὸς τοῦ ιδ' αἰώνος, ἐποίησε καὶ *"Ἀκολουθίαν"* εἰς τὴν Θεοτόκον, ἢτις βραδύτερον εἰσήχθη καὶ εἰς τὸ Πεντηκοστάριον.

Φιλόθεος δὲ πατριάρχης Κ/πόλεως (+1379) ἐποίησε Κανόνα εἰς Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, τὸν διαπρεπῆ Ιεράρχην τῆς Θ/γίκης.

Μᾶρκος δὲ *Ἐφέσου*, δὲ περικλεής ἀντίπαλος τῶν ἐνωτικῶν ἐν τῇ τῆς Φλωρεντίας συνόδῳ (1439), ἐποίησε Κανόνα εἰς τὸν Πατριάρχην Εὐθύμιον (+1416).

Ματθαῖος δὲ *Καμαριώτης*, διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ᾧγητορικῆς ἐν τῇ Κ/πόλει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐποίησε Κανόνα εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου.

Μανουὴλ δ Μαλαξός, Ναυπλιεὺς χρονογράφος καὶ ἱστορικὸς τοῦ ιεροῦ αἰώνος, ἐποίησε καὶ Ἐκκλησιαστικὰ ἀσματα, ὃν τινα εἰσήχθησαν εἰς τὰ Μηγαλία καὶ τὸ Πεντηκοστάριον.

2. Πηγαέ, γλῶσσα, μέτρα καὶ μορφὴ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ποιημάτων.

Οἱ ποιηταὶ πασῶν τῶν περιόδων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμέρης λαμβάνουσιν, ὡς εἰκός, τὰς ὑποθέσεις τῶν ποιημάτων αὗτῶν ἐκ τῆς Γραφῆς, ἥτις ἔχρησίμευσεν ὡς πηγὴ πολλῶν λογοτεχνιῶν ἔργων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας κατά τε τοὺς μεσαιωνικούς καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Αἱ μεγάλαι μορφαὶ τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Προφητῶν τῆς Π. Διαθήκης, οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν, ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος, ἡ γέννησις, ἡ σταύρωσις, ἡ ἀνάληψις καὶ αὐθόλου δ βίος καὶ τὰ ἔργα Αὐτοῦ καὶ δ βίος καὶ τὰ ἔργα τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀποστόλων ἔχρησίμευσαν ὡς προσφιλῇ θέματα εἰς τοὺς Ἐκκλ. ἡμῶν ποιητάς. Ἀπὸ τῆς β' περιόδου δὲ πλὴν τῆς Γραφῆς ἔχρησίμευσαν ὡς πηγὴ τῶν ποιητῶν τούτων καὶ τὰ διάφορα μαρτυρολόγια καὶ τὰ συναξάρια τὰ περιέχοντα τοὺς βίους καὶ τὰς πράξεις τῶν Μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῶν ἄλλων Ἅγίων. Αὕτονόγτον δὲ είναι: ὅτι θρησκευτικοὶ ποιηταὶ ὅντες καὶ δμοπίστους καὶ δμοδόξους ἐν νῷ ἔχοντες καθ' ὅν χρόνον ἐποίουν τὰ ἔργα των ἡκολούθουν ἀπαρεγκλίτως τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμπνεόμενοι διότι θερμοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ζῶντες καθ' οὓς χρόνους τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἐπικρατοῦν πάντων τῶν ἄλλων εὐγενῶν συναισθημάτων τοῦ ἀνθρώπου ἐρρύθμιζε τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν Χριστιανῶν, είναι πλήρεις πίστεως μὲν καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱὸν καὶ τὴν Θεοτόκον, θαυμασμοῦ δὲ πρὸς τοὺς Ἅγιους καὶ τοὺς Μάρτυρας τῆς Ἐκκλησίας.

Τοιοῦτοι δὲ ὅντες οἱ ποιηταὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐξυμνοῦσι τὰ ἴερά ταῦτα πρόσωπα ἐν ὅμινοις καὶ φύσιαις πνευματικαῖς κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Παύλου. Τὰ ἐκ τῆς καρδίας δ' αὐτῶν ἐν στιγμαῖς θείας ἐμπνεύσεως ἀναβλύζοντα συναισθήματα ἐκφράζουσιν δλως ἀντικειμενικῶς, ἀπαράλλακτα δπως οἱ ἀρχαῖοι τοῦ Δωρίου μέλους ποιηταί, οἱ καλούμενοι χορικοί. "Οπως δηλαδὴ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ τῶν

ῦμνων, τῶν προσοδίων, τῶν διθυράμβων, τῶν παιάνων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς χορικῆς ποιήσεως ἡγετάνοντο ὅτι οὐχὶ ἴδια αὐτῶν συναίσθηματα ἔξεφραζον, ἀλλ' ἀπλῶς ηρμήνευον καὶ ἔξηγγελον τὰ συναίσθηματα, ἀτινα κατεῖχον τὸν λαὸν τὸν παριστάμενον εἰς τὰς δημοτελεῖς πανηγύρεις καὶ ἑσρτὰς τῶν θεῶν καὶ τῶν ήρώων, πρὸς οὓς ἐποίουν τὰ ποιήματά των, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἥμῶν ποιηταὶ συνησθάνοντο ὅτι ἀντεπροσώπευον τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιμελῶς ἀπέφευγον ὡς τὰ πολλὰ νὰ ἔκφράζωσιν ἀτομικὰ συναίσθηματα ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν. Υποκειμενικὰς κρίσεις καὶ ἀτομικὰ συναίσθηματα ἀπάδοντα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἡ προσκρούοντα πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις τῶν Χριστιανῶν δὲν ἦδύναντο νὰ ἐγκατασπείρωσιν ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν ποιηταὶ ἀξιοῦντες νὰ συγκινῶσι τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς προσευχομένους ἀδελφοὺς καὶ νὰ κινήσωσι τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς ἔκφρασιν ὕμνων λατρείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ θεῖον.

Καὶ οἱ ποιηταὶ λοιπὸν τῆς α' περιόδου τῆς Ἐκκλ. ἥμῶν ποιήσεως λαμβάνουσι μὲν τὰς ὑποθέσεις τῶν ποιημάτων αὐτῶν ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ ὑπὸ θερμοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος οἱ πλεῖστοι τούτων ἐμπνέονται, ἀλλ' ἡστόχησαν εἰς τοῦτο, ὅτι ἐμιμήθησαν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ μέτρα καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀρχαίας πρὸ τοῦ Χριστοῦ Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ποιηταὶ μεταχειρίζομενοι γλῶσσαν μὲν ἀκατάληπτον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς Χριστιανούς, μετρικὴν δὲ στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀρχαίας προσῳδίας, ἢτις διέκρινε τὰ μακρὰ καὶ τὰ βραχέα φωνήντα καὶ εἶχε τὸν μελῳδικὸν τόνον τῶν λέξεων, δὲν ἦδύναντο νὰ εἰναι ἀρεστοὶ εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους διότι ἦδη ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἡ διάκρισις αὗτη τῶν φωνηέντων ἥρχισε νὰ ἔξασθενοῦται καὶ κατὰ τὸν δ' ἀπὸ Χριστοῦ αἴῶνα εἶχεν ἐκλίπει σχεδὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ διάκρισις μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, δὲ τόνος τῶν λέξεων ἀπὸ μελῳδικοῦ ἐγένετο ρυθμικός. Εὐνόγιτον λοιπὸν εἶναι διατὰ τὰ ποιητικὰ προϊόντα τῆς α' περιόδου οὕτε καθ' οὓς ἐποιήθησαν χρόνους οὕτε κατὰ τοὺς κατόπιν ἐγένοντο δημοφιλῆ οὓς διέσήχθησάν ποτε εἰς λειτουργικὴν χρήσιν.

'Αλλ' ἐπως καὶ ἐν ἄλλοις τῶν ἀνθρώπων ἔργοις τὰ παθήματα τῶν προγενεστέρων χρησιμεύουσιν ὡς μαθήματα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὰ αἵτια τῆς ἀποτυχίας τῶν ποιητῶν τῆς α' περιόδου ὑπέδειξαν τὴν δόσν, ἣν ὠφειλον ν' ἀκολουθή-

σωσιν οἱ ποιηταὶ τῆς β' πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Κατενόησαν δηλαδὴ οἱ ποιηταὶ οὗτοι ὅτι, ἀν ἥθελον τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας αὐτῶν νὰ συγκινήσωσι τοὺς πολλοὺς καὶ τέρψωσι τὴν ἀκοήν αὐτῶν, ὥφειλον γὰρ κάμωσι χρῆσιν τῶν μέσων ἐκείνων τῆς ἐκφράσεως, ἀτινα τὸ οὖς τῶν συγχρόνων αὐτῶν ὅντως ἤκουε καὶ ἥσθάνετο. Κατενόησαν δὲ τοις ὥφειλον νὰ μεταχειρισθῶσι γλώσσαν μὲν τὴν Κοινήν, ἥτις καὶ ἐν τῇ II. καὶ ἐν τῇ K. Διαθήκη ἐχρησιμοποιήθη καὶ γνώριμος καὶ καταληπτὴ εἰς τὸν λαὸν ἦτο, μετρικὴν δὲ τὴν στηριζομένην εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν καὶ τὸν τόνον τῶν λέξεων, εἰς τὴν ἴσοσυλλαβίαν καὶ τὴν δμοτονίαν, ἀτινα καὶ ἐν τῇ ποιήσει τῶν σημερινῶν λαῶν παρατηροῦνται.

Τοῦτο δὲ τῷ ὅντι ἥρχισε μὲν νὰ καλλιεργῆται κατὰ τὸ τέλος τῆς α' περιόδου, ἐκαρποφόρησε δὲ πλουσίως κατὰ τὴν β' περίοδον, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ῥωμανοῦ μάλιστα. Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν σύμμερον πολλὰ ἔργα τῶν ποιητῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ χρήσει γλώσσας καὶ μέτρου ἵκανοποιούντων τὰς καλαισθητικὰς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων προηγήθησαν τοῦ Ῥωμανοῦ, διότι κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους τῆς εἰκονομαχίας ἡ κατὰ παντὸς νεωτερισμοῦ ἀντίδρασις καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὰ παλαιὰ καθεστῶτα οὐ μικρὸν ἐπέδρασε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλ. ποίησιν ἐπαναγγαγοῦσα εἰς χρῆσιν τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν μετρικήν οὐδεμίᾳ δμως ὑπάρχει ἀμφισσοίλα διὰ δ Ῥωμανὸς ἥκιολούθησε καὶ ἐτελειοποίησε τὸ παράδειγμα προγενεστέρων αὐτοῦ δμοτέχνων. Καὶ γλώσσα μὲν αὐτοῦ εἶναι ἡ τότε Κοινή, μετρικὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς ἴσοσυλλαβίας καὶ τῆς δμοτονίας στηριζομένη τοική.

‘Η νέα δ' αὕτη μετρικὴ ἥδη ἀπὸ τοῦ δ' μετὰ Χριστὸν αἰώνος ἀρχαὶ μένη καὶ συνεχῶς αὕτη μόνη σχεδὸν ὑπὸ τῶν πλείστων Χριστιανῶν ποιητῶν καλλιεργηθεῖσα ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰν ἐπὶ τῆς προσφορᾶς στηριζομένην μετρικὴν καὶ ἐκλήθη ἡ ταύτην μεταχειριζομένη ποίησις τοική (ὕσθμική) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παλαιὰν προσφοριακὴν ποίησιν καλούμενην. Καὶ τίνα μὲν μετρικὰ συστήματα ἀπετέλεσεν ἡ τοική ποίησις εἶναι δύσκολον εἰσέτι ἐπ' ἀκριβείας νὰ καθορίσωμεν· πρῶτον μὲν διότι τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων αὐτῆς εἶναι ἀκόμη ἀνέκδοτα, δεύτερον δὲ διότι δὲν ἔγιναν ἐπαρκεῖς μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μελέται, ἀφ' οὐ ἐπὶ μακρούς αἰώνας ἐπιστεύετο διὰ τὰ Ἐκκλ. ἥμῶν κείμενα ἥταν ἐν πεζῷ λόγῳ γεγραμμένα καὶ τώρα δ' ἀκόμη οὐ μόνον τὰ λειτουργικὰ ἥμῶν βιβλία ἐκδί-

δονται ως τὰ ἐν πεζῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ λόγιοι ως ἐν πεζῷ λόγῳ ἐκδι-
δουσιν ἄσματα Ἐκκλησιαστικά, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1830 τὸ πρῶτον ὑπὸ
τοῦ περικλεοῦς Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἀνεγγωρίσθη ὅτι οἱ ὑμνο-
γράφοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς ἔμμετρον λόγον ἔγραψαν.

Ἐν γενικαῖς λοιπὸν γραμματὶ σήμερον περὶ τῆς μετρικῆς τῆς
τονικῆς ποιήσεως ταῦτα μόνα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. α') Αἱ συλλαβαὶ
τῶν λέξεων λαμβάνονται ἀνεξαρτήτως τῆς μακρότητος ἢ τῆς βραχύ-
τητος αὐτῶν, διαφορὰ μεταξὺ δξείας καὶ περισπωμένης δὲν ὑπάρχει.
β') Ἡ τοσοῦτον αὐτηρῶς ὑπὸ τῆς προσῳδιακῆς ποιήσεως ἀποφευ-
γομένη χασμώδια ἐν τῇ τονικῇ δὲν είναι τοσοῦτον ἀσυνήθης καὶ διὰ
τούτο ἡ ἔκθλιψις οὐχὶ σπανίως ἀμελεῖται. γ') Ἡ δριστονία τῶν λέ-
ξεων φυλάττεται αὐτηρῶς καὶ μάλιστα εἰς τὸ τέλος τῶν στίχων. δ')
Ἐν τῇ τονικῇ ποιήσει οὔτε πόδες ὠρισμένοι ὑπάρχουσιν, οὔτε αἱ
στροφαὶ τοὺς αὐτοὺς στίχους (ἰσοστιχίαν) ἔχουσιν οὔτε τὰ ποιήματα
τὰς αὐτὰς κατ' ἀριθμὸν στροφάς, ἀλλ' αἱ μὲν ἀπλαὶ στροφαὶ είναι
σπάνιαι, συνήθεις δὲ αἱ σύνθετοι, ὧν ἐκάστη σύγκειται ἐκ στίχων
ἀνερχομένων εἰς εἶκοσι καὶ ἕτη πλέον, ἐκαστος δὲ τῶν στίχων τού-
των δύναται νὰ παραλλάσσῃ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ τόνου. ε') Πᾶσαι αἱ
στροφαὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐφύμνιον, ὅπερ κανονικῶς είναι μονόκωλον ἢ
δίκωλον.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τονικῆς ποιήσεως οἱ ποιηταὶ,
ὄντες ἐν ταῦτῷ καὶ μελοποιοί, ὅπως καὶ οἱ παλαιοὶ μελικοὶ ποιηταὶ,
ἐδηγμιούργησαν ἵκανάς νέας στροφάς καὶ ἀντιστοίχους μελῳδίας. Βρα-
δύτερον δέ, ὅτε δὲν ἥδυναντο πλέον οἱ ποιηταὶ νὰ ποιῶσι κατὰ νέας
στροφάς καὶ νέας μελῳδίας, ἐποίουν τὰ νέα ἄσματα κατὰ τὸ ὑπό-
δειγμα προϋπαρχούσης καὶ ἀρεστῆς γενομένης στροφῆς καὶ μελῳ-
δίας· ἡ πρότυπος δ' αὕτη στροφὴ καλεῖται εἰδομός. Ηδη λοιπὸν ποιη-
μα ἔχει τὸν είρημὸν αὐτοῦ, τὴν ὑπόδειγματικὴν δηλονότι στροφήν,
κατὰ τὸν ἀριθμὸν δὲ τῶν συλλαθῶν καὶ τὸν τόνον ταύτης θὰ ποιη-
θῶσι καὶ αἱ στροφαί, τὰ καλούμενα τροπάρια, τοῦ ποιήματος. Οἱ
σπουδαιότατοι δὲ τῶν τοιούτων είρημῶν συναχθέντες ἔξεδόθησαν καὶ
χωριστὰ εἰς ἔδιον βιθόλιον, τὸ ακληθὲν Εἰρημολόγιον.

Δύο δ' είναι οἱ κύριοι τύποι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ποιημά-
των, δ' Ὅμνος καὶ δ' Καράν. Καὶ δ' μὲν Ὅμνος, ὅστις καὶ Κοντά-
κιον ἀρχαιότερον ἐλέγετο, σύγκειται ἐξ 20 ἢ 24 ἢ 30 ἢ καὶ περισ-
σοτέρων ἔτι ἰσομέτρων στροφῶν, αἵτινες ἀρχαιότερον μὲν Οἰκοι,
βραδύτερον δὲ Τροπάρια ἐκλήθησαν τούτων δὲ προτάσσεται στροφὴ

μικροτέρα (καὶ σπανίως δύο ἢ τρεῖς στροφαῖ), ἥτις κουκούλιον μὲν τὸ πρῶτον, προοίμιον δ' ἔπειτα ἐκαλεῖτο. Ὁ σπουδαιότατος Ὅμηρος ποιητὴς εἶναι δὲ Ρωμανός.

Οἱ δὲ Κανῶν σύγκειται μὲν ἐξ 8 ἢ 9 Ὡδῶν, ὃν ἑκάστη ιδίᾳ μετρικὴν κατασκευὴν ἔχουσα κατ' ἀρχὰς μὲν συνέκειτο ἐκ πολλῶν τροπαρίων, κατόπιν δὲ τὰ τροπάρια ταῦτα περιωρίσθησαν εἰς 3 ἢ 4. Αἱ 9 δὲ αὗται Ὡδαὶ τοῦ Κανόνος ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 9 ἀσματα τῆς Γραφῆς, ἀτινα, ὡς προείπομεν, ἐψάλλοντο ὑπὸ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Σπουδαιότατοι δὲ ποιηταὶ Κανόνων εἶναι Ἀνδρέας δὲ Κρήτης, Ιωάννης δὲ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς δὲ Μακεουμᾶ.

Τῶν ποιητικῶν καὶ βητορικῶν τρόπων καὶ σχημάτων, δύν ἀπὸ τοῦ Ὅμηρου ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ καὶ οἱ βήτορες καὶ μάλιστα τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς παρηγήσεως καὶ δὴ τοῦ ὄμοιοτελεύτου ἢ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, συχνὴν κάμνουσι χρῆσιν καὶ οἱ Ἐκκλησι. ποιηταὶ καὶ κατ' ἔξοχὴν δὲ Ρωμανός.

Σπουδαίον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλ. γῆμῶν ποιήσεως εἶναι καὶ ἡ ἀκροστιχίς. Λέγεται δὲ ἀκροστιχίς, διαν τὰ ἀκρα, γῆτοι τὰ ἀρκτικὰ τῶν στροφῶν ἢ καὶ τῶν στίχων γράμματα Ὅμου η Κανόνος τινός, δρίζωνται σκοπίμως εἴτε κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ω (ἢ τὴν ἀντίστροφον ἀπὸ τοῦ Ω πρὸς τὸ Α), εἴτε πρὸς διγλωσσιν τοῦ δινόματος τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου ἢ τῆς ἑορτῆς, εἰς ἣν ἀναφέρεται τὸ ποίημα, ὡς «εἰς τὸν Πρόδρομον Ῥωμανοῦ», «εἰς τὰ βαῖκα Ῥωμανοῦ», «τὸν προφήτην Ἡλίαν δὲ Ῥωμανὸς εὐφημεῖ», «εἰς τὸ Πάθος ϕαλμὸς Ῥωμανοῦ», «εἰς τὸν δσιον Εὐθύμιον δὲ θυμὸς οὔτος». Ἀλλοτε πάλιν διὰ τῆς ἀκροστιχίδος δηλοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ μόνον, ὡς «Γαβριὴλ φόδη», «τοῦ Στουδίου ἀσμα» ἢ καὶ ἀποτελεῖται διόλοκληρος φράσις, ὡς «κνοῦν παμφαῆ πῶς αἰνέσεις, ὃ Στουδίτα;» Εἰς τοὺς Κανόνας δὲ ἡ ἀκροστιχίς εἶναι συνήθως ἔμμετρος κάλλιστον δὲ τοιεύτης ἀκροστιχίδος παράδειγμα εἶναι ἡ ἐκ τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων 130 στίχων τοῦ Κανόνος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀποτελοῦσσα 4 διους στίχους (δύο γραελεγεῖα). Καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς μὲν ἀπόψεως ἡ ἀκροστιχίς βεβαίως οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, ἵσως δὲ μάλιστα ἐδέσμευε καὶ αὕτη πρὸς τῷ μέτρῳ τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ χρήσιμος δὲ εἶναι εἰς τοῦτο μάλιστα, πρῶτον μὲν διὰ εἰναι κριτήριον τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ποιημάτος καὶ διὰ αὕτης εἶναι εὔκολον εἰς ήματς σήμερον νὰ ἐξαριθώνωμεν, ἀν ἔξεπεσε στροφὴ ἢ στίχος ποιήματός τινος, δεύτερον δὲ διὰ

είναι κριτήριον τῆς γνησιότητος ποιήματός τυνος, διάκις διὰ ταύτης δηλούται τὸ σημαντικό του ποιητοῦ, εἰ καὶ τοῦτο δὲν είναι ἀσφαλές πάντοτε, διότι ἐνίστε ποιηταῖς τινες ἀπέδιδον τὰ ποιήματα αὐτῶν εἰς προγενεστέρους ἐνδόξους ποιητὰς καὶ ἐκείνων τὰ δινόματα ἐδήλουν διὰ τῶν ἀκροστιχίδων τῶν ποιημάτων των.

Ξ. Τὰ λειτουργικὰ βιβλία.

Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα ἡμεῖς ἀκούομεν συγήθως ἐν τοῖς ναοῖς ψαλλόμενα ἐκ τῶν καλουμένων λειτουργικῶν βιβλίων. Τοιαῦτα δὲ βιβλία είναι ή Ὁκτώηχος, ή Παρακλητική, τὰ Μηναῖα, τὸ Τριψήδιον, τὸ Πεντηκοστάριον, τὸ Θεοτοκάριον, τὸ Ὡρολόγιον.

Ἡ Ὁκτώηχος (ἐνν. βιβλίος) περιλαμβάνει τὰ κατὰ τοὺς 8 ὥρας τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς ψαλλόμενα ἐν τῷ ἑσπερινῷ καὶ τῷ ὅρθῳ τῶν Κυριακῶν τροπάρια, ὃν πλεῖστα μὲν ἐποίησεν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, τινὰ δὲ ὁ Ἀνατόλιος, ὁ Μητροφάνης, ὁ Λέων καὶ ἄλλοι.

Ἡ Παρακλητικὴ (βιβλίος) περιέχει μὲν ὅσα καὶ ἡ Ὁκτώηχος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑδομάδος ψαλλόμενα τροπάρια, ὃν πολλὰ ἐποίησαν οἱ Στουδίται Θεόδωρος καὶ Ἰωσήφ καὶ ἄλλοι.

Τὰ Μηναῖα, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ὅντα, περιέχουσι τὰ καθ' ἔκαστον μῆνα εἰς τὰς ἀκινήτους ἑορτὰς ψαλλόμενα τροπάρια, ὃν πολλοὶ είναι οἱ ποιηταί.

Τὸ Τριψήδιον, δύομισθὲν οὕτως ἀτε περιλαμβάνον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τριῶν φύῶν συγκείμενα ποιήματα, περιέχει τὰ τῶν κινητῶν ἑορτῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελέφρου καὶ τοῦ Φαρισαίου μέχρι τοῦ Μ. Σαβδάτου τροπάρια.

Τὸ Πεντηκοστάριον περιλαμβάνει καὶ τοῦτο κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πάντων πεντήκοντα ἡμερῶν τροπάρια.

Τὸ Θεοτοκάριον περιέχει Κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον εἶκοσι καὶ δύο μελῳδῶν.

Τὸ Ὡρολόγιον δὲ τέλος περιέχει τὰς ἀκολουθίας τῶν ὥρων (μεσογυντικοῦ, ὅρθου, πρώτης, τρίτης, ἕκτης, ἐνάτης ὥρας, ἑσπερινοῦ, ἀποδείπνου) καὶ τὰ ἀπολυτίκια καὶ τὰ κοντάκια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

Τὰ λειτουργικὰ δὲ ταῦτα βιβλία κατηρτίσθησαν συμφώνως πρὸς

τὰς διεκτάξεις τῶν ίυπικῶν, ἥτοι τῶν βιβλίων ἐκείνων, ἀτινα χρησιμεύουσιν ὡς δδηγόδες εἰς τὰς ποικίλας ἱεροτελεστίας, ἀπετέλουν δὲ τὸ πρῶτον μέρος τῶν κανονισμῶν τῶν Μονῶν. Κυριώτερα δὲ τῶν τυπικῶν τούτων εἰναι δύο, τὸ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Σάββα ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὸ τοῦ Στουδίου ἐν Κ)πόλει, ἀτινα παρεδέχθησαν καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἄλλων Μονῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν τυπικῶν τούτων κατηρτίσθη τὸ νῦν ἐν χρήσει τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τυπικόν, κατὰ τὸ ὅποιον ἐκδίδονται τὰ εἰρημένα λειτουργικὰ βιβλία.

Ἐν τοῖς βιβλίοις δὲ τούτοις περιελήφθησαν οὐχὶ πάντοτε δλόκληρα ποιήματα (Ὕμνοι καὶ Κανόνες) εἰς ἐκάστην τῶν Δεσποτικῶν ἢ τῶν Θεομητορικῶν ἢ τῶν Ἀγίων ἑορτὴν ἀναφερόμενα, ἀλλ’ ἐκ τινος μὲν ποιητοῦ τροπάριά τινα, ἐξ ἄλλων δὲ ἄλλα, ἀτινα συνήρθησαν μετ’ ἀναγνωσμάτων ἐκ τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ ἐνίστε μετ’ εὐχῶν διεφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ἡ καλουμένη Ἀκολουθία ἐκάστης ἑορτῆς.

Ἐκ τῆς λειτουργικῆς δὲ ταύτης χρήσεως τὰ τροπάρια ἔλαθον ποικίλα δύναματα, ἀλλα μὲν ἐκ τοῦ χρόνου, καθ’ ὅν ψάλλονται (Ἀπολυτίκιον, Ἔωθινόν), ἀλλα δ’ ἐκ τοῦ προσώπου, εἰς δὲ ἀναφέρονται (Θεοτοκίον, Τριαδικόν, Μαρτυρικόν), ἀλλα δ’ ἐκ τῆς στάσεως τοῦ ἐκκλησιάσματος καθ’ ἣν ὥραν ταῦτα ἐψάλλοντο (Καθίσματα, Καταβασίαι), ἀλλα δ’ ἐκ τοῦ προτασσομένου αὐτῶν στίχου (Στιχηρόν, Δοξαστικόν, Μεγαλυτάριον, Εὐλογητάριον), ἀλλα δ’ ἐκ τοῦ μέτρου καὶ μέλους (Ιδιόμελον, Αὐτόμελον, Προσόμοιον) καὶ ἄλλα ἄλλως.

Α. - ΚΟΝΤΑΚΙΑ

1. Ἀγνώστου εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον.

- α' Ἄρχοντες Ἐβραίων
Φαρισαῖοι παράνομοι
κατὰ τοῦ Σωτῆρος
πονηρὰ ἐβούλευσαντο.
- β' Βαραββᾶν ἐξήγητουν
οἱ φονεῖς τὸν διδόφρονα,
πρὸς δὲ εὔεργέτην
«σταυροθήτῳ» ἐκραύγαζον.
- γ' Γέγονας κατάρα
ἐκουσίως, μακρόθυμε,
ἴν' ἐξαγοράσῃς
τῆς κατάρας τὸν ἄνθρωπον.
- δ' Δῆμος τῶν Ἐβραίων
«σταυροθήτῳ» ἐκραύγαζον,
Σοῦ δὲ ύψωθέντος
οἱ πεσόντες ἀνέστησαν.
- ε' Ἐν μέσῳ ἀνόμων
τὸν τὸν νόμον φυλάξαντα
προσήλωσαν ξύλῳ
Ἰουδαῖοι παράνομοι.
- Ϛ' Ζῆλον ἀνεδάη
Καιάφας δ ἄνομος

βουλῆι συμβουλεύσας
ἀνελεῖν Σε, ἀθάνατε.

ζ' Ἡλοις προσηλώθης,
ἀνεξίκακε Κύριε,
ὅ ταῖς σαις παλάμαις
πλαστουργήσας τὸν ἄνθρωπον.

η' Θανάτου ἐγεύσω
θανατώσας τὸν θάνατον
καὶ τοὺς τεθνεῶτας
ώς ἔξ ὑπνου ἀνέστησας.

θ' Ἰούδας ἡρονήθη,
Θ ληστὴς ωμολόγησε
γυμινὸν θεωρήσας
τὸν τὴν κτίσιν κοσμήσαντα.

ι' Κτίσις ἐδονεῖτο
καὶ τὰς πέτρας διέρρηξε
μὴ φέρουσα βλέπειν
τὸν δεσπότην σταυρούμενον.

ια' Λόγῳ τὴν πλευράν Σου
οἱ παράνομοι ἔννυξαν,
Αὐτὸς δὲ τὰς πύλας
παραδείσου ἀνέφεξας.

ιβ' Μεσούσης ἡμέρας
συνεσκότασεν ἥλιος
μὴ φέρων δρᾶν Σε
μετ' ἀνόμιων σταυρούμενον.

ιγ' Ναοῦ διερράγη

τὸ φαιδρὸν καταπέτασμα
τὴν τόλμιαν ἐλέγχον
τῶν σταυρούντων Σε, Κύριε.

ιδ' Ξύλῳ προσηλώθης,
ἀνεξίκακε Κύριε,
ὅ ταῖς σαῖς παλάμαις
πλαστουργήσας τὸν ἄνθρωπον.

ιε' "Οξος ἐν τῷ σπόγγῳ
καὶ χολήν Σε ἐπότισαν,
τὸν ἐν γῇ ἀνύδρῳ
ποταμοὺς ἀναβλύσαντα.

ις' Πιλάτῳ παρέδωκαν
τὸν Σωτῆρα οἱ ἄνομοι,
τὸν διδόντα νόμον
μὴ φονεύειν τὸν δίκαιον.

ιζ' Ράπισμα ἐδέξω
έκουσίως, μακρόθυμε,
ἴν' ἔξαγοράσῃς
τῆς δουλείας τὸν ἄνθρωπον.

ιη' Σταυρῷ Σε προσήλου
ὅ λαὸς ὁ παράνομος,
Αὐτὸς δὲ τὰ κλεῖθρα
τοῦ θανάτου συνέτριψας.

ιθ' Ταφὴν κατεδέξω
έκουσίως, μακρόθυμε,
ἴνα ἐκ τοῦ τάφου
ἀφαρπάσῃς τὸν ἄνθρωπον.

χ' Υψωθεὶς ἐπὶ ξύλου
ἐν Κρανίῳ, ἀθάνατε,
θάνατον ἐπόρθεις
τῷ θανάτῳ Σου, Κύριε.

κα' Φῶς καὶ ἀφθαρσίαν
δ σταυρός Σου ἐβλάστησε,
φωτίζων τὰ ἔθνη
ἀνυμνεῖν Σε, ἀθάνατε.

κβ' Χολὴν ἐπότισεν
δ λαὸς δ παράνομος
τὸν αὐτοῖς τὸ μάννα
ἐν ἐρήμῳ ὁμβρίσαντα.

κγ' Ψεύδονται Ἐβραῖοι
τὴν ἐκ τάφου Σου ἔγερσιν,
ἵν πάντα τὰ ἔθνη
ἀσιγήτως δοξάζομεν.

κδ' Ως θεὸς οἰκτίρμων
καὶ φιλάνθρωπος, Κύριε,
σῶσον τοὺς ἐν πίστει
ἀνυμνοῦντας τὰ πάθη Σου.

B' — Κυριακοῦ

*Κοντάνιον τοῦ δσίον Λαζάρου φέρον ἀκροστιχίδα
«ποίημα Κυριακοῦ».*

Λάζαρον τὸν φίλον Σου
ἀνέστησας κραυγάζοντα·

Δόξα Σοι, ἄγιε ἄναρχε,
Λόγε Θεοῦ,
ὅ "Αἰδην χειρωσάμενος
καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

α' Πῶς ὑμνήσω, ἀκατάληπτε,
ἢ πῶς βιόσω, ἀναμάρτητε,
τὰ ἀπ' ἀρχῆς τῶν θαυμασίων Σου ;
τῆς σοφῆς οἰκονομίας Σου
καὶ φρικτῆς δημιουργίας Σου ;
οὗτος νοῦς δύναται ἀνθρώπινος
φράσαι Σοι ἄσματα ἐπάξια,
ὅταν Σου τὰ ἀνεκδιήγητα,
ὅτε φωνῇ ἀτρέπτῳ
τὸν ἐν ταφῇ φθαρέντα
λόγῳ ἀνακαινίζεις
τῇ κραταιῷ Σου δυναστείᾳ ;
ὅθεν Σοι ἐκβιοῦμεν μετ' ὁδῆς
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἄναρχε...

β' "Οτε φόβῳ παρειστήκεσαν
οἱ μαθηταί Σου, ἀναμάρτητε,
τὸ κράτος Σου ἔξιλεούμενοι,
πρὸς αὐτοὺς τότε ἐβόησας
τὸ φρικτὸν τοῦτο μυστήριον.
Λάζαρος ἄθροος κεκοίηται·
δεῦτε οὖν ἄγωμεν καὶ ἴδωμεν
αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῇ ταφῇ αὐτοῦ,
ὅτι σκιὰ ὑπάρχει
πᾶσα ζωὴ ἀνθρώπου
καὶ ὥσπερ ἄνθος χόρτου·
ἄλλὰ πορεύσομαι ἐγεῖραι

τοῦτον, ὅπως βοήσῃ σὺν ὑμῖν·
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀναρχε...

γ' "Ιδοσαν καὶ κατεπλάγησαν
οἱ σὺν τῷ Θωμῷ ἵκετεύοντες
καταλαβεῖν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ
καὶ φανεῖν πρὸς τὴν ταφὴν αὐτοῦ,
τῷ πιστῷ φίλῳ συμπάσχοντες.
"Οτε οὖν ἔφθασαν ἀμφότεροι,
ἔπιηξαν δάκρυσι κινούμενοι
ἰδόντες πόρρω τὴν ταφὴν αὐτοῦ.
Καὶ οὐ μακρὰν τοῦ τόπου
Μάρθα αὐτῷ προσῆλθε
δάκρυσιν ἐκβιῶσα.
Χριστέ, εἰ ἡς ὁδε, οἰκτίομον,
οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός·
ὅσα οὖν βούλεσαι, δύνασαι,
Λόγε Θεοῦ...

δ' "Ηρχετο πρὸς τὸν οἰκτίομονα
καὶ ἡ Μαρία ἵκετεύουσα
ἐν δακρύσιν ὄχετοῖς λέγουσα·
ώς Θεὸς δέξαι τὴν δέησιν
καὶ νεκροῦ δεῖξον ἀνάστασιν·
ηγειρας δήματι παράλυτον,
ἔμραυσας ἄλγη ἀμεράπευτα
πάντων εἰδὼς τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν·
τὴν Ἰαείρου παῖδα
νεκρὰν ἴδων ἐν κλίνῃ
καὶ τὸν υἱὸν τῆς χήρας
τὸν ἀπαιρόμενον ἐν τάφῳ
χράξας τῇ ἀθανάτῳ Σου φωνῇ

ἥγειρας, ἔσωσας, εὔσπλαγχνε,
ἐκ τῆς φθορᾶς,
ὅ "Αἰδην χειροσάμενος...

ε' Μέγα θαῦμα ἐφανέρωσα
ἐν τῇ κοιλάδι τῷ προφήτῃ μου,
ἔηρα ὅστα ὄντα ἀνθρώπινα·
ἐν αὐτοῖς σάρκα ἀνέδειξα
καὶ ψυχὴν μετὰ τὴν νέκρωσιν·
τοῦτο οὖν ἔπιηξεν δὲ κῆρυξ μου
ἔμφροβον ὃν καὶ ἀκατάληπτον
μεγάλῳ φόρῳ συνεχόμενος,
ὅτι σεισμῷ φρικώδει
πάντα ἐφανεροῦτο
μετὰ τῆς ἀρμονίας·
τὸ μειωθὲν ὑπὸ τῶν χρόνων
τότε συνηρμοῦτο μιᾷ ὁμοίᾳ.
Τοῦτο προοίμιον ἔδειξας
πάσῃ σαρκὶ,
ὅ "Αἰδην χειροσάμενος...

ς' "Αἱα ταῦτα ἐπακήκοαν
τὰ ἐκ Θεοῦ δημιουργήματα,
ἔξισταντο φόρῳ θαυμάζοντες
καὶ κλαυθμῷ Μάρθα ἐπρέσβευε
σὺν Μαρίᾳ ταῦτα φθεγγόμεναι·
Σὺ εἶ φῶς ὄντως καὶ ἀνάστασις·
δεῖξον οὖν, ἄγιε, ως εὔσπλαγχνος,
ώς πολὺν καὶ νῦν τὴν δυναστείαν Σου,
ὅ κατ' εἰκόνα πλάσας
τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
τὸ ἀσθενὲς γινώσκων,

ἴνα ζωοποιήσῃς τοῦτον
τὸν τετραήμερον νεκρὸν αράζοντα·
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀναρχε....

ζ' Κλαίουσαι καὶ ἵκετεύουσαι
αἱ περὶ Μάρθαν τὸν οἰκτίρμονα
ἔξισταντο ἔκθαμβοι ἀπαντες
καὶ πιστῶς πλείω ἐπρέσβευον,
ώς εἰκός, ταῦτα φθεγγόμεναι·
φῶς ἡμῖν ἔλαμψεν ἀπρόσιτον
βλέποντες θεῖα καὶ παράδοξα,
ὅρῶντες τὰ ἀνεκδιήγητα·
οἱ γὰρ τυφλοὺς φωτίσας
καὶ τοὺς λεπροὺς καθάρας
καὶ τοῦτον νεκρωθέντα
ἀνακαίνισει εὐσπλαγχνίᾳ,
δπως φανερωθῆ πάσῃ τῇ γῇ
Κύριος, ἄγιος, ἀναρχος....

η' "Υψος οὖν τὸ ἀκατάληπτον
ἐνατενίσας οἱ φιλάνθρωπος
καὶ τὸν λαὸν τὸν παριστάμενον
ταῖς σοφαῖς τότε ἐφιέγξατο
οἱ εἰδὼς πᾶσαν ἐνθύμησιν·
ποῦ αὐτὸν θνήξαντα ἐθήκατε,
χοῦν ἥδη ἄθροον ἐκλείψαντα,
σκωλήκων βρῶμα δὲ γενόμενον;
ἔλεεινὸν τὸ ἄλγος
ἀπὸ Ἀδὰμ ὑπάρχει
πάσῃ σαρκὶ ἀνθρώπου
καὶ οὐκ ἐκλείψει, ἕως ἥξω
πάλιν ἐπὶ νεφέλης οὐρανοῦ·
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἀναρχε....

θ' Ἐεῖθρα ὅμβρων δακρυχέουσαι
 σὺν τῷ Κυρίῳ ἐπορεύοντο
 αἱ τοῦ Χριστοῦ ὄντως μαθήται
 καὶ πιστῶς ταῦτα πρεσβεύουσαι·
 ἵδε νῦν, εὔσπλαγχνε, σπῆλαιον
 ἔχοντα Λάζαρον τὸν φίλον Σου,
 δι' ὃν ὅδε ἐπεδήμησας,
 ὁ πανταχοῦ ὡν ἀκατάληπτος·
 ὁ οὖν εἰδὼς τὸ ἄλγος
 τῆς ἐν ἡμῖν καρδίας,
 ἔχων τὴν ἔξουσίαν
 νῦν ζωοποίησον ἐκ τάφου
 τοῦτον τὸν τετραήμερον νεκρόν,
 δπως δοξάσῃ Σε, εὔσπλαγχνε,
 πᾶσα πνοή
 τὸν "Αἰδην χειρωσάμενον
 καὶ πάντας λυτρωσάμενον.

ι' Ἰδεν τότε ὁ φιλάνθρωπος
 τὸν συνελθόντα ὄχλον κλαίοντα
 καὶ κινηθεὶς ἐνεβριμήσατο
 καταργῶν λόγῳ τὸν θάνατον
 καὶ πατῶν "Αἰδου τὴν δύναμιν.
 Τάχος οὖν ἥνοιεν τὸ σπῆλαιον,
 δύνεν καὶ ἐπτηξαν τὴν ὕσφρησιν
 σκιὰν τεφραίαν λογισάμενοι.
 Τότε φωνεῖ ὁ πλάστης·
 Λάζαρε, δεῦρο ἔξω,
 δὲν φθιορῇ θανάτου,
 πρὸς ἀφθαρσίαν ζωηφόρον,
 δπως φανερωθῇ πάσῃ τῇ γῇ
 Κύριος, ἄγιος, ἄναρχος...

ια' "Ανω φωνῇ ἀπεφθέγξατο
καὶ τὸ μὲν πνεῦμα, ὅπερ δέδωκεν,
ἐν τῇ σαρκὶ τάχος ὑπέστρεψεν,
ἀνιστῶν τοῦτον δὲ Κύριος
καὶ φθιρᾶς "Αἰδου λυτρούμενος.
"Εδεισε θάνατος θεώμενος
Λάζαρον τρέχοντα ἐκ μνήματος·
ὅμοίως "Αἰδης κατεπλήττετο,
ὅτι ταφῇ φθαρέντα
καὶ τῶν νεύρων λυθεῖσα
πᾶσα ἡ ἀρμονία
ἀνεκαινίσθη δῶς ἐκ μήτρας
οὗτος ἐν τῷ μνημείῳ ἐκβιον·
Δόξα Σοι, ἄγιε, ἄναρχε...

ιβ' Κράξας φωνῇ δὲ παντοδύναμος
τὸν νεκρωθέντα εὔθυνς ἔξωθεσε
καὶ προσελθὼν ἔφη δὲ Λάζαρος·
δυσωπῶ, δέσποτα, πρόσδεξαι
τοῦ Ἀδάμ ταύτην τὴν δέησιν·
ἔλιπες τῶν χειρῶν τὸ ποίημα,
πταίσαντα "Αἰδη με κατέκρινας·
γενοῦ ἔλεως, ἀναμάρτητε·
τί ἐπελάθου, κτίστα,
ἔργου τῶν σῶν δακτύλων
ὄντος Σου κατ' εἰκόνα;
ἀλλὰ ἔξαγαγέ με "Αἰδου
τῆς αἰώνιου φυλακῆς,
ὅπως βοήσω Σοι· "Αναρχε,
Λόγε Θεοῦ....

ιγ' "Οτε ταῦτα ἐπακήκοε,
τῶν ἀπ' αἰώνων ἐμνημόνευσε.

τοὺς μὲν νεκροὺς πάλαι ἀνέστησα,
 Ἰωνᾶ δὲ προετύπωσα
 τὴν ἐμὸν τότε ἀνάστασιν·
 μέλλων γὰρ ἔθνεσιν ἐκδίδοσθαι
 ἄφεσιν ἅπασιν δωρούμενος,
 σταυρῷ καὶ λόγῳ ἀναιρούμενος
 ἄγξω ἐν τῇ σαρκὶ μου
 δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ
 κατὰ τὸ γεγραμμένον
 καὶ ἀναιρήσω τῷ σταυρῷ μου
 τότε τὸν ὀλετῆρα τοῦ Ἀδάμ,
 ὃπως βοήσῃ μοι· "Ἄγιε,
 Λόγε Θεοῦ.....

ιδ' Ὅψοθεν τότε ἐπέβλεψε
 καὶ τῶν ἐν "Αἰδη ἐπακήκοε
 τὴν δέησιν λέγων ὁ Κύριος·
 δι' Ἀδὰμ σάρκα ἐφόρεσα,
 δι' αὐτὸν θνῆξαι ἐλήλυθα·
 τούτου οὖν θραύσω τὸ παράπτωμα
 σκίσας τὸ χρέος τὸ βαρύτατον,
 δ τότε ὄφις ὑπηγόρευσε·
 τοῦ ἐν Ἐδὲμ πραγμέντος
 παρακοῇ καὶ μόνῃ
 τούτου ἐλευθερώσω
 καὶ ἀποπλύνω σου τὰς κόρας
 δείθροις τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ·
 Δόξα Σοι, ἄγιε, ἄναρχε,
 Λόγε Θεοῦ,
 δ "Αἰδην χειροσάμενος
 καὶ πάντας λυτρωσάμενος.

Γ'—‘Ρωμανοῦ τοῦ μελῳδοῦ

α') Κοντάκιον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, οὗ ἡ ἀκροστιχὸς
«τοῦ ταπεινοῦ ‘Ρωμανοῦ δὲ ὑμνος».

Ἡ Παρθένος σήμερον
τὸν ὑπερούσιον τίκτει
καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον
τῷ ἀπόστιῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων
δοξολογοῦσι,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος
ὅδοι ποροῦσιν
δι’ ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη
παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

α' Τὴν Ἐδὲμ Βηθλεὲμ
ἥνοιξε, δεῦτε Ἰδωμεν·
τὴν τρυφὴν ἐν κρυφῇ
εὔραμεν, δεῦτε λάβωμεν
τὰ τοῦ παραδείσου
ἔνδον τοῦ σπηλαίου.

β' Ὁ πατὴρ τῆς μητρὸς
γνώμῃ υἱὸς ἐγένετο·
δὲ σωτὴρ τῶν βρεφῶν
βρέφος ἐν φάτνῃ ἔκειτο,
ὅν κατανοοῦσα
φησὶν ἡ τεκοῦσα·

γ' Ὑψηλὲ βασιλεῦ,
τί Σοὶ καὶ τοῖς πτωχεύσασι;

ποιητὰ οὐρανῶν,
 τί πρὸς γηῖνους ἥλυθας ;
 σπηλαίου ἥρασθης
 ἢ φάτνης ἐτέρφθης ;
 ίδού, οὐκ ἔστι
 τόπος τῇ δούλῃ Σου
 ἐν τῷ καταλύματε
 οὐ λέγω τόπος,
 δλλ' οὐδὲ σπήλαιον,
 δτι καὶ αὐτὸν
 τοῦτο ἀλλότριον
 καὶ τῇ μὲν Σάρρᾳ
 τεκούσῃ βρέφος
 ἐδόθη οὐληρὸς γῆς πολλῆς,
 ἐμοὶ δὲ οὐδὲ φωλεός·
 ἐχρησάμην τὸ ἄντρον,
 δ κατώκησας βουλήσει
 παιδίον νέον, δ πρὸς αἰώνων Θεός.

δ' Τὰ τοιαῦτα ὁριὰ
 ἐν ἀπορρήτῳ λέγουσα
 καὶ τὸν τῶν ἀφανῶν
 γνώστην καθικετεύουσα
 ἀκούει τῶν Μάγων
 τὸ βρέφος ἔητούντων·
 εὐθὺς δὲ τούτοις,
 τίνες ὑπάρχετε,
 ἡ κόρη ἐβόησεν
 οἱ δὲ πρὸς ταύτην,
 σὺ γὰρ τίς πέφυκας,
 δτι τοιοῦτον
 σὺ ἀπεκύησας ;

τίς δὲ πατήρ σου
ἢ τίς ἡ τεκοῦσα,
ὅτι ἀπάτοδος υἱοῦ
ἐγένου μῆτηρ καὶ τροφός ;
οὐδὲ τὸ ἄστρον ἴδόντες
συνήκαμεν ὅτι ὕφθιη
παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

ε' Ἀκριβῶς γὰρ ἡμῖν
δὲ Βαλαὰμ παρέθετο
τῶν ὁμάτων τὸν νοῦν,
ῶνπερ προεμαντεύσατο,
εἰπὼν ὅτι μέλλει
ἀστὴρ ἀνατέλλειν,
ἀστὴρ σβεννύσων
πάντα μαντεύματα
καὶ τὰ οἰωνίσματα.
ἀστὴρ ἐκλύσων
πάραβολὰς σοφῶν
ὅγεις τε αὐτῶν
καὶ τὰ αἰνίγματα.
ἀστὴρ ἀστέρος
τοῦ φαινομένου
ὑπερφαιδρότερος πολὺ .
ώς πάντων ἀστρων ποιητής
περὶ οὐ προεγράφη
ἐκ τοῦ Ἱακώβ ἀστράπτειν
παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

ζ' Παραδόξων ὁμητῶν
ἡ Μαριὰμ ὡς ἥκουσεν,
τὸν ἐκ σπλάγχνων αὐτῆς

κύψασα προσεκύνησε
 καὶ ολαίουσα εἶπεν·
 μεγάλα μοι, τέκνον,
 μεγάλα πάντα,
 ἅπερ ἐποίησας
 μετὰ τῆς πτωχείας μου·
 Ιδοὺ γὰρ Μάγοι
 ἔξω ζητοῦσί Σε·
 τῶν ἀνατολῶν
 οἱ βασιλεύοντες
 τὸ πρόσωπόν Σου
 ἐπιζητοῦσι
 καὶ λιτανεύουσιν ἵδεῖν
 οἱ πλούσιοι τοῦ σοῦ λαοῦ·
 ὅντως γὰρ λαὸς οὗτος
 σός ἐστιν, οἵς ἐγεννήθης
 παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός·

ζ' Ἐπειδὴ οὖν λαὸς
 σός ἐστι, τέκνον, κέλευσον
 ὑπὸ σκέπην τὴν σὴν
 ἔλμωσιν, ἵνα ἴδωσιν
 πενίαν πλουσίαν,
 πτωχείαν τιμίαν·
 καὶ Σὲ μὲν ἔχω
 πλοῦτον καὶ καύχημα,
 διὸ οὐκ αἰσχύνομαι
 ἐν Σοὶ ή χάρις
 καὶ ή ἀλήθεια·
 ἐν σκηνῇ καὶ νῦν
 νεῦσον εἰσέλμωσιν·
 οὐδέν μοι μέλει

τῆς εὐτελείας·
 ως θησαυρὸν γάρ Σε κρατῶ,
 ὃν βασιλεῖς ἥλθον ἴδεῖν,
 βασιλέων καὶ Μάγων
 ἐρευνώντων ποῦ ἐτέχθη
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

ἢ Ἱησοῦς ὁ Χριστὸς
 ὅντως τε καὶ θεὸς ἡμῶν
 τῶν φρενῶν ἀφανῶς
 ἦψατο τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
 εἰσάγαγε, λέγων,
 οὓς ἥγαγον λόγῳ·
 ἐμὸς γάρ λόγος
 οὗτος, ὃς ἔλαμψε
 τοῖς ἐπιζητοῦσί με·
 ἀστήρ μὲν ἔστι
 πρὸς τὸ φαινόμενον,
 δύναμις δέ τις
 πρὸς τὸ νοούμενον·
 συνῆλθε Μάγοις
 ως λειτουργῶν μοι
 καὶ ἔτι ἵσταται πληρῶν
 διακονίαν τὴν αὐτοῦ
 καὶ ἀκτῖσι δεικνύων
 τόπον τὸν ὃπου ἐτέχθη
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

ἢ Νῦν οὖν δέξαι, σεμνή,
 δέξαι τοὺς δεξαμένους με·
 ἐν αὐτοῖς γάρ εἰμι
 ὥσπερ ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου·

καὶ σοῦ οὐκ ἀπέστην
κάκείνοις συνῆλθον.
Ἡ δὲ ἀνοίγει
θύραν καὶ δέχεται
τῶν Μάγων τὸ σύστημα...

ι' Οἱ δὲ Μάγοι εὐθὺς
ῷρμησαν εἰς τὸ σπήλαιον
καὶ ἰδόντες Χριστὸν
ἔφριξαν, ὅτι εἴδοσαν
τὴν τούτου μητέρα,
τὸν ταύτης μνηστῆρα
καὶ φόβῳ εἶπον·
οὗτος υἱός ἐστιν
ἀγενεαλόγητος·
καὶ πῶς, Παρθένε,
τὸν μνηστευσάμενον
βλέπομεν ἀκμὴν
ἔνδον τοῦ οἴκου σου ;

ια' Ὑπομνήσω ὑμᾶς,
Μάγοις Μαρία ἔφησε,
τίνος χάριν κρατῶ
τὸν Ἰωσὴφ ἐν οἴκῳ μου...

ιβ' Ῥητορεύει σαφῶς
ἄπαντα ἀπερ ἥκουσεν,
ἀπαγγέλλει τρανῶς
ὅσα προεθεώρησεν
ἐν τοῖς οὐρανίοις
καὶ τοῖς ἐπιγείοις,
τὰ τῶν ποιμένων

πῶς συνανύμνησαν
 πηλίνοις οἱ πύρινοι,
 ὑμῶν τῶν Μάγων
 ὅτι προέδραμεν
 ἀστρον φωταυγοῦν
 καὶ ὁδηγοῦν ὑμᾶς·
 διὸ ἀφέντες
 τὰ προρρηθέντα
 ἐκδιηγήσασθε ἡμῖν
 τὰ νῦν γενόμενα ὑμῖν,
 πόθεν ἦκατε, πῶς δὲ
 συνήκατε ὅτι ἐτέχθη
 παιδίον νέον, δ πρὸ αἰώνων Θεός.

ιγ' Ὡς δὲ ταῦτα αὐτοῖς
 ἦ φαεινὴ ἐλάλησεν,
 οἱ τῆς Ἀνατολῆς
 λύχνοι πρὸς ταύτην ἔφησαν·
 μαθεῖν θέλεις πόθεν
 ἥλυθομεν πῶς τε;
 ἐκ γῆς Χαλδαίων,
 ὅπου οὐκ λέγουσι
 θεὸς θεῶν κύριος·
 ἐκ Βαβυλῶνος,
 ὅπου οὐκ οἴδασιν
 τίς δ ποιητὴς
 φωτός, δ σέβουσιν·
 ἐκεῖθεν ἥλυθεν
 ἡμᾶς τε ἥρεν
 δ τοῦ παιδίου σου σπινθῆρ
 ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ περσικοῦ·
 πῦρ παμφάγον λιπόντες

πῦρ δοσίζον θεωροῦμεν
παιδίον νέον, τὸν πρὸς αἰώνων Θεόν.

ιδ' Ματαιότης ἐστὶ¹
μαιταιοτήτων ἀπαντα,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐν ἡμῖν
ταῦτα φρονῶν εὐρίσκεται·
οἱ μὲν γὰρ πλανῶσιν,
οἱ δὲ καὶ πλανῶνται·
διὸ Παρθένε,
χάρις τῷ τόκῳ σου,
δι’ οὗ ἐλυτρώθημεν
οὐ μόνον πλάνης
ἀλλὰ καὶ θλίψεως
τῶν χωρῶν πασῶν,
ῶνπερ διήλθομεν,
ἐθνῶν ἀθέων,
γλωσσῶν ἀγνώστων,
περιερχόμενοι τὴν γῆν
καὶ ἔξερενῶντες αὐτὴν
μετὰ λύχνου τοῦ ἄστρου
ἐκζητοῦντες ποῦ ἐτέχθη
παιδίον νέον, διὸ πρὸς αἰώνων Θεός.

ιε' Ἀλλ' ὡς ἔτι αὐτὸν
τοῦτον τὸν λύχνον εἴχομεν,
τὴν Τερουσαλήμ
πᾶσαν περιωδεύσαμεν
πληροῦντες εἰκότως
τὰ τῆς προφητείας·
ἡκούσαμεν γὰρ
ὅτι ἐλεύσεται
θεὸς ἔρενῶν αὐτὴν

καὶ μετὰ λύχνου
 περιηρχόμεθα
 θέλοντες ἵδεῖν
 μέγα δικαιώμα·
 ἀλλ᾽ οὐχ εὑρέθη,
 ὅτι ἀπήρθη
 ἡ κιβωτὸς αὐτῆς μεθ' ὧν
 συνεῖχε πρότερον καλῶν
 τὰ ἀρχαῖα παρηλθεν·
 ἀνεκαίνισε γὰρ πάντα
 παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

τοῦ Ναί φησι τοῖς πιστοῖς,
 Μάγοις Μαρία ἔφησε·
 τὴν Ιερουσαλήμ
 πᾶσαν περιεδράμετε,
 τὴν πόλιν ἐκείνην
 τὴν προφητοκτόνον;
 καὶ πῶς ἀλύπως
 ταύτην διήλθετε,
 τὴν πᾶσι βασκαίνουσαν;
 Ἡρώδην πάλιν
 πῶς διελάθετε,
 τὸν ἀντὶ θεσμῶν
 φόνων ἐμπνέοντα;
 Οἱ δὲ πρὸς ταύτην
 φασί· Παρθένε,
 οὐ διελάθομεν αὐτόν,
 ἀλλ᾽ ἐνεπαίξαμεν αὐτῷ·
 συνετύχομεν πᾶσιν
 ἐρευνῶντες ποῦ ἐτέχθη
 παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

αζ' Ὁτε ταῦτα αὐτῶν
 ἡ Θεοτόκος ἥκουσεν,
 τότε εἶπεν αὐτοῖς·
 τί ὑμᾶς ἐπηρώτησεν
 Ἡρώδης ὁ ἄναξ
 καὶ οἱ Φαρισαῖοι;
 Ἡρώδης πρῶτον,
 εἶτα, ως ἔφησεν,
 οἱ πρῶτοι τοῦ ἔθνους σου
 τοῦτον τὸν ζρόνον
 τοῦ φαινομένου νῦν
 ἀστρου παρ' ἡμῶν
 ἐξηριβώσαντο·
 καὶ ἐπιγνόντες,
 ως μὴ μαθόντες,
 οὐκ ἐπεθύμησαν ἰδεῖν,
 διν ἐξηρεύνησαν μαθεῖν,
 δτι τοῖς ἐρευνῶσιν
 ὥφειλε θεωρηθῆναι
 παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.

ιη' Υπενόουν ὑμᾶς
 ἀφρονας οἱ ἀνόητοι
 καὶ ἡρώτων ὑμᾶς·
 πόθεν καὶ πότε ἤκατε;
 πῶς μὴ φαινομένας
 ὠδεύσατε τρίβους;
 Ἡμεῖς δὲ τούτους,
 ἀπερ οὖν ἥδεσαν,
 ἀντεπηρωτήσαμεν·
 ὑμεῖς τὸ πάρος
 πῶς διωδεύσατε

ἔρημον πολλήν,
πῶς δὲ διήλθετε;
ό δδηγήσας
τὸν ἀπ' Αἰγύπτου,
αὐτὸς ὡδῆγησε καὶ νῦν
τὸν ἐκ Χαλδαίων πρὸς αὐτόν,
τότε στύλῳ πυρίνῳ,
νῦν δὲ ἀστέρι δηλοῦντι
παιδίον νέον, τὸν πρὸς αἰώνων Θεόν.

ιθ' 'Ο ἀστὴρ πανταχοῦ
ἥν ἡμῖν προηγούμενος,
ώς ὑμῖν Μωσῆς
ὅάβδον ἐπιφερόμενος,
τὸ φῶς περιλάμπων
τῆς θεογνωσίας.
ὑμᾶς τὸ μάννα
πάλαι διέθρεψεν
καὶ πέτρα ἐπότισεν.
ἡμᾶς ἐλπὶς δὲ
τούτου ἐνέπλησεν
τούτου τῇ χαρᾷ
διαθρεψόμενοι
οὐκ ἐν Περσίδι
ἀναποδίσαι,
διὰ τὸ ἄβατον ὁδὸν
ὅδεύειν, ἔσχομεν ἐν νῷ,
θεωρῆσαι ποθοῦντες,
προσκυνῆσαι καὶ δοξάσαι
παιδίον νέον, τὸν πρὸς αἰώνων Θεόν.

z'

κα' Μετὰ ταῦτα αὐτῶν
 πάντα τὰ διηγήματα
 δῶρα ἥραν χερσὶ¹
 Μάγοι καὶ προσεκύνησαν
 τῷ δώρῳ τῶν δώρων,
 τῷ μύρῳ τῶν μύρων·
 χρυσὸν καὶ σμύρναν
 εἶτα καὶ λίβανον
 Χριστῷ προσεκόμισαν
 βιῶντες δέξαι
 δῶρα τὰ τρίνλα
 ὡς τῶν Σεραφὶμ
 ὅμνον τρισάγιον·
 μὴ ἀπορρίψῃς
 ὡς τὰ τοῦ Κάιν,
 ἀλλ᾽ ἐναγκάλισαι αὐτά,
 ὡς τὴν τοῦ Ἀβελ προσφοράν,
 διὰ τῆς Σὲ τεκούσης,
 ἐξ ἣς ἡμῖν ἐγεννήθης
 παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

κβ' Νέα νῦν καὶ φαιδρὰ
 βλέπουσα ἡ ἀμώμητος
 Μάγους δῶρα χερσὶ¹
 φέροντας καὶ προσπίπτοντας,
 ἀστέρα δηλοῦντα,
 ποιμένας ὅμνοῦντας,
 τὸν πάντων τούτων
 κτίστην καὶ κύριον
 ἵκέτευε λέγουσα·
 τριάδα δώρων,
 τέκνον, δεξάμενος

τρεῖς αἰτήσεις δὸς
 τῇ γεννησάσῃ Σε·
 ὑπὲρ ἀέρων
 παρακαλῶ Σε
 καὶ ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν τῆς γῆς
 καὶ τῶν οἰκουμένων ἐν αὐτῇ·
 διαλλάγηθι πᾶσι,
 δι᾽ ἔμοῦ ὅτι ἐτέχθης
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

καὶ Ὁὐχ ἀπλῶς γάρ εἰμι
 μῆτηρ Σου, τέκνον εὔσπλαγχνον,
 οὐκ εἰκῇ γαλουχῶ
 τὸν χορηγὸν τοῦ γάλακτος,
 ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῶν ἀπάντων
 ἐγὼ δυσωπῶ Σε·
 ἐποίησάς με
 ὅλου τοῦ γένους μου
 καὶ στόμα καὶ καύχημα·
 ἐμὲ γὰρ ἔχει ἡ οἰκουμένη Σου
 σκέπην κραταιάν,
 τεῖχος καὶ στήριγμα·
 ἐμὲ δρῶσιν
 οἵ ἐκβληθέντες
 τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς·
 ἐπίτρεψον αὐτούς ποτε
 λαβεῖν αἰσθησιν τοῦδε,
 δι᾽ ἔμοῦ ὅτι ἐτέχθης
 παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

καὶ Σῶσον κόσμον, Σωτήρ,
 τούτου χάριν ἐλήλυθας·

στῆσον πάντα τὰ σά,
 τούτου γὰρ χάριν ἔλαμψας
 ἐμοὶ καὶ τοῖς Μάγοις
 καὶ πάσῃ τῇ κτίσει·
 ίδοὺ γὰρ Μάγοι,
 οἵς ἐνεφάνισας
 τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου,
 προσπίπτοντές Σοι
 δῶρα προσφέρουσι
 χρήσιμα, καλά,
 λίαν ζητούμενα·
 αὐτῶν γὰρ χρήζω,
 ἐπειδὴ μέλλω
 ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μολεῖν
 καὶ φεύγειν σὺν Σοὶ διὰ Σέ,
 ὅδηγέ μου, νέέ μου,
 ποιητά μου, λυτρωτά μου,
 παιδίον νέον, δὲ πρὸ αἰώνων Θεός.

*β') Κοντάκιον τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ
 εἰς τὸν νιπτῆρα, φέρον ἀκροστιχίδα τὴν δε'
 «Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ποίημα».*

I Πάτερ ἐπουράνιε,
 φιλόστοργε, φιλάνθρωπε,
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως
 γενοῦ ἡμῖν,
 δὲ πάντων ἀνεχόμενος
 καὶ πάντας ἀκδεχόμενος.

II Δεσπότου χερσὶ πόδας
 νιπτόμενος Ἰούδας,

ώς κλέπτης ιρυφῆ γλῶσσαν
ήκοντησε δολίαν,
ο παράνομος,
Χριστὲ ὁ Θεός·
ἀλλὰ τοιαύτης ἀπανθρωπίας
λύτρωσαι τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ
τῆς Θεοτόκου ψάλλοντας·
ἴλεως, ίλεως, ίλεως...

α' Τίς ἀκούσας οὐκ ἐνάρκησε
ἢ τίς θεωρήσας οὐκ ἐτρόμασε
τὸν Ἰησοῦν δόλῳ φιλούμενον,
τὸν Χριστὸν φθόνῳ πωλούμενον,
τὸν Θεὸν γνώμῃ ιρατούμενον;
ποία γῆ ἦνεγκε τὸ τόλμημα;
ποία δὲ θάλασσα ὑπέφερεν
δρῶσα τὸ ἀνοσιούργημα;
πῶς οὐρανὸς ὑπέστη,
πῶς δὲ αἰθὴρ συνέστη,
πῶς καὶ ὁ κόσμος ἔστη
συμφωνούμενου, πωλουμένου τότε,
προδιδούμενου τοῦ ιριτοῦ;
ἴλεως, ίλεως, ίλεως....

β' "Οτε δόλον ἐμελέτησε,
ὅτε Σοι τὸν φόνον κατεσκεύασεν
ο φιληθεὶς καὶ ἀμετήσας Σε,
ο κληθεὶς καὶ καταλείψας Σε,
ο στεφθεὶς καὶ ἐνυβρίσας Σε,
τότε Σύ, εὔσπλαγχνε, μακρόθυμε,
δεῖξαι τῷ φονευτῇ βουλόμενος
τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν Σου
ἔπλησας τὸν νιπτῆρα,

έκλινας τὸν αὐχένα,
γέγονας δοῦλος δούλων
καὶ ἐπεδίδου Σοι Ἰούδας πόδας,
ἴν' ἀποπλύνῃς, λυτρωτά·
ἴλεως, οἴλεως, οἴλεως...

γ' "Υδασι πόδας ἀπέπλυνας
τοῦ δραμόντος εἰς τὴν προδοσίαν Σου
καὶ μιστικῇ βρώσει ἔξέθρεψας
τὸν ἔχθρὸν τῆς εὐσπλαγχνίας Σου
καὶ γυμνὸν τῆς εὐλογίας Σου.
"Υψώσας τὸν πτωχὸν χαρίσμασιν,
ηὔξησας τὸν οἰκτρὸν δωρήμασιν,
ἐπλούτισας καὶ ἐμακάρισας
ὑποταγὴν δαιμόνων.
"Απαλλαγὴν δὲ πόνων
εἶχεν ἐπὶ τῆς γλώσσης
καὶ ἀντὶ τούτων πάντων διεσχίσθη
καὶ οὐ κατενύγη δ φονεύς.
ἴλεως, οἴλεως, οἴλεως....

δ' Τίς εἶδε πόδας νιπτόμενον
καὶ λακτίζειν ἥδη ἐπειγόμενον;
τίς ἥκουσε κτῆνος θαλπόμενον
καὶ βαλεῖν κατεπειγόμενον
τὸν αὐτῷ ἐπικαθήμενον;
"Ἐλουσεν, ἔθρεψεν δὲ Κύριος,
ἔτρεχεν, ἔβρυχεν δὲ δόλιος
ὡς μονιὸς ἀνημερώτατος;
πεπληρωμένης φάτνης
δὲ ἀπηνῆς ἔξαιφνης
φεύγει τὸν κεκτημένον

καὶ ὑποτίθησι τὸν νῶτον ὅντως,
ἴν' ἐπιβῆ δ Σατανᾶς·
ἴλεως, οὐλεως, οὐλεως....

ε' "Αδικε, ἄστοργε, ἄσπονδε,
πειρατά, προδότα, πολυμήχανε,
τί γέγονεν, ὅτι ἡθύτησας;
τί ἴδων οὔτως ἡφρόνησας;
τί παθὼν οὔτως ἐμίσησας;
οὐκ αὐτοῦ φίλον σε ὀνόμασε;
οὐκ αὐτὸς ἀδελφόν σε κέκληκε;
καίτοι εἰδὼς ὅτι δεδούλωσαι,
τὸ τῶν χρημάτων λῆμμα
τὸ ἐν τῷ γλωσσοκόμῳ
δέδωκε τῇ σῇ πίστει·
καὶ ἀσυνείδητος ἐν τούτοις πᾶσιν
ἐφάνης ἀφνω πρὸς αὐτόν·
ἴλεως, οὐλεως, οὐλεως....

ς' Πέτρος τότε παρητήσατο,
ὅτε δ μονογενῆς παρίστατο
νιπτοποδεῖν κατεπειγόμενος
καί φησι· Κύριε, Κύριε,
οὐ μὴ Σὺ νίψῃς τοὺς πόδας μου.
Ο νιπτήρ ἔκειτο καὶ ἐπέπληστο,
δ Σωτήρ ἵστατο καὶ ἔξωστο,
δ λυτρωτῆς ως ἀργυρώνητος.
Αἱ τῶν ἀγγέλων τάξεις
ἄνωθεν κατιδοῦσαι
ἔκραζον θαμβηθεῖσαι
καὶ δ ἀναίσχυντος οὐκ ἐνετράπη,
ἀλλ' ἔξετράπη κατ' αὐτοῦ·
ἴλεως, οὐλεως, οὐλεως....

ζ' "Ισταντο φόβῳ οἱ πύρινοι
 καὶ ἔξισταντο χοροὶ ἀόρατοι
 δρῶντες τὸν ἀπερινόητον
 γνωμικῶς κατακαμπτόμενον
 καὶ πηλῷ διακονούμενον,
 Γαβριὴλ ἔλεγε πτοούμενος·
 ἄγιοι ἄγγελοι, συνόμιλοι,
 κατίδετε καὶ καταπλάγητε·
 τείνει τὸν πόδα Πέτρος
 καὶ δὲκ Πόρθιένου κύψας
 δέχεται ἀποσμήχειν·
 καὶ οὐ τὸν Πέτρον μόνον νίπτει, ἀλλὰ
 καὶ τὸν Ἰούδαν μετ' αὐτοῦ·
 ὥλεως, ὥλεως, ὥλεως....

η' Νίπτει τὴν πλίνθον ἡ θάλασσα,
 ἀποπλύνει τὸν πηλὸν ἡ ἄβυσσος
 καὶ οὐκ ἀναιρεῖ τούτου τὴν σύστασιν,
 ἀλλὰ σφίγγει τὴν ὑπόστασιν
 καὶ ἀποσμήχει τὴν προαιρεσιν.
 Βλέπετε, πόση τοῦ ποιήσαντος,
 ἔδετε, ποταπὴ τοῦ πλάσαντος
 ἡ διάμεσις περὶ τὰ πλάσματα.
 Κέκλινται καὶ εἰστήκει,
 τρέφονται καὶ παρέχει,
 νίπτονται καὶ ἀποσμήχει
 καὶ οὐ χωνεύονται γηῖνων πόδες
 ἐν ταῖς παλάμαις τοῦ πυρός·
 ὥλεως, ὥλεως, ὥλεως....

θ' Οὗτοι μὲν ἔφη δὲ ἄγγελος,
 δτε καὶ κατείδε Σε τὴν ἄμπελον

τὰ ἔαυτῆς αλήματα τρέφουσαν
καὶ εἰς γῆν πᾶσαν ἐκτείνουσαν
καὶ εἰς ὄψις ἐπανάγουσαν.

Πέτρος δέ, ἡ ἀρχὴ τῶν φίλων Σου,
ὅ κανὼν τῶν ἀκολουθούντων Σοι,
δι στρατηγὸς τῆς φαμιλίας Σου,
ἴδών Σε ἔξωσμένον
ἔλεγεν ἀδημόνως·
Σύ μου τοὺς πόδας νίπτεις;
οὐ μή μου νύψῃς πόδας εἰς αἰῶνας
ἡ χεὶρ ἡ πλάσασα ἐμέ·
ἴλεως, οὐλεως, οὐλεως...

i' "Υπνος μοι ἔλθοι εἰς θάνατον,
ἐάν Σε ἔάσω τὸν ἀθάνατον
καμφθῆναι μοι τῷ ὑπὸ θάνατον
δι ἔχθρὸς ἐπιγελάσει μοι,
ἐὰν Σὺ τοῦτο τελέσῃς μοι
οὐκ ἀρκεῖ, δτι σὸς νενόμισμαι;
οὐ πολύ, δτι σοὶ λελόγισμαι
καὶ πρῶτος τῶν φίλων Σου κέκλημαι;
ἄλλὰ καὶ πλύνεις πόδας
τοῦ ὀστρακίνου σκεύους
δι κεραμεὺς τοῦ κόσμου
καὶ τὰ φθαρτά μου σκέλη καὶ τὰ ἵχνη
Σὺ θέλεις πλῦναι, λυτρωτά;
ἴλεως, οὐλεως, οὐλεως...

ia' "Ρήμασι τούτοις χρησάμενος
δι ἀπόστολος πρὸς τὸν διδάσκαλον,
ἐὰν μὴ νῦν νύψῳ σε, ἥκουσεν,
μετ' ἐμοῦ μέρος οὐ δώσω σοι,

ἀλλ' ἔχθρὸν ἀποκαλέσομαι.
 Τοῦτο δὲ λέξαντος τοῦ πλάσαντος
 φόβος καὶ θόρυβος ἐπέπεσε
 τῷ μαθητῇ, ὅθεν καὶ ἔφησε·
 Κύριέ μου, εἰ πλύνεις,
 μή μου τοὺς πόδας μόνον,
 ἀλλὰ καὶ δέμας δλον,
 καὶ ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με, εἰ θέλεις,
 οὐν' αὐτοῦ Σοῦ μὴ στερηθῶ·
 Ἄλεως, Ἄλεως, Ἄλεως...

ιβ' "Ω πόσοις πόσα συνήπετο
 καὶ Ἰούδας φίλος οὐκ ἐγίνετο·
 ὁ ποταπὸι λόγοι καὶ πράγματα
 καὶ δ ἔχθρὸς οὐκ κατηλλάσσετο,
 δ σκληρὸς οὐχ ἡπαλύνετο·
 ἅμα γὰρ τῷ φαγεῖν ὅ ἔφαγεν
 καὶ πιεῖν ὅ πιστῶς οὐκ ἔπιεν,
 ἐπῆρε τὴν πτέρναν, δις γέγραπται,
 καὶ ἔξελθὼν τῆς μάνδρας
 ὥρμησε πρὸς τοὺς θῆρας
 καταλιπὼν τοὺς ἄρνας
 καὶ τὸν γλυκύτατον μασθὸν ἔάσας
 ἦλθεν ἐπὶ θηλὴν πικράν·
 Ἄλεως, Ἄλεως, Ἄλεως...

ιγ' Μάτην πρώην ὑπεχώρησε
 τὸν δεινὸν Ἰούδαν διάβολος·
 ίδοὺ γὰρ νῦν οὗτος ἔχώρησε
 πρὸς τὸν πρὸν ὑποχωρήσαντα
 καὶ ἔστιν δλως διάβολος.
 Μάτην ἦν φοβερὸς τοῖς πάθεσιν-

δφθη γὰρ φθονεόδες ἐν ἄπασιν
καὶ τολμηρὸς κατὰ τοῦ πλάσαντος.
Μάτην αὐτοῦ λαλοῦντος
ἔφευγον πᾶσαι νόσοι·
εἶχε γὰρ ἥδη νόσον
τῆς ἀθέου φιλαργυρίας·
ἐντὸς αὐτοῦ ἦν ἡ πληγή·
ἄλεως, ἄλεως, ἄλεως...

ιδ' "Ἄρας τοὺς πόδας ὁ δόλιος
ηὔτοι μόλησε πρὸς τὸν διάβολον
καὶ φατριὰν φθάσας φονεύτριαν
τὸν Χριστὸν ὕσπερ ἀλλότριον
παραδοὺς γίνεται μέτριος.
Τί ἔμοι ὅτελετε δωρήσασθαι;
λέγει τοῖς ὅτελοιςιν ὀνήσασθαι
τὸ αἷμα τοῦ ζῶντος καὶ μένοντος.
"Ἀκουσον, γῆ, καὶ φρίξον!
Θάλασσα, φεύγειν σπεῦσον!
φόνος γὰρ συμφωνεῖται,
τοῦ ἀτιμήτου τίμημα λαλεῖται
καὶ ζωδότου ἡ σφαγή·
ἄλεως, ἄλεως, ἄλεως....

ιε' Νῦν σου ἐφάνη τὸ ἄπληστον,
νῦν ἐφανερώθη τὸ ἀκόρεστον,
ἀχόρταστε, ἄσωτε, ἄσπονδε,
ἀναιδέστατε καὶ λαίμαργε,
ἀσυνείδητε, φιλάργυρε!
Τί ἔμοι ὅτελετε δωρήσασθαι;
λέγεις τοῖς ὅτελοιςιν ὀνήσασθαι
τὸ αἷμα τοῦ ζῶντος καὶ μένοντος.

τι γὰρ καλὸν οὐκ εἶχες ;
 τίνος δὲ οὐ μετεῖχες ;
 τίνος ποτὲ ἀπεῖχες ;
 μετὰ τῶν κάτω καὶ τὰ ἄνω εἶχες
 καὶ τὸν Θεόν σου νῦν πωλεῖς·
 ἔλεως, ἔλεως, ἔλεως...

ιε' "Ολον τὸν πλοῦτον ἐβάσταξες,
 θησαυρὸς ὑπῆρχες ἀδαπάνητος·
 πάντοθεν ἦς πάντοτε πλούσιος
 ἐν χερσὶν ἔχων τὰ χρήματα
 καὶ φρεσὶ φέρων τὸν πλάσαντα.
 Τί οὖν σοι γέγονεν, δοῦλε,
 ὅτι νῦν ως πτωχὸς πεπόρευσαι
 πρὸς τοὺς οὐδὲν ἔχοντας δοῦναί σοι;
 τι γὰρ καὶ δώσουσί σοι,
 τι προσενέγκωσί σοι
 ἀντὶ τοῦ πωλουμένου;
 τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν ἡ πάντα
 τὸν κόσμον αὐτὸν ἀντ' αὐτοῦ;
 ἔλεως, ἔλεως, ἔλεως....

ιζ' "Υπαγε, ἄφρον, ἀνάνηψον,
 τὴν αὐθάδειάν σου ἀναγαίτισον,
 τὴν τολμηρὰν γνώμην σου κώλυσον,
 ταῖς φρεσὶ σου ἐπιτίμησον
 καί, μωροί, ποτὲ φρονήσατε·
 οὐ γὰρ δύνασαι τιμήσασθαι,
 οὐδὲ αὐτοὶ ἴκανοὶ ὠνήσασθαι
 τὸν τῇ χειρὶ πάντα συνέχοντα·
 ἐὰν δὲ καὶ πωλήσῃς
 καὶ αὐτὸς μὴ θελήσῃ,

τίς ὁ τολμῶν ορατῆσαι ;
 τίς ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐπιβάλλει,
 εἰ μὴ συγχωρήσῃ ως Θεός ;
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

ιη' Πένης Ἡλίας ἐτύγχανε
 καὶ ως εὔποδος πυρὶ ἀνήλισθε
 τοὺς ἐπ' αὐτὸν τότε δομήσαντας,
 πεντηκόνταρχον καὶ ἔτερον,
 τοὺς αὐτῷ καταθαρρήσαντας.
 Ἡλίας γέγονεν ἀκράτητος
 καὶ Θεὸς Ἡλιοῦ καὶ Κύριος
 τῷ ἀναιδεῖ εὐκαταφρόνητος·
 ὡς τῆς παραπληξίας !
 δοῦλος ἦν ὁ Ἡλίας
 τοῦ νῦν πιπρασκομένου
 καὶ οὐδὲν ὡς προφήτην ὁ προδότης εἶχε
 τὸν ποιητὴν τῶν προφητῶν·
 Ἰλεως, Ἰλεως, Ἰλεως...

ιθ' Οὗτος δέ, ἄφρον, ἐμέθυες
 αὐθαδείᾳ σου καὶ οὐκ ἐνόησας
 τὸν ὑπὸ σοῦ γνώμην πωλούμενον,
 καλὸν τὰ σύμφωνα γνωρίσῃ σοι
 τίς ἔστιν ὁ συμφωνούμενος.
 Ἔλαβες χρύσινα τριάκοντα·
 ψήφισον, Ἰούδα, καὶ νόησον
 τίς προφητῶν οὗτοι πεπώληται.
 'Ο Ἰωσὴφ ἐκεῖνος
 τοῦ Ἰησοῦν ἦν τύπος,
 οὐ τὴν τιμὴν λαμβάνεις·
 καὶ δι' αὐτῆς καταλαμβάνεις "Αἰδην

τὸν βρόχον ἔχων ἀγχόνην·
Ἴλεως, Ἴλεως, Ἴλεως...

κ' Ἄλεως, Ἄλεως, Ἄλεως !
ποταπὸν δι μαθητὴς ὠλίσθησε
καὶ ποταποῦ ὑψους ἀπέτυχε·
ποταπὸν πτῶμα κατέπεσε,
ποταπὸν κτύπον ἐποίησε.

Πρῷην μὲν ἔπεσε διάβολος
ἀστραπὴν δεῖξας τὴν κατάπτωσιν·
αὐτὸν καὶ Ἰούδας ἐζήλωσε·
τῷ γὰρ Χριστῷ ἀντάρας
καὶ ἀνιῶν πρὸς κέντρα
τὰς βάσεις συνετρίβη
καὶ ἐν βαράθρῳ κατηνέχθη Ἀιδουν
τὸ κέρδος ἐκεῖ πληρωθείσ·
Ἄλεως, Ἄλεως, Ἄλεως...

καὶ Ἡλμεν οὖν τρέχων ὁ ἄνομος
καὶ φιλεῖ ἐν δόλῳ τὸν φιλάνθρωπον
καὶ ἀναιρεῖ κατὰ διάνοιαν
τὸν βουλῆ πάθος ἐλόμενον
καὶ ζωὴν πᾶσι δωρούμενον·
πρόβατον τοῦ Χριστοῦ ἐμάνθανε,
λύκος δὲ τῷ ποιμένι γέγονεν
ώς ἄγριος θήρ ἐπερχόμενος.
Φίλημα σὸν προσφέρεις;
φίλημα ποῖον, ἄφρον;
φίλημα προδοσίας·
καὶ οὐκ αἰσχύνῃ τὸν ἔχθρον ζηλώσας,
αὐτοῦ μανθάνων τὰς βουλάς·
Ἄλεως, Ἄλεως, Ἄλεως....

κβ' Μεῖνον μικρόν, ὃ πανάθλιε,
 ίνα ὄψη δίκην ἀμετάθετον·
 τὸ συνειδός σου κατακρίνει σε,
 ίνα γνῶς, ὅπερ ἐποίησας
 τῷ δεινῷ μόρῳ νεκρούμενος·
 δένδρον σοι γίνεται ὡς δήμιος
 ἄξιον τὸν μισθόν σου φέρον σοι·
 καὶ ποῦ σου τὸ χρῆμα, φιλόπλουτε;
 ἀλλὰ καὶ τοῦτο δώσεις
 καὶ σεαυτὸν οὐ σώσεις
 μετανοῶν ἀκαίρως,
 ὅτι προέδωκας ὃν εἶχες πλοῦτον,
 τὸν ψυχικόν σου, τὸν Χριστόν·
 ἔλεως, ἔλεως, ἔλεως...

κγ' Ἄγιε, ἄγιε, ἄγιε,
 ὁ Θεὸς τῶν πάντων, ὁ τρισάγιος,
 τοὺς δούλους Σου ὁῦσαι τοῦ πτώματος
 καὶ τὸ πλάσμα Σου ἀνάστησον
 τοῦ φυγεῖν τοιοῦτον κίνδυνον.
 Ταῦτα οὖν, ἀδελφοί, γινώσκοντες
 καὶ τὴν τοῦ πράτου πτῶσιν βλέποντες
 τοὺς ἑαυτῶν πόδας στηρίζωμεν.
 Στήσωμεν οὖν τὰς βάσεις
 ἐπὶ τὰς ἀναβάσεις
 τῶν ἐντολῶν τοῦ κτίστου
 καὶ τὴν τοῦ Ἀιδου φύγωμεν πορείαν
 βιώντες πρὸς τὸν λυτρωτήν·
 ἔλεως, ἔλεως, ἔλεως
 γενοῦ ἡμῖν,
 ὁ πάντων ἀνεχόμενος
 καὶ πάντας ἐκδεχόμενος.

*γ') Κοντάνιον τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ εἰς τὸ πάθος τοῦ
Κυρίου καὶ εἰς τὸν ψρῆνον τῆς Θεοτόκου, φέρον
ἀκροστιχίδα τήνδε «Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ»*

Τὸν δι^τ ἡμᾶς σταυροθέντα
δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν·
αὐτὸν γὰρ κατεῖδε Μαρία
ἐπὶ ξύλου καὶ ἔλεγεν·
εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις,
Σὺ ὑπάρχεις
δὲ νίδις καὶ Θεός μου.

α' Τὸν ἴδιον ἄρνα
ἡ ἀμνὰς θεωροῦσα
πρὸς σφαγὴν ἐλκόμενον
ἡκολούθει ἡ Μαρία
τρυχομένη
μεθ' ἑτέρων γυναικῶν
ταῦτα βοῶσα·
ποῦ πορεύῃ, τέκνον;
τίνος χάριν τὸν ταχὺν
νῦν τελεῖς δρόμον;
μὴ ἔτερος γάμος
πάλιν ἔστιν ἐν Κανᾶ
κάκεῖ νυνὶ σπεύδεις,
ἴν' ἔξ ὕδατος αὐτοῖς
οἶνον ποιήσῃς;
συνέλθω Σοι, τέκνον,
ἢ μείνω Σε μᾶλλον;
δός μοι λόγον, Λόγε,
μὴ σιγῶν παρέλθῃς με,

δ ἀγνήν τηρήσας με,
δ υἱὸς καὶ Θεός μου.

β' Οὐκ ἥλπιζον, τέκνον,
ἐν τούτοις ἵδεῖν Σε
οὐδὲ ἐπίστευον ποτὲ
ἔως τούτου τοὺς ἀνόμους
ἔκμανῆναι
καὶ ἐκτεῖναι ἐπὶ Σὲ
χεῖρας ἀδίκως·
ἔτι γὰρ τὰ βρέφη
τούτων κράζουσί Σοι τὸ
Εὐλογημένος·
ἀκμὴν δὲ βαῖων
πεπλησμένη ἡ ὁδὸς
μηνύει τοῖς πᾶσι
τῶν ἀθέσμων τὰς πρὸς Σὲ
πανευφημίας.
Καὶ νῦν τίνος χάριν
ἐπράχθη τὸ χεῖρον;
γνῶναι θέλω, οἴμοι!
πῶς τὸ φῶς μου σβέννυται,
πῶς σταυρῷ προσπήγνυται
ο υἱὸς καὶ Θεός μου.

γ' Υπάγεις, ὦ τέκνον,
πρὸς ἄδικον φόνον
καὶ οὐδείς Σοι συναλγεῖ·
οὐ συνέρχεται Σοι Πέτρος
δ εἰπών Σοι·
οὐκ ἀρνοῦμαι Σε ποτέ,
καλὸν ἀποθνήσκω·

Θωμᾶς ἔλιπέ Σε
 ὁ βοήσας· μετ' αὐτοῦ
 θάνωμεν πάντες·
 οἱ ἄλλοι δὲ πάλιν,
 οἱ οὐκεῖοι καὶ γνωστοί,
 οἱ μέλλοντες κρίνειν
 τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ
 ποῦ εἰσιν ἄρτι;
 οὐδεὶς ἐκ τῶν πάντων
 ἀλλ' εἷς ὑπὲρ πάντων
 θνήσκεις, τέκνον, μόνος,
 ἀνθ' ὅν πάντας ἔσωσας,
 ἀνθ' ὅν πᾶσιν ἥρκεσας,
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

δ' Τοιαῦτα Μαρίας
 ἐκ λύπης βαρείας
 καὶ ἐκ θλίψεως πολλῆς
 κραυγαζούσης καὶ κλαιούσης
 ἀπεκρίθη
 πρὸς αὐτὴν ὁ ἔξ αὐτῆς
 οὗτος βοήσας·
 τί δακρύεις, μῆτερ;
 τί ταῖς ἄλλαις γυναιξὶ^ν
 συναποφέρῃ;
 μὴ πάθω; μὴ θάνω;
 πῶς οὖν σώσω τὸν Ἀδάμ;
 μὴ τάφον οἰκήσω;
 πῶς ἐλκύσω πρὸς ζωὴν
 τοὺς ἐν τῷ ἕδῃ;
 καὶ μήν, καθὼς οἶδας,
 ἀδίκως σταυροῦμαι.

τί οὖν κλαίεις, μῆτερ ;
μᾶλλον οὕτω κραύγασον,
ὅτι θέλων ἔπαθμον,
δικίος καὶ Θεός σου.

ε' Ἀπόθου, ὥ μῆτερ,
ἀπόθου τὴν λύπην·
οὐ γὰρ πρέπει σοι θρηνεῖν,
ὅτι κεχαριτωμένη
ώνομάσθης·
τὴν οὖν κλῆσιν τῷ κλαυθμῷ
μὴ συγκαλύψῃς·
μὴ ταῖς ἀσυνέτοις
δμοιώσῃς σεαυτήν,
πάνσοφε κόρη·
ἐν μέσῳ ὑπάρχεις
τοῦ νυμφῶνος τοῦ ἐμοῦ·
μὴ οὖν ὕσπερ ἔξι
ίσται μένη τὴν ψυχὴν
καταμαράνῃς·
τοὺς ἐν τῷ νυμφῶνι
ώς δούλους σου φώνει
πᾶς γὰρ τρέχων τρόμῳ
ὑπακούει σου, σεμνή,
ὅταν εἴπῃς· ποῦ ἐστιν
δικίος καὶ Θεός μου;

ς' Πικρὸν τὴν ἡμέραν
τοῦ πάθους μὴ δόξῃς·
δι' αὐτὴν γὰρ δικαίων
οὐρανόθεν νῦν κατῆλθον
ώς τὸ μάννα,

οὐκ ἐν ὅρει τῷ Σινᾶ,
 ἀλλ' ἐν γαστρὶ σου·
 ἔνδοθεν γὰρ ταύτης
 ἐτυράθην, ὡς Δαυΐδ
 προανεφώνει·
 τὸ τετυρωμένον
 ὅρος νόησον, σεμνή,
 ἐγὼ νῦν ὑπάρχω,
 ὅτι Λόγος ὃν ἐν σοὶ¹
 σὰρξ ἐγενόμην·
 ἐν ταύτῃ οὖν πάσχω,
 ἐν ταύτῃ καὶ σώζω·
 μὴ οὖν κλαιε, μῆτερ·
 μᾶλλον τοῦτο βόησον·
 θέλων πάθος δέχεται
 ὁ νίὸς καὶ Θεός μου.

ζ' Ἰδού, φησι, τέκνον,
 ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου
 τὸν κλαυθμὸν ἀποσοβῶ·
 τὴν καρδίαν μου συντρίβω
 ἐπὶ πλεῖον·
 ἀλλ' οὐ δύναται σιγᾶν
 ὁ λογισμός μου·
 Τί μοι λέγεις, σπλάγχνον,
 εἰ μὴ θάνω, ὁ Ἄδαμ
 οὐχ ὑγιαίνει;
 Καὶ μὴν ἄνευ πάθους
 ἐθεράπευσας πολλούς·
 λεπρὸν γὰρ καθάρας
 Σὺ οὐκ ἥλγησας οὐδέν,
 ἀλλ' ἥβουλήθης·

παράλυτον σφίγξας
οὐ κατεπονήθης·
πηρὸν πάλιν λόγῳ
δύμιατώσας, ἀγαθέ,
ἀπαθῆς μεμένηκας,
ὅτιδες καὶ Θεός μου·

η' Νεκροὺς ἀναστήσας
νεκρὸς οὐκ ἐγένου
οὐδὲ ἐτέθης ἐν ταφῇ,
υἱέ μου καὶ ζωὴ μου·
πῶς οὖν λέγεις,
εἰ μὴ πάθω, δὲ Ἀδὰμ
οὐχ ὑγιαίνει;
Κέλευσον, σωτήρ μου,
καὶ ἐγείρεται εὐθὺς
κλίνην βαστάζων
εἰ δὲ καὶ ἐν τάφῳ
κατεχώσθη δὲ Ἀδάμ,
ὅς Λάζαρον τάφου
διανέστησας φωνῇ,
οὕτως καὶ τοῦτον.
Δουλεύει Σοι πάντα
ὅς πλάστῃ τῶν πάντων.
Τί οὖν τρέχεις, τέκνον;
Μὴ ἐπείγου πρὸς σφαγήν,
μὴ φιλῆς τὸν θάνατον,
ὅτιδες καὶ Θεός μου.

θ' Οὐκ οἶδας, ω̄ μῆτερ,
οὐκ οἶδας δὲ λέγω·
διὸ ἄνοιξον τὸν νοῦν

καὶ εἰσοίκισον τὸ ὄχημα,
ὅ ἀκούεις,
καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
νόει ἢ λέγω.
Οὗτος, ὃν προεῖπον,
ὅ ταλαιπωρος Ἀδάμ,
ὅ ἀρρωστήσας
οὐ μόνον τὸ σῶμα,
ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν ψυχήν,
ἐνόσησε θέλων
οὐ γὰρ ἥκουσεν ἐμοῦ
καὶ κινδυνεύει.
Γνωρίζεις ὅ λέγω·
μὴ κλαύσῃς οὖν, μῆτερ·
μᾶλλον τοῦτο λέξον·
τὸν Ἀδάμ ἐλέησον
καὶ τὴν Εὔαν οἴκτιον,
ὅ υἱὸς καὶ Θεός μου.

‘Υπὸ ἀσωτίας
καὶ ἐξ ἀδηφαγίας
ἀρρωστήσας δὲ Ἀδάμ
κατηνέχθη ἔως ἣδου
κατωτάτου
καὶ ἐκεῖ τὸν τῆς ψυχῆς
πόνον δακρύει.
Εὔα δὲ ἡ τοῦτον
ἐκδιδάξασα ποτὲ
τὴν ἀταξίαν
σὺν τούτῳ στενάζει·
σὺν αὐτῷ γὰρ ἀρρωστεῖ,
ἵνα μάθωσιν ἄμα

τοῦ φυλάττειν ἵατροῦ
παραγγελίαν.

Συνῆκας κἄν ἄρτι ;
ἔπεγνως ἢ εἶπον ;
Πάλιν, μῆτερ, κράξον·
τῷ Ἀδάμ εἰ συγχωρεῖς,
καὶ τῇ Εὐα σύγγνωθι,
ὅντις καὶ Θεός μου.

ια' ὉΡΗΜΑΤΩΝ δὲ τούτων
ώς ἥκουσε τότε
ἡ ἀμώμητος ἀμνὰς
ἀπεκρίθη πρὸς τὸν ἄρνα·
Κύριέ μου,
ἔτι ἀπαξ ἀν εἶπο,
μὴ ὀργισθῆς μου·
λέξω Σοι δὲ ἔχω,
ἴνα μάθω παρὰ Σοῦ
πάντως δὲ θέλω·
ἄν πάθῃς, ἄν θάνῃς,
ἀναλύσεις πρὸς ἐμέ;
ἄν περιοδεύσῃς
σὺν τῇ Εὐα τὸν Ἀδάμ,
βλέπω Σε πάλιν;
αὐτὸ γάρ φοβοῦμαι,
μήπως ἐκ τοῦ τάφου
ἄνω δράμῃς, τέκνον,
καὶ ζητοῦσά Σε ἰδεῖν
κλαύσω, κράξω ποῦ ἐστιν
ὅντις καὶ Θεός μου.

ιβ' Ὡς ἥκουσε ταῦτα
δὲ πάντα γινώσκων

ποὶ γενέσεως αὐτῶν,
 ἀπεκρίθη πρὸς Μαρίαν·
 θάρσει, μῆτερ,
 δτὶ πρώτῃ με ὅρᾶς
 ἀπὸ τοῦ τάφου·
 ἔρχομαι σοι δεῖξαι
 πόσων πόνων τὸν Ἀδάμ
 ἐλυτρωσάμην
 καὶ πόσους ἴδρωτας
 ἔσχον ἔνεκεν αὐτοῦ·
 δηλώσω τοῖς φίλοις
 τὰ τεκμήρια δεικνύς
 ἐν ταῖς χερσί μου·
 καὶ τότε θεάσῃ
 τὴν Εὔαν, ὃ μῆτερ,
 ζῶσαν ὥσπερ πρόην
 καὶ βοήσεις ἐν χαρᾷ·
 τοὺς γονεῖς μου ἔσωσεν
 δὲν δὲ καὶ Θεός μου.

γ' Μικρὸν οὖν, ὃ μῆτερ,
 ἀνάσχου καὶ βλέπεις
 πῶς καθάπερ Ιατρὸς
 ἀποδύομαι καὶ φθάνω
 ὅπου κεῖνται
 καὶ ἐκείνων τὰς πληγὰς
 περιοδεύω
 τέμνων ἐν τῇ λόγῳ
 τὰ πωρώματα αὐτῶν
 καὶ τὴν σκληρίαν·
 λαμβάνω καὶ ὅξος,
 ἐπιστύφω τὴν πληγήν·

τῇ σμίλῃ τῶν ἥλων
 ἀνευρύνας τὴν τομὴν
 χλαινῇ μοτώσω·
 καὶ δὴ τὸν σταυρόν μου
 ὃς νάρθηκα ἔχων
 τούτῳ χρῶμαι, μῆτερ,
 οὐα ψάλλῃς συνετῶς·
 πάσχων πάθος ἔλυσεν
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

ιδ' Ἐπόθου οὖν, μῆτερ,
 τὴν λύπην ἀπόθου
 καὶ πορεύου ἐν χαρᾷ·
 ἐγὼ γὰρ διὸ κατῆλθον
 ἥδη σπεύδω
 ἐκτελέσαι τὴν βουλὴν
 τοῦ πέμψαντός με·
 τοῦτο γὰρ ἐκ πρώτης
 δεδογμένον ἦν ἐμοὶ
 καὶ τῷ Πατρὶ μου,
 καὶ τῷ Πνεύματί μου
 οὐκ ἀπήρεσέ ποτε
 τὸ ἐνανθρωπῆσαι
 καὶ παθεῖν με διὰ τὸν
 παραπεσόντα.
 Δραμοῦσα οὖν, μῆτερ,
 ἀνάγγειλον πᾶσιν
 διὶ πάσχων πλήττει
 τὸν μισοῦντα τὸν Ἀδὰμ
 καὶ νικήσας ἔρχεται
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

ιε' Νικῶμαι, ὡς τέκνον,
 νικῶμαι τῷ πόθῳ

καὶ οὐ στέγω ἀληθῶς,
 ἵν' ἐγὼ μὲν ἐν θαλάμῳ,
 Σὺ δ' ἐν ξύλῳ,
 καὶ ἐγὼ μὲν ἐν οἰκίᾳ,
 Σὺ δ' ἐν μνημείῳ.
 "Αφες οὖν συνέλθω
 θεραπεύει γὰρ ἔμε
 τὸ θεωρεῖν Σε.
 Κατίδω τὴν τόλμαν
 τῶν τιμώντων τὸν Μωσῆν
 αὐτὸν γὰρ ὡς δῆθεν
 ἐκδικοῦντες οἱ τυφλοὶ
 πτεῖναί Σε ἥλθον.
 Μωϋσῆς δὲ τοῦτο
 τῷ Ἰσραὴλ εἶπεν,
 ὅτι μέλλεις βλέπειν
 ἐπὶ ξύλου τὴν ζωήν·
 ἡ ζωὴ δὲ τίς ἔστιν;
 ὁ νίδος καὶ Θεός μου:

ιε' Οὐκοῦν εἰ συνέρχῃ,
 μὴ κλαύσῃς, ὃ μῆτερ,
 μηδὲ πάλιν πτοηθῆς,
 ἐὰν ἰδῃς σαλευθέντα
 τὰ στοιχεῖα·
 τὸ γὰρ τόλμημα δονεῖ
 πᾶσαν τὴν κτίσιν·
 πόλος ἐκτυφλοῦται
 καὶ οὐκ ἀνοίγει ὁφθαλμόν,
 ἔως ἂν εἴπω·
 ἡ γῆ σὺν θαλάσσῃ
 τότε σπεύσουσι φυγεῖν·

ναὸς τὸν χιτῶνα
 ὁγέει τότε κατὰ τῶν
 ταῦτα τολμώντων·
 τὰ ὅρη δονοῦνται,
 οἱ τάφοι κενοῦνται·
 ὅταν ἴδης ταῦτα,
 ἐὰν πιήξῃς ὡς γυνή,
 κράξον πρός με· φεῖσαι μου,
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

Ιζ' Υἱὲ τῆς Παρθένου,
 Θεὲ τῆς Παρθένου
 καὶ τοῦ κόσμου ποιητά !
 Σὸν τὸ πάθος, σὸν τὸ βάθος
 τῆς σοφίας.
 Σὺ ἐπίστασαι ὁ Ἰησοῦς
 καὶ ὁ ἐγένουν.
 Σὺ παθεῖν θελήσας
 κατηξίωσας ἐλθεῖν
 ἀνθρωπον σῶσαι.
 Σὺ τὰς ἀμαρτίας
 ἡμῶν ἤρας ὡς ἀμνός.
 Σὺ ταύτας νεκρώσας
 τῇ σφαγῇ Σου ὡς σωτὴρ
 ἔσωσας πάντας.
 Σὺ εἶ ἐν τῷ πάσχειν
 καὶ ἐν τῷ μὴ πάσχειν.
 Σὺ εἶ θνήσκων σώζων.
 Σὺ παρέσχες τῇ σεμνῇ
 παροησίᾳν κράζειν Σου·
 ὁ υἱὸς καὶ Θεός μου.

B.—ΚΑΝΟΝΕΣ

1) Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ

α') Κανὼν εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα

Ἐπειδὴ αὐτὸς Θεός είρημὸς

Ἄναστάσεως ἡμέρᾳ,
λαμπρυνθῶμεν, λαού
πάσχα Κυρίου, πάσχα·
ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν
καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν
Χριστὸς δὲ Θεὸς
ἡμᾶς διεβίβασεν
ἐπινίκιον ἔδοντας.

Τροπάρια

Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις
καὶ ὀψόμεθα
τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ¹
τῆς ἀναστάσεως Χριστὸν
ἔξαστράπτοντα καὶ
«χαίρετε» φάσκοντος
τρανῶς ἀκουσόμεθα
ἐπινίκιον ἔδοντες.

Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως
εὐφραινέσθωσαν,
γῇ δὲ ἀγαλλιάσθω·
ἴορταζέτω δὲ κόσμος

δρατός τε ἄπας
καὶ ἀδρατος·
Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται,
εὐφροσύνη αἰώνιος.

Ἐπειδὴ γ' — Θ εέρμὸς

Δεῦτε πόμα πίωμεν καινὸν
οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον,
ἀλλ' ἀφθαρσίας πηγὴν
ἐκ τάφου ὅμβρήσαντος Χριστοῦ,
ἐν φερεούμεθα.

Τροπάρια

Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,
οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια:
ἔορταζέτω δὲ πᾶσα κτίσις
τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ,
ἐν φερεούμεθα.

Χθὲς συνεθαπτόμην Σοι, Χριστέ,
συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι Σοι·
συνεσταυρούμην Σοι χθές·
αὐτός με συνδόξασον, Σωτήρ,
ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου.

Ἐπειδὴ δ' — Θ εέρμὸς

Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς
δι θεηγόρος Ἀββακούμ
στήτω μεθ' ἡμῶν καὶ δεικνύτω
φαεσφόρον ἀγγελον
διαπροσίως λέγοντα·
σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ,
ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος..

Τροπάρια

Ως ἐνιαύσιος ἀμνὸς
 δε εὐλογούμενος ἡμῖν
 στέφανος Χριστὸς ἔκουσίως
 ὑπὲρ πάντων τέθυται
 πάσχα τὸ καθαρτήριον
 καὶ αὐθίς ἐκ τοῦ τάφου ὥραῖς
 δικαιοσύνης ἡμῖν ἔλαμψεν ἥλιος.

Ο θεοπάτωρ μὲν Δαυΐδ
 πρὸ τῆς σκιώδους κιβωτοῦ
 ἥλατο σκιότῶν
 δ λαδε δὲ
 τοῦ Θεοῦ δ ἄγιος,
 τὴν τῶν συμβόλων ἐκβασιν
 δρῶντες, εὐφρανθῶμεν ἐνθέως,
 ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

•Ωεδὴ ε—•Θ εἰρηνὸς

Ορθοίσωμεν ὄρθου βαθέος
 καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ὕμνον
 προσοίσομεν τῷ δεσπότῃ
 καὶ Χριστὸν ὁψόμεθα
 δικαιοσύνης ἥλιον,
 πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα.

Τροπάρια

Τὴν ἀμετρόν Σου εὐσπλαγχνίαν
 οἱ ταῖς τοῦ ἄδου σειραῖς
 συνεχόμενοι δεδορκότες
 πρὸς τὸ φῶς ἡπείγοντο,

Χριστέ, ἀγαλλομένῳ ποδὶ
πάσχα κροτοῦντες αἰώνιον.

Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι
τῷ προϊόντι Χριστῷ
ἐκ τοῦ μνήματος ὃς νυμφίῳ
καὶ συνεορτάσωμεν
ταῖς φιλεόρτοις τάξεσι
πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον.

Ἐπειδὴ ε' — Θ εἰρυὸς

Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς
καὶ συνέτριψας μοχλοὺς
αἰωνίως κατόχους
πεπεδημένων, Χριστέ,
καὶ τριήμερος
ὅς ἐκ αἵτους Ἰωνᾶς
ἔξανέστης τοῦ τάφου.

Τροπάρια

Σωτήρ μου, τὸ ζῶν τε καὶ ἄμυτον
ίερεῖον, ὃς Θεὸς
Σεαυτὸν ἐκουσίως
προσαγαγὼν τῷ Πατρὶ
συνανέστησας
παγγενῆ τὸν Ἀδάμ
ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου.

Ἐπειδὴ ζ' — Θ εἰρυὸς

Ο παῖδας ἐκ καμίνου ὁυσάμενος
γενόμενος ἀνθρωπος
πάσχει ὃς θνητὸς

καὶ διὰ πάθους τὸ θνητὸν
ἀφθαρσίας ἐνδύει εὐπρέπειαν,
δι μόνος εὐλογητὸς τῶν πατέρων
Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

Τροπάρια

Γυναικες μετὰ μύρων θεόφρονες
ὅπισω Σου ἔδραμον·
ὅν δὲ ως θνητὸν
μετὰ δακρύων ἔζήτουν,
προσεκύνησαν χαίρουσαι ζῶντα Θεὸν
καὶ πάσχα τὸ μυστικὸν σοῖς, Χριστέ,
μαθηταῖς εὐηγγελίσαντο.

Θανάτου ἕοτάζομεν νέκρωσιν,
ἄδου τὴν καθαίρεσιν,
ἄλλης βιοτῆς
τῆς αἰώνιου ἀπαρχῆν,
καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον,
τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν πατέρων
Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

‘Ως ὄντως ἴερὰ καὶ πανέορτος
αὕτη ἡ σωτήριος
νῦν καὶ φωταυγῆς
τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας
τῆς ἐγέρσεως οὗσα προάγγελος,
ἐν ᾧ τὸ ἄχρονον φῶς ἐκ τάφου
σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμψεν.

‘ΩΣ θὴ η’ — ‘Ο εἰρημὸς

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἀγία ἡμέρα,
ἡ μία τῶν σαββάτων,

ἡ βασιλὶς καὶ κυρία,
έορτῶν ἔορτὴ
καὶ πανήγυρίς ἐστι πανηγύρεων,
ἐν ᾧ εὐλογοῦμεν
Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τροπάρια

Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος,
τῆς θείας εὐφροσύνης,
ἐν τῇ εὐσήμῳ ἡμέρᾳ
τῆς ἐγέρσεως
βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν
ὑμνοῦντες αὐτὸν
ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἄρονκύλῳ τοὺς ὁφθαλμούς σου, Σιών, καὶ ἵδε
ἴδοὺ γὰρ ἡκασί σοι
θεοφεγγεῖς ως φωστῆρες
ἐκ δυσμῶν καὶ βιρρᾶ
καὶ θαλάσσης καὶ ἐώας τὰ τέκνα σου,
ἐν σοὶ εὐλογοῦντα
Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πάτερ παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα,
τοισὶν ἐνιζομένη
ἐν ὑποστάσεσι φύσις,
ὑπερούσιε
καὶ ὑπέρθεε, εἰς Σὲ βεβαπτίσμεθα
καὶ Σὲ εὐλογοῦμεν
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

·Ωεδὴ Θ.—Θ εἰριμὸς

Φωτίζου, φωτίζου ἡ νέα Ἱερουσαλήμ·
 ἦ γὰρ δόξα Κυρίου
 ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε·
 χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου, Σιών,
 σὺ δέ, ἀγνή, τέρπου, Θεοτόκε,
 ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου.

Τροπήρια

“Ω θείας! ὡ φύλης! ὡ γλυκυτάτης Σου φωνῆς!
 μεθ’ ἡμῶν ἀψευδῶς γὰρ
 ἐπηγγείλω ἔσεσθαι
 μέχρι τερμάτων αἰῶνος, Χριστέ·
 ἦν οἵ πιστοὶ
 ἄγκυραν ἐλπίδος
 κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

“Ω πάσχα τὸ μέγα
 καὶ ἱερώτατον, Χριστέ·
 ὡ Σοφία καὶ Λόγε
 τοῦ Θεοῦ καὶ Δύναμις,
 δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον
 Σοῦ μετασχεῖν
 ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ
 ἥμέρᾳ τῆς βασιλείας Σου.

2) Κοσμᾶς τοῦ Μαϊουμᾶς

a') *Κανὼν εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν,
οῦ ἡ ἀκροστιχὶς
« Χριστὸς βροτωθείς, ἦν δπερ Θεός, μένη »*

Ἄλιθη α' — Θ εἰρημὸς

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε·
Χριστὸς ἔξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε·
Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε·
ἄσατε τῷ Κυρίῳ
πᾶσα ἡ γῆ
καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε, λαοί,
ὅτι δεδόξασται.

Τροπάρια

‘Ρεύσαντα ἐκ παραβάσεως
Θεοῦ τὸν κατ’ εἰκόνα γενόμενον,
ὅλον τῆς φθορᾶς ὑπάρξαντα,
κρείττονος ἐπταικότα
θείας ζωῆς
αὗθις ἀναπλάττει
δ σοφὸς δημιουργός,
ὅτι δεδόξασται.

‘Ιδὼν δ κτίστης ὀλλύμενον
τὸν ἄνθρωπον, χερσὸν δὲ ἐποίησε,
κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται·
τοῦτον δὲ ἐκ Παρθένου
θείας ἀγνῆς
ὅλον δσιοῦται
ἀληθείᾳ σαρκωθείς,
ὅτι δεδόξασται.

Σοφία, Λόγος καὶ Δύναμις,
υἱὸς ὃν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα,
Χριστὸς δὲ Θεὸς δυνάμεις λαθῶν
ὅσας ὑπερκοσμίους,
ὅσας ἐν γῇ
καὶ ἐνανθρωπήσας
ἀνεκτήσατο ἡμᾶς,
ὅτι δεδόξασται.

·Ω·δὴ γ' — ·Θ εἰρημὸς

Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων
ἐκ Πατρὸς γεννηθέντι
ἀρρεύστως Υἱῷ
καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρθένου
σαρκωθέντι ἀσπόρως
Χριστῷ τῷ Θεῷ
βοήσωμεν
δὲ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν
ἄγιος εἶ, Κύριε.

Τροπάρια

'Ο τῆς ἐπιπνοίας
μετασχών τῆς ἀμείνω
'Αδάμ χοϊκὸς
καὶ πρὸς φθορὰν κατολισθήσας
γυναικείᾳ ἀπάτῃ
Χριστῷ γυναικὸς
βοῆ ἔξιρῶν
δὲ δι' ἐμὲ κατ' ἐμὲ γεγονὼς
ἄγιος εἶ, Κύριε.

Σύμμιορφος πηλίνης
εὔτελοῦς διαρτίας,

Χριστέ, γεγονώς
 καὶ μετοχῆ σαρκὸς τῆς χείρω^ς
 μεταδοὺς θείας φύτλης,
 βροτὸς πεφυκὼς
 καὶ μείνας Θεὸς
 καὶ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν,
 ἅγιος εἶ, Κύριε.

Βηθλεέμ, εὐφραίνου,
 ἥγεμόνων Ἰούδα
 βασίλεια·
 τὸν Ἰσραὴλ γὰρ ὁ ποιμαίνων,
 Χερουβὶμ ὁ ἐπ' ὄμοιν,
 ἐκ σοῦ προελθὼν
 Χριστὸς ἐμφανῶς
 καὶ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν
 πάντων ἐβασίλευσεν.

•Ω·δὴ δ'—•Θ εἰρμὸς

‘Ράβδος ἐκ τῆς ὁίζης Ἰεσσαὶ
 καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς, Χριστέ,
 ἐκ τῆς Παρθένου ἀνεβλάστησας·
 ἐξ ὅρους ὁ αἰνετὸς
 κατασκίου δασέος
 ἥλθες σαρκωθεὶς ἐξ ἀπειράνδρου
 ὁ ἄῤῥως καὶ Θεός·
 δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

Τροπάρια

“Ον πάλαι προεῖπεν Ἰακὼβ
 ἐθνῶν ἀπεκδοχήν, Χριστέ,
 φυλῆς Ἰούδα ἐξανέτειλας

καὶ δύναμιν Δαμασκοῦ
 Σαμαρείας σκῆλά τε
 ἥλθες προνομεύσων, πλάνην τρέπων
 εἰς πίστιν θεοτερπῆ·
 δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

Τοῦ μάντεως πάλαι Βαλαὰμ
 τῶν λόγων μυητὰς σοφοὺς
 ἀστεροσκόπους χαρᾶς ἔπλησας
 ἀστὴρ ἐκ τοῦ Ἱακὼβ
 ἀνατείλας, δέσποτα·
 ἐμνῶν ἀπαρχὴν εἰσαγομένους
 ἐδέξω δὲ προφανῶς
 δῶρά Σοι δεκτὰ προσκομίζοντας.

Ἐπανθή ε'—Ὦ εἰρηνὸς

Θεὸς ὁν εἰρήνης, πατὴρ οἰκτιρμῶν,
 τῆς μεγάλης βουλῆς Σου τὸν ἄγγελον
 εἰρήνην παρεχόμενον
 ἀπέστειλας ἡμῖν·
 δύνεν θεογνωσίας
 πρὸς φῶς διδηγηθέντες,
 ἐκ νυκτὸς ὁρθοίζοντες
 δοξολογοῦμέν Σε, φιλάνθρωπε.

Τροπάρια

Ἐν δούλοις τῷ Καίσαρος δόγματι
 ἀπεγράφης πιθήσας καὶ δούλους ἡμᾶς
 ἔχθροῦ καὶ ἀμαρτίας
 ἡλευθέρωσας, Χριστέ·
 ὅλον τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ
 πτωχεύσας καὶ χοϊδὸν

ἔξι αὐτῆς ἐνώσεως
καὶ κοινωνίας ἐμεούργησας.

Ἐπειδὴ ε' — Τροπάρια

Ἔλθε σαρκωθεὶς
Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν,
γαστρὸς δν Πατήρ
πρὸς Ἐωσφόρου γεννᾷ
τὰς ἡνίας δὲ
ὅ κρατῶν τῶν ἀχράντων δυνάμεων
ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἀνακλίνεται,
ὅπερι σπαργανοῦται, λύει δὲ
πολυπλόκους σειρὰς παραπτώσεων.

Νέον ἔξι Ἀδάμ
παιδίον φυράματος
ἐτέχθη νίσος
καὶ πιστοῖς δέδοται·
τοῦ δὲ μέλλοντος
οὗτός ἐστιν αἰῶνος πατήρ καὶ ἀρχῶν
καὶ καλεῖται τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος·
οὗτος ἴσχυρὸς Θεός ἐστι
καὶ κρατῶν ἔξουσίᾳ τῆς κτίσεως.

Ἐπειδὴ ζ' — Ο εέρμος

Οἱ παῖδες εὔσεβείᾳ
συντραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος
καταφρονήσαντες
πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπιοήθησαν,
ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς φλοιογὸς ἐστῶτες ἔψαλλον·
ὅ τῶν πατέρων Θεός εὐλογητὸς εῖ.

Τροπάρια

Ποιμένες ἀγραυλοῦντες
 ἐκπλαγοῦς φωτοφανείας ἔτυχον·
 δόξα Κυρίου γὰρ
 αὐτοὺς περιέλαμψε καὶ Ἀγγελος,
 ἀνυμνήσατε, βοῶν, ὅτι ἐτέχθη Χριστός·
 δι τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Ἐξαίφνης σὺν τῷ λόγῳ
 τοῦ Ἀγγέλου οὐρανῶν στρατεύματα,
 δόξα, ἐκραύγαζον,
 Θεῷ ἐν ὑψίστοις, ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ,
 ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ Χριστὸς ἐλαμψεν·
 δι τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Πῆμα τί τοῦτο; εἶπον
 οἱ ποιμένες, διελθόντες ἴδωμεν
 τὸ γεγονός θεῖον,
 Χριστόν· Βηθλεὲμ καταλαβόντες δὲ
 σὺν τεκούσῃ προσεκύνοντες ἀναμέλποντες·
 δι τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

ΙΩ:6η η' — Τροπάρια

Ἐλκει Βαβυλῶνος ἡ θυγάτηρ παῖδας
 δορικτήτους Δαυΐδ ἐκ Σιῶν αὐτῇ·
 δωροφόρους πέμπει δὲ Μάγους παῖδας
 τὴν τοῦ Δαυΐδ
 θεοδόχον θυγατέρα λιτανεύοντας·
 διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν·
 εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερψυφούτω
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Οργανα παρέκλινε τὸ πένθος φόδης
 οὐ γάρ ἥδον ἐν νόμοις οἱ παιδες Σιών
 Βαβυλῶνος λύει δὲ πλάνην πᾶσαν
 καὶ μουσικῶν
 ἀρμονίαν Βηθλεὲμ ἔξανατείλας Χριστός·
 διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλιψωμεν·
 εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερψυχούτω
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Σκῦλα Βαβυλὼν ιῆς βασιλίδος Σιὼν
 καὶ δορίκτητον ὅλβον ἐδέξατο·
 θησαυροὺς Χριστὸς ἐν Σιὼν δὲ ταύτης
 καὶ βασιλεῖς
 σὺν ἀστέρι ὁδηγῷ ἀστροοπολοῦντας ἔλκει·
 διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλιψωμεν·
 εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερψυχούτω
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

·Ω·δὴ θ'—·Θ εἰρημὸς

Μυστήριον ξένον
 ὅρῶ καὶ παράδοξον!
 οὐρανὸν τὸ σπήλαιον, θρόνον χερουβικὸν
 τὴν Παρθένον, τὴν φάτνην χωρίον,
 ἐν φώνεκλίμῃ ὁ ἀγώρητος
 Χριστὸς ὁ Θεός,
 ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν.

Τροπάρια

·Ἐξαίσιον δόρμον
 ὅρῶντες οἱ Μάγοι

ἀσυνήθους νέου ἀστέρος ἀρτιφανοῦς
οὐρανίου ὑπερλάμποντος
Χριστὸν βασιλέα ἐτεκμήρωντο
ἐν γῇ γεννηθέντα
Βηθλεὲμ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν.

Νεηγενές, Μάγων
λεγόντων, παιδίον,
ἄναξ, οὗ ἀστὴρ ἐφάνη, ποῦ ἐστιν; εἰς γὰρ
ἔκείνου προσκύνησιν ἥκομεν,
μανεῖς δὲ Ἡρώδης ἐταράττετο
Χριστὸν ἀνελεῖν
ὅ θεομάχος φρυναττόμενος.

Ἡροίβωσε χρόνον
Ἡρώδης ἀστέρος,
οὗ ταῖς ἡγεσίαις οἱ Μάγοι ἐν Βηθλεὲμ
προσκυνοῦσι Χριστὸν σὺν δῷροις
ὑφ' οὗ πρὸς πατρίδα ὀδηγούμενοι
δεινὸν παιδοκτόνον
ἐγκατέλιπον παιζόμενον.

β') Κανὼν εἰς τὸ M. Σάββατον, οὗ ἡ ἀκροστιχία
«Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλπω μέγα».

·Ω·δὴ α'—·Ο· εἰρηνᾶς

Κύματι θαλάσσης
τὸν κρύψαντα πάλαι
διώκτην τύραννον
ὑπὸ γῆν ἔκρυψαν

τῶν σεσωσμένων οἱ παῖδες·
ἀλλ᾽ ἡμεῖς δέ αἱ νεάνιδες
τῷ Κυρίῳ ἔσωμεν·
ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

Προπάρτι

Κύριε Θεέ μου,
ἔξόδιον ὅμινον
καὶ ἐπιτάφιον
φθῆν Σοι ἔσομαι
τῷ τῇ ταφῇ Σου ζωῆς μοι
τὰς εἰσόδους διανοίξαντι
καὶ θανάτῳ θάνατον
καὶ ἄδην θανατώσαντι.

”Ανω Σε ἐν θρόνῳ
καὶ κάτω ἐν τάφῳ
τὰ ὑπερκόσμια
καὶ ὑποχθόνια
κατανοοῦντα, Σωτήρ μου,
ἐδονεῖτο τῇ νεκρώσει Σου·
ὑπὲρ νοῦν ὠράθης γὰρ
νεκρὸς ζωαρχικώτατος.

”Ινα Σου τῆς δόξης
τὰ πάντα πληρώσῃς,
καταπεφοίτηκας
ἐν κατωτάτοις τῆς γῆς·
ἀπὸ γάρ Σου οὐκ ἐκρύβη
ἡ ὑπόστασίς μου ἡ ἐν Ἀδάμ·
καὶ ταφεὶς φθαρέντα με
καινοποιεῖς, φιλάνθρωπε.

· Ιωαννή γ' — Θ είριμὸς

Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων
κρεμάσαντα
πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως
ἡ κτίσις κατιδοῦσα
ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον
θαυμβητικῶς συνείγετο,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζουσα.

Τροπίρια

Σύμβολα τῆς ταφῆς Σου
παρέδειξας
τὰς δράσεις πληθύνας.
νῦν δὲ τὰ κρύφιά Σου
θεανδρικῶς διετράνωσας
καὶ τοῖς ἐν ἄδου, δέσποτα,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζουσιν.

"Ηπλωσας τὰς παλάμας
καὶ ἥνωσας
τὰ τὸ ποὺν διεστῶτα
καταστολῇ δέ, Σῶτερ,
τῇ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι
πεπεδημένους ἔλυσας,
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, κραυγάζοντας.

Μνήματι καὶ σφραγῖσιν,
ἀχώρητε,
συνεσχέθης βουλήσει.

καὶ γὰρ τὴν δύναμίν Σου
ταῖς ἐνεργείαις ἐγνώρισας
θεουργιῶς τοῖς μέλπουσιν·
οὐκ ἔστιν ἄγιος
πλήν Σου, Κύριε, φιλάνθρωπε.

Ἐπειδὴ δὲ — Θεός εἰρημὸς

Τὴν ἐν τῷ σταυρῷ Σου θείαν κένωσιν
προορῶν Ἀββακούμ
ἔξεστηκὼς ἐβόα·
Σὺ δυναστῶν διέκοψας
κράτος, ἀγαθέ,
διμιλῶν τοῖς ἐν ἥδῃ
ῶς παντοδύναμος.

Τροπάρια

Ἐβδόμην σήμερον ἡγίασας,
ἥν εὐλόγησας πρὸν
καταπαύσει τῶν ἔργων·
παράγεις γὰρ τὰ σύμπαντα
καὶ καινοποιεῖς
σαββατίζων, Σωτήρ μου,
καὶ ἀνακτόμενος.

Ρωμαλεότητι τοῦ κρείττονος
ἐκνικήσαντός Σου
τῆς σαρκὸς ἡ ψυχή Σου
διῆρηται· σπαράττουσι
ἄμφω γὰρ δεσμοὺς
τοῦ θανάτου καὶ ἥδους,
Λόγε, τῷ κράτει Σου.

‘Ο ἄδης, Λόγε, συναντήσας Σοι
ἐπικράνθη βροτὸν
ὅδων τεθεωμένον,
κατάστικτον τοῖς μώλωψι
καὶ πανσμενουργόν,
τῷ φρικτῷ τῆς μορφῆς δὲ
διαπεφώνηκεν.

·Ω·Θὴ ε' — Θ είριμὸς

Θεοφανείας Σου, Χριστέ,
τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένης
‘Ησαΐας φῶς Ἰδὸν ἀνέσπερον
ἐκ νυκτὸς ὁρθίσας ἐκραύγαζεν
ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ¹
καὶ ἐγερθήσονται
οἱ ἐν τοῖς μνημείοις
καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ ἀγαλλιάσονται.

Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς
δι πλαστουργὸς χοῦκὸς χρηματίσας
καὶ σινδὼν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι
τὸ συνόν Σοι, Λόγε, μυστήριον
δι εὔσχήμων δὲ βουλευτῆς
τὴν τοῦ Σὲ φύσαντος
βουλὴν σχηματίζει
ἐν Σοὶ μεγαλοπρεπῶς
καινοποιοῦντός με.

Διὰ θανάτου τὸ θνητόν,
διὰ ταφῆς τὸ φθιαρτὸν μεταβάλλεις
ἀφθαρτίζεις γὰρ θεοπρεπέστατα
ἀπαθανατίζων τὸ πρόσλημμα.

ἡ γὰρ σάρξ Σου διαφθορὰν
οὐκ εἶδε, δέσποτα,
οὐδὲ ἡ ψυχή Σου εἰς ἥδην
ξενοποεπῶς
ἔγκαταλέλειπται.

Ἐξ ἀλοχεύτου προελθὼν
καὶ λογχευθεὶς τὴν πλευράν, πλαστουργέ μου,
ἥξ αὐτῆς εἰργάσω τὴν ἀνάπλασιν
τὴν τῆς Εὕας Ἄδαμ γενόμενος,
ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς
ὕπνον φυσίζων
καὶ ζωὴν ἔγείρας
ἥξ ὑπνου καὶ τῆς φθορᾶς
ώς παντοδύναμος.

Ω:δὴ ε'—Ο εἰριδὸς

Συνεσχέθη,
ἄλλ' οὐ κατεσχέθη
στέρνοις κητῷοις Ἰωνᾶς·
Σοῦ γὰρ τὸν τύπον φέρων
τοῦ παθόντος καὶ ταφῆ δοθέντος
ώς ἐκ θαλάμου τοῦ θηρός ἀνέθορε·
προσεφώνει δὲ τῇ κουστωδίᾳ·
οἱ φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ
ἔλεον αὐτοῖς ἔγκατελίπετε.

Τροπάρια

Ἄνηρέθης,
ἄλλ' οὐ διηρέθης,
Λόγε, ἦς μετέσχες σαρκός·
εἰ γὰρ καὶ λέλυται Σου

ὅ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους,
ἀλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις
τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός Σου
ἐν ἀμφοτέροις γὰρ εἰς ὑπάρχεις υἱός,
Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἀνθρωπος.

Βροτοκτόνον,
ἀλλ' οὐ θεοκτόνον
ἔφυ τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ·
εἰ γὰρ καὶ πέπονθε Σου
τῆς σαρκὸς ἡ χοϊκὴ οὐσία,
ἀλλ' ἡ θεότης ἀπαθής διέμεινε·
τὸ φθαρτὸν δέ Σου πρὸς ἀφθαρσίαν
μετεστοιχείωσας καὶ ἀφθάρτου ζωῆς
ἔδειξας πηγὴν ἐξ ἀναστάσεως.

Βασιλεύει,
ἀλλ' οὐκ αἰωνίζει
φόδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν·
Σὺ γὰρ τεθεὶς ἐν τάφῳ,
κραταιέ, ζωαρχικῇ παλάμῃ
τὰ τοῦ θανάτου πλεῖθρα διεσπάραξας
καὶ ἐκήρυξας τοῖς ἀπ' αἰώνων
ἔκει καθεύδοντι λύτρωσιν ἀφευδῆ,
Σῶτερ, γεγονὼς νεκρῶν πρωτότοκος.

•Ω:δὴ ζ.—•Ο εἰρμὸς

"Αφραστον θαῦμα !
δ ἐν καμίνῳ ὁυσάμενος
τοὺς ὄσιους παῖδας ἐκ φλογὸς
ἐν τάφῳ νεκρὸς
ἄπνους κατατίθεται
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων·

λυτρωτά,
ο Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Τροπίρια

Τέτρωται ἄδης
ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος
τὸν τρωθέντα λόγχῃ τὴν πλευρὰν
καὶ στένει πυρὶ¹
θείφ δαπανώμενος
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων—
λυτρωτά,
ο Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Ολβιος τάφος !
ἐν ἑαυτῷ γὰρ δεξάμενος
ώς ὑπνοῦντα τὸν δημιουργὸν
ζωῆς ψησαυρὸς
θείας ἀναδέδεικται
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων—
λυτρωτά,
ο Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Νόμῳ θανόντων
τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν
ἡ τῶν ὅλων δέχεται ζωὴ
καὶ τοῦτον πηγὴν
δείκνυσιν ἐγέρσεως
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελῳδούντων—
λυτρωτά,
ο Θεὸς εὐλογητὸς εἰ.

Μία ὑπῆρχεν
ἡ ἐν τῷ ἄδῃ ἀχώριστος.

καὶ ἐν τάφῳ καὶ ἐν τῇ Ἐδὲμ
θεότης Χριστοῦ
σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·
λυτρωτά,
ὅ Θεὸς εὐλογητὸς εῖ.

Ἐπιθήη — Θ είρυδες

Ἐκστηθή φρίττων, οὐρανέ,
καὶ σαλευθήτωσαν
τὰ θεμέλια τῆς γῆς·
ἴδου γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται
ὅ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
καὶ τάφῳ μικρῷ ἔενοδοχεῖται·
ὅν παῖδες εὐλογεῖτε,
ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
λαὸς ὑπερυψοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Τροπάρια

Λέλυται ἄγραντος ναός,
τὴν πεπτωκυῖαν δὲ
συνανίστησι σκηνήν·
Ἄδαμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος
ὅ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
κατῆλθε μέχρις ἥδου ταμείων·
ὅν παῖδες εὐλογεῖτε,
ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
λαὸς ὑπερυψοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Πέπαυται τόλμα μαθητῶν,
Ἄριμαθαίας δὲ ἀριστεύει Ἰωσήφ·

νεκρὸν γὰρ καὶ γυμνὸν θεώμενος
τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν
αἴτεῖται καὶ κηδεύει κραυγάζων·
οἱ παῖδες εὐλογεῖτε,
ίερεῖς ἀνυμνεῖτε,
λαὸς ὑπερψυχοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

"Ω τῶν θαυμάτων τῶν καινῶν !
ὦ ἀγαθότητος !
ὦ ἀφράστου ἀνοχῆς !
ἐκῶν γὰρ ὑπὸ γῆν σφραγίζεται
ὅτιν ὑψίστοις οἰκῶν
καὶ πλάνος Θεὸς συκοφαντεῖται·
ὅν παῖδες εὐλογεῖτε,
ίερεῖς ἀνυμνεῖτε,
λαὸς ὑπερψυχοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

• ΜΕΘΗ Θ' — Θ εἰρηνὸς

Μὴ ἐποδύον μοι, μῆτερ,
καθορῶσα ἐν τάφῳ
ὅν ἐν γαστρὶ ἄνευ σπορᾶς
συνέλαβες υἱόν·
ἀναστήσομαι γὰρ καὶ δοξασθήσομαι·
καὶ ὑψώσω ἐν δόξῃ
ἀπαύστως ως Θεὸς
τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ
σὲ μεγαλύνοντας.

Τροπάρια

Ἐπὶ τῷ ἔνεντι Σου τόκῳ
τὰς ὡδῖνας φυγοῦσα

νπερφυῶς ἐμακαρίσθην,
ἀναρχε νιέ·

νῦν δέ Σε, Θεέ μου, ἄπνουν ὁρῶσα νεκρὸν
τῇ δομφαίᾳ τῆς λύπης
σπαράττομαι δεινῶς·
ἄλλ' ἀνάστηθι, ὅπως
μεγαλυνθήσομαι.

Γῇ με καλύπτει ἑκόντα,
ἄλλὰ φρίττουσιν ἥδου
οἱ πυλωροὶ ἡμφιεσμένον
βλέποντες στολὴν
ἥμαγμένην, μῆτερ, τῆς ἐκδικήσεως·
τοὺς ἔχθροὺς ἐν σταυρῷ γὰρ
πατάξας ὡς Θεὸς
ἀναστήσομαι αὖθις
καὶ μεγαλύνω σε·

Ἄγαλλιάσθω ἡ κτίσις,
εὐφραίνεσθωσαν πάντες
οἱ γηγενεῖς· ὁ γὰρ ἔχθρος
ἐσκύλευται ἥδης·
μετὰ μύρων γυναικες προσυπαντάτωσαν·
τὸν Ἀδάμ σὺν τῇ Εὔα
λυτροῦμαι παγγενῆ
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἔξαναστήσομαι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΔΙΟΜΕΛΑ

α') Σωφρονίου

I Εἰς τὰς ὁρας τῶν Χριστουγέννων.

Βηθλεὲμ ἑτοιμάζου, εὐτρεπιζέσθω ἡ φάτνῃ,
τὸ σπήλαιον δεχέσθω, ἡ ἀλήθεια ἥλθεν,
ἡ σκιὰ παρέδραμε καὶ Θεὸς ἐν ἀνθρώποις
ἐκ Παρθένου πεφανέρωται μορφωθεὶς τὸ καθ' ἡμᾶς
καὶ θεώσας τὸ πρόσλημα·
διὸ Ἀδὰμ ἀνανεῦται σὺν τῇ Εὔᾳ κράζοντες·
ἔπι γῆς εύδοκία ἐπεφάνη σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν.

Νῦν προφητικὴ πρόρρησις πληρωθῆναι ἐπείγεται
μυστικῶς ἡ φάσκουσα·
καὶ σύ, Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα,
οὐδαμῶς ὑπάρχεις ἐλαχίστη ἐν τοῖς ἡγεμόσι
προευτρεπίζουσα τὸ σπήλαιον·
ἐκ σοῦ γάρ μοι ἔξελεύσεται
ἡγούμενος τῶν ἔθνῶν διὰ σαρκὸς
ἐκ Παρθένου κόρης Χριστὸς ὁ Θεός,
ὅς ποιμανεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν νέον Ἰσραὴλ·
δῶμεν αὐτῷ ἅπαντες μεγαλωσύνην.

II Τῶν Θεοφανείων

Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων βοῶ λέγουσα·
δεῦτε λάβετε πάντες πνεῦμα σοφίας,
πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ
τοῦ ἐπιφανέντος Χριστοῦ.

Σήμερον τῶν ὑδάτων ἀγιάζεται ἡ φύσις
καὶ ὁργηνται ὁ Ἰορδάνης καὶ τῶν ἴδιων ναμάτων
ἐπέχει τὸ ὄχευμα δεσπότην ὅρῶν ὑπτόμενον.

‘Ως ἄνθρωπος ἐν ποταμῷ ἥλθες, Χριστὲ βασιλεῦ,
καὶ δουλικὸν βάπτισμα λαβεῖν σπεύδεις, ἀγαθέ,
ὑπὸ τῶν τοῦ Προδρόμου χειρῶν
διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, φιλάνθρωπε.

Πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ βιοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ
«έτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου»
ἥλθες, Κύριε, μιօρφὴν δούλου λαβών,
βάπτισμα αἴτῶν ὁ μὴ γνοὺς ἀμαρτίαν
εἰδοσάν Σε ὕδατα καὶ ἐφοβήθησαν·
σύντρομος γέγονεν ὁ πρόδρομος
καὶ ἐβόησε λέγων·
πῶς φωτίσει ὁ λύχνος τὸ φῶς;
πῶς χειρούθετήσει ὁ δοῦλος τὸν δεσπότην;
ἀγίασον ἐμὲ καὶ τὰ ὕδατα, Σωτήρ,
ὅ αἴρων τοῦ κόσμου τὴν ἀμαρτίαν.

β') Κασσίας

1) *Eἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν*

Αὔγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς
ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπαύσατο
καὶ Σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς ἀγνῆς
ἡ πολυθεῖα τῶν εἰδώλων κατήργηται·
ὑπὸ μίαν βασιλείαν ἐγκόσμιον
αἱ πόλεις γεγένηται
καὶ εἰς μίαν δεσποτείαν θεότητος

τὰ ἔθνη ἐπίστευσαν·

ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος,
ἐπεγράφημεν οἱ πιστοὶ ὀνόματι θεότητος
Σοῦ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ἡμῶν·
μέγα Σου τὸ ἔλεος, Κύριε, δόξα Σοι.

*2) Εἰς τὴν ἀλείψασαν μύρῳ τὸν Κύριον
γυναικα ἀμαρτωλὴν*

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνὴ,
τὴν σὴν αἰσθομένη θεότητα,
μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν,
δόμυομένη μύρον Σοι πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει·
οἵμοι ! λέγουσα, δτι νῦν μοι ὑπάρχει,
οἴστρος ἀκολασίας ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος,
ἔρως τῆς ἀμαρτίας·

δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων
ὅ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὄδωρο·
κάμφητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας
ὅ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς τῇ ἀφράστῳ Σου κενώσει·
καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους Σου πόδας,
ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν
τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βιστρύχοις·
ῶν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὕα τὸ δειλιγὸν
κρότον τοῖς ωσὶν ἥκηθεῖσα τῷ φόβῳ ἐκρύβῃ·
ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων Σου ἀβύσσονες
τίς ἔξιχνιάσει, ψυχοσῶστα σωτήρ μου ;
μή με τὴν σὴν δούλην παρίδῃς
ὅ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον

Ο Υμνος εὗτος εἶναι μὲν ἀγνώστου ποιητοῦ καὶ χρόνου, πάντως ὅμως εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων κατὰ τὴν τοικήν ρυθμοποιεῖχαν ποιημάτων. Σύγκειται ἐξ 24 τετρακόλων περιόδων ἢ στροφῶν, αἵτινες ἀνακυκλοῦνται, ἵνα οἱ ἔχουσι τὸ αὐτὸν ρυθμικὸν καὶ μελικὸν σχῆμα. Ἐκάστη στροφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων κύκλων ἢ στίχων, διὸ μὲν α' καὶ δ' γ' εἶναι ἔχασύλλαβοι καὶ ἔχουσι τονούμενην τὴν πέμπτην συλλαλθήν, δ δὲ β' καὶ δ' δ' δικτασύλλαβοι μετὰ τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς ἔκτης συλλαλθῆσθαι. Ἀκροστιχίς εἶναι ἡ κατ' ἀλφάβητον. Ἡ διάθεσις τοῦ ποιήματος ἐλήφθη ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης (Ματθ. κς'—κς', Μάρκ. ιδ'—ις', Λουκ. κδ'-κγ' καὶ Ἰωάνν. ιη'-ιθ').

Αρχοντες Ἐβραίων καλοῦνται οἱ ἀποτελοῦντες τὸ μέγα συνέδριον τῆς Ιερουσαλήμ, ὅπερ ἐξ 71 μελῶν συγκείμενον εἶχεν ὅμοια πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν σημερινῶν Συνταγματικῶν Κρατῶν καθήκοντα—Φαρισαῖοι (=κεχωρισμένοι, ἐκλεκτοί) ἐκαλοῦντο οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἑτέραν αἵρεσιν τῶν Ἰουδαίων (Σαδδουκαῖοι οἱ ἄλλοι), οἵτινες ὡς ὑποκριταὶ καὶ δόλιοι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος σφοδρῶς ἡλέγχοντο—Βαραββᾶν (βάρι+ἀδβᾶς) τὸν ληστήν, οὐ τὴν ἀπόλυσιν ἐκ τῶν φυλακῶν ἐζήτησαν οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου ἀντὶ τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. κς', 16-26)—δμόφρονα πρὸς τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Κυρίου καλεῖ ὁ ποιητὴς τὸν Βαραββᾶν, διότι καὶ αὐτὸς «διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν» ἦτο (Λουκ. κγ', 25)—πρὸς δὲ εὐεργέτην=πρὸς τὸν εὐεργέτην δὲ αὐτῶν ἀποθλέποντες, ὡς πρὸς τὸν εὐεργέτην δ' αὐτῶν—γέροντας κατάρα· ἐκ τοῦ Παύλου (πρὸς Γαλάτ. γ', 13) «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ (Δευτερον. κα', 23) ἐπικατάρατος πᾶς δικρεμάμενος ἐπὶ τοῦ ἔντονος» δθεν δικριτός, ὡς ἐὰν ἦτο ὑποκείμενος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιβαλλομένην ποιηὴν τῆς σταυρώσεως, ὡς κακοθρόγος, ἐσταυρώθη, ήτο ἐξαγοράση, λυτρώσῃ ἀπὸ τῆς κατάρας, τῆς ἀμαρτίας τὸν ἀνθρωπὸν—δῆμος· δ ὄχλος, τὸ πληθος· πρ. Πράξ. ιδ', 22 «δ δὲ δῆμος ἐπεφύγει»—ὑψωθέντος· εἰς τὸν σταυρὸν—οἱ πεσόντες ἀνέστησαν.

οἱ ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος ἔνοχοι ὅντες ἀνθρώποι ἀπηλλάγησαν τῆς ἔνοχῆς ταύτης—τὸν νόμον· τὸν Μωσαϊκόν, ὃστις ἐπέβαλλε μάλιστα τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην κατὰ τὸ τοῦ Παύλου (πρὸς Ῥωμ. ιγ', 10) «πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη»—προσήλωσαν ἔντλω (ἥλος, ἥλω)· ἐκάρφωσαν ἐν τῷ σταυρῷ· πό. Κολαστ. β', 14 «προσηλώσας τῷ σταυρῷ»—ξῆλον ἀνεδάη· φθόνον ἐδιδάχθη, φθόνον ἔγνω, ἐφθόνησεν, ἀνὴ γραφὴ εἶναι γνησία—Καιᾶφας· ἀρχιερεὺς Ἐβραῖος, ὑπὸ τὴν προεδρίκην τοῦ δποίου συνῆλθε τὸ δικάσαν τὸν Ἰησοῦν συνέδριον (Ματθ. κε', 3 καὶ 37)—βουλῇ· τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἐβραίων—ἀνεξίκακε (ἀνέχομαι κακά)· μακρόθυμε· πό. Β' Τιμ. β', 24 «διδικτικόν, ἀνεξίκακον»—παλάμαις· χερσί· κατὰ συνεκδοχὴν—πλαστουργῆσας· πλάσας, δημιουργῆσας· ἥλ. πλαστουργὸς κατὰ συμφυρμὸν ἐκ τοῦ πλάστης καὶ δημιουργός—θανάτου ἐγεύσω· ἀπέθανε· πό. Ματθ. κε', 28 «οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου» καὶ Ἰωάνν. γ', 52 «οὐ μὴ γεύσηται θανάτου»—γυμνὸν τὸν κοσμήσαντα τὴν κτίσιν· συνήθησεν τοὺς Ἐκκλ. ποιητὰς ἡ χρῆσις τῶν ἀντιτέων—ἐδονεῖτο· ἐσείτο· πό. Ματθ. κζ', 51 «ἡ γῆ ἐσείσθη»—τὰς πέτρας διέρρηξε· αἱ πέτραι ἐσχισθησαν, ἐν Ματθ. κζ', 51—συνεσκότασεν· ἐγένετο ὅλως σκοτεινός· πό. Γ' Βασιλ. ιη', 45 «ὅ οὐρανὸς συνετκότασε νεφέλαις» καὶ Λουκ. κγ', 44 «σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν... τοῦ ἥλιου ἐκλιπόντος»—τὸ φαῦδρὸν καταπέτασμα· τὸ λαμπρὸν παραπέτασμα (ὕφασμα), ὅπερ ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἔχωριζε τὰ «Ἄγια» ἀπὸ τῶν «Ἄγιων τῶν Ἀγίων»—ἐν γῇ ἀνύδρῳ· ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐνθικό Μωϋσῆς ἐξήγαγεν ἐκ πέτρας ὕδωρ (Ἐξόδ. ιζ', 6)—παρέδωκαν· καὶ τὸ μέτρον ἀπακτεῖ καὶ ἡ παρήγησις πρὸς τὸ διδόντα συνηγορεῖ νὰ γραφῇ ἐδίδουν=ἐδίδοσαν (ἐδίδουν τὸν διδόντα), ὃστις τύπος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ (ιθ', 3) «καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ρίχπισματα»—τῆς δουλείας· τοῦ δουλεικοῦ φρονήματος, ὅπερ ἡ το ἐπακόλουθον τοῦ φόδου τοῦ θανάτου· πό. Ἐδρ. β', 15 «ἔνοχοι ἦσαν δουλείας» καὶ Ῥωμ. η', 15 «οὐ γάρ ἐλάθετε πάλιν πνεῦμα δουλείας εἰς φόδον» καὶ 21 «ἡ κτίσις ἐλευθερώθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς»—τὰ κλεῖθρα τοῦ θανάτου· τὰς κλεῖδας τοῦ Αἰδου· πό. Ἀποκ. α', 18 «ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου»—ἐν Κρανίῳ· ἐν Γολγοθᾷ (Ματθ. κζ', 33)—χολὴν ἐπότισεν· τὸ μέτρον ἀπακτεῖ λέξιν παροξύτογον· ἵσως γραπτέον: χολὴν Σε ποτίζει—δμβρίσαντα· ὡς ὅμδρον καταπέμψαντα· οὕτως ἐν τῇ Ἐκκλ. γλώτση δμβρίζω κατὰ τὸ ὑετίζω—ψεύδοντα· ψευδῆ κηρύζετουσι, διαψεύδουσιν—ἀσιγήτως· μὴ σιγῶντες, βοῶντες·

2. Κυριακοῦ εἰς Λάζαρον

Καὶ τὸ Κοντάκιον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Ἑκκλ. Τμηνογραφίας.

Σύγκειται ἐκ τοῦ προσιμίου καὶ 14 στροφῶν μετὰ ἐφυμνήσου τετραστίχου μὲν ἐν τῷ προσιμίῳ, διστίχου δὲ ἢ τριστίχου ἢ τετραστίχου ἐν ταῖς στροφαῖς. Ἡ καθαρότης τῆς γλώσσης, τὰ δαψιλῆ δημοτικὰ σχήματα (παρήγησις, ισόκωλα, ἀντιθέσεις) καὶ ἡ πρὸς τὸ Κοντάκιον τοῦ Ρωμανοῦ εἰς Ἰεύδην δμοία μετρικὴ κατασκευὴ δεικνύουσι ποιητὴν τῆς Σχολῆς τοῦ Ρωμανοῦ. Πιθανὸν ἄρχι εἶναι ὅτι ὁ Κυριακὸς οὗτος εἶναι ὁ ἐκ Κορίνθου μὲν δρμώμενος, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἀκμάσας ἀναχωρητής, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ σφροδρὸς ἀντίπαλος τῶν περὶ τὸν Ὠριγένην, ὅστις «εὔτόνως ἐμελώδει ἀγρυπνίαις ἀπαύστοις», ὃς λέγεται ἐν τινι τροπαρίῳ τοῦ εἰς αὐτὸν ποιηθέντος Κανόνος τῆς 29 Σεπτεμβρίου, ὅτε κατὰ τὸ Μηνᾶτον ἑορτάζεται ἡ μνήμη αὐτοῦ.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἰωάνν. ια'-ιδ'.

Ἀκατάληπτε· οὕτω καλεῖται ὁ Χριστὸς διὰ τὸ μὴ καταληπτὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ δικνοίᾳ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ—οἰκονομίας· ἐν τῇ Ἑκκλ. γλώσσῃ καλεῖται οἰκονομία τὸ ἀνεξερεύνητον μέσον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, οἷον ἡ ἐνσάρκωσις, ἡ ταφή, ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ κ.λ.π.—οἶος νοῦς· ποία διάνοια—ἀτρέπτω· ἐντόνῳ, ίσχυρῷ—τὸν ἐν ταφῇ φθαρέντα· τὸν ἐν τῷ τάφῳ τὴν φθορὰν τοῦ θανάτου ὑποστάντα, τὸν ἐν τῷ τάφῳ νεκρὸν κείμενον—ἀναπαινίζεις· ἀνανεώνεις, ἀνιστάς—δυναστείᾳ· δυνάμει· προβλ. Λουκ. α', 52 «καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων» καὶ Α' Τιμ. σ', 15 «ὁ μόνος δυνάστης»—παρειστήκεσαν παρὰ Σοὶ—τὸ κράτος Σου ἐξιλεούμενοι· Σὲ τὸν κραταιὸν ἐξιλασκόμενοι, ἐξεμενίζοντες, ἔκετεύοντες—ἀδροος· ἀθρόως, αἰφνιδίως—ἐν τῇ ταφῇ· ἐν τῷ τάφῳ, τῷ μνήματι—σκιά· πδ. Α' Παραλ. κθ', 15 «ώς σκιά αἱ ήμέραι ήμῶν ἐπὶ γῆς» καὶ Ἰωάννη', 9 «σκιὰ γάρ ἐστιν ήμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ βίος» καὶ τὸ τοῦ Πινδάρου «σκιᾶς ὅναρ ἀνθρωποῖς»—ἀνθος χόρτου· πδ. Ἡσ. μ', 6-8 «πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἀνθος χόρτου» ἐξηγράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἀγθος αὐτοῦ ἐξέπεσε—ἴδοσαν· ὁ ἀναύξητος τύπος συχνὸς ἐν τῇ Ἑκκλ. γλώσσῃ βοηθῶν εἰς τὴν ἀκροστιχίδα, ἡ δὲ κατάληξις τοῦ ἀρ. ἥδη ἀπὸ τῶν Ο' τῆς Η. Δ. (ἥλθοσαν, ἐφάγοσαν κ.λ.π.)—οἱ σὺν τῷ Θωμᾷ, ὅστις κατὰ τὸν Ἰωάν-

νην (ιχ', 16) εἶπε τοῖς συμμαχηταῖς «ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ»—καταλαβεῖν ἐλθεῖν, (εὑρεῖν τὸν Λάζαρον ἐν τῷ σκηνῷ ματὶ αὐτοῦ)—φανεῖν (ἀντὶ φανῆναι) κατὰ τὸ ἐλθεῖν, λαβεῖν, εύρεῖν — συμπάσχοντες τῷ πιστῷ φίλῳ τοῦ Λαζάρου, ἦτοι τῷ Χριστῷ—ἀμφότεροι=πάντες, ἥτις σημασίᾳ ἀπαντᾷ ἐνίστε παρὰ τοῖς Βυζ. συγγραφέσι—ἐπτηξαν (πτήσω, πτώξη, πτωχός) κατεπλάγησαν—βούλεσαι· οὕτω καὶ ἐν τῇ Κ. Δ. καυχᾶσαι, δῶνασαι, φάγεσαι καὶ πίεσαι καὶ ἐν τῇ Π. Δ. ἔτι ἀποξενοῦσαι—δύνασαι ἐνγοεῖται ἀναστῆσαι Λάζαρον—ἐν δχειοῖς δακρύων χύνουσα δάκρυα ὡς δχετόν, ἦτοι ἀφθονα—παράλυτον πᾶ. Ματθ. θ', 6 κ. ἔξ.—ἐθραυσας ἀλγη ἀθεράπευτα· λατρεύσας νόσους ἀνιάτους ἐπαυσας τὰ ἀλγη τῶν νοσούντων—τὴν Ἰαείδου παῖδα πᾶ. Ματθ. 9,25 κ. ἔξ.—τὸν υἱὸν τῆς χήρας πᾶ. Λουκ. ζ', 14—ἐκ τῆς φθορᾶς πᾶ. ἀνωτέρω «τὸν ἐν ταφῇ φθαρέντα»—μέγα θαῦμα· τοῦτο τὸ θαῦμα ἵδε παρὰ Ἱεζεκ. λζ', 1-10—δη κῆρονέ μου· δη προφήτης μου Ἱεζεκιὴλ—ἐμφοβον· ἐμποιοῦν φόδον—δη σεισμῷ... πᾶ. Ἱεζεκ. ἀντόθι: «καὶ ἵδου σεισμὸς καὶ προσήγαγε τὰ δετὰ ἐκάτερον πρὸς τὴν δρομονίαν αὐτοῦ»—ἀρμονία· ἀρμογή, ἔνωσις τῶν δετῶν—τὸ μειωθὲν ὑπὸ τῶν χρόνων· τὸ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐλαττωθὲν σῶμα διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν σκρηῶν καὶ τῶν νεύρων καὶ τοῦ δέρματος—μιᾶς δριπῆς μιᾶς δρμῆς, κινήσει—πάσῃ σαρκὶ· παντὶ ἀνθρώπῳ—ἐπανήκοον· δη τύπος οὗτος τοῦ παρακ. συγήθης ἐν τῇ Γραφῇ· ώς εἰρηκαν Ἀποκ. ιθ', 3—οὐ εἶ φῶς πᾶ. Ἰωάνν. θ', 5—δη κατ' εἰκόνα πλάσας πᾶ. Γεν. α', 26—κλαίουσαι καὶ ἰκετεύουσαι καὶ κατωτέρω βλέποντες ὄνομ. ἀπόλυτοι συγήθεις κατὰ τοὺς τότε χρόνους—πεστῶς πλείω ἐπρέσβευον· μετὰ πίστεως μᾶλλον ἱκέτευον—ὕψος τὸ ἀκατάληπτον· τὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀπροσπέλαστον ὕψος, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα—ταῖς σοφαῖς· ταῖς συνεταῖς καὶ πισταῖς καὶ φιλαδέλφοις Μάρθᾳ καὶ Μαρίᾳ—ἐνθύμησιν· σκέψιν, διανόημα· πᾶ. Ματθ. θ', 4 «ἵδων τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν»—θνήσαντα καὶ θνῆσις παρὰ Βυζ. ἀντὶ τῶν παλαιοτέρων θανάτων καὶ θάνατος—ἀθροον· ἀθρόως, αἰφνιδίως, ώς ἀνωτέρω—ἐπὶ νεφέλης οὐρανοῦ· πᾶ. Ματθ. κδ', 30 κ. ἔξ.—ρεῖθρα διμβρων δακρυχέουσαι· χύνουσαι δάκρυα σχηματίζοντα ρεῖθρα· πᾶ. ἀνωτ. «ἐν δχειοῖς δακρύων»—δῶν ἀκατάληπτος πανταχοῦ σύ, δστις εἰ ἀ.π.—ἔχων τὴν ἔξουσιαν ζωοποίησον· πᾶ. Ἰωάνν. ε', 20 «καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ», διότι 27 «ἔξουσιαν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Πατήρ»—πᾶσα πνοή· πᾶ. ἀνωτ. πάσῃ σαρκὶ—κινηθεὶς τὴν ψυχὴν

τ.ε. συγκινηθείς—ἐνεβριμήσατο· ἐταράχθη, ώς παρ' Ἰωάνν. ια', 33—
 τάχος· ταχέως, ώς ἀπαντῷ γῆδη ἀπὸ τοῦ Αἰσχύλου—δύνεν καὶ ἔπιη-
 ξαν τὴν δοσφρησιν· δύνεν καὶ ἀπειτροπιάσθησαν τὴν δοσμήν πᾶ. Ἰωάνν.
 ια', 39 «Κύριε, γῆδη σῶει»—λογισάμενοι (αὐτὸν) σκιάν τεφραίαν·
 νομίσαντες διὰ αὐτὸς γῆδη εἶχε γίνει σκιώδης τέφρα—δὲ ἐν φθιορᾷ
 θανάτου πρόδις ἀφθαρσίαν· πᾶ. ὅμοια ἀντίθετα ἐν Α' Κορ. ιε', 50
 «οὐδὲ γέ φθιορὰ τὴν ἀφθαρσίαν αληρονομεῖ»—ὑπέστρεψεν· δὲ
 Κύριος—ἔδεισε (δέδοικα, δέος)· ἐφοβήθη—διὰ φθαρέντα ταφῆ
 καὶ λυθεῖσα γέ ἀρμονία τῶν νεύρων ἀνεκαινίσθη οὕτος ἐκβοῶν·
 γέ συντακτικὴ ἀνωμαλία τῆς φράσεως (ἀντὶ τοῦ ὄμιλοῦ: διὰ ταφῆ φθα-
 ρεὶς λυθεῖσης τῆς ἀρμονίας τῶν νεύρων ἀνεκαινίσθη) δὲν πρέπει
 νὰ φανῇ παράδοξος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κυριακοῦ· πάντες οἱ ποιηταὶ
 τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸ μᾶλλον γέ ἡτον μιμούμενοι τὰ μεγάλα πρότυπα
 τῆς ἀρχαιότητος οὐχὶ ὀλίγα γλωσσικὰ σφάλματα ἔκαμψαν ἐνίστε καὶ
 διὰ τὸ μέτρον—εὐθὺς ἔξωσε· εὐθὺς ζωὸν (=ζωντανὸν) ἐποίησεν,
 ἀνέστησεν· ἀλλὰ διὰ τὸ μέτρον διορθοῦται εἰς: εὐθὺς ζώσεις γέ ἀνε-
 ξώσεις—δυσωπῶ· ἵκετεύω· βῆμα συγνότατον ἐν τῇ Ἐκκλ. ποιήσει,
 διάφορον τὴν σημασίαν τοῦ παλαιοτέρου δυσωποῦμαι—τοῦ Ἀ-
 δάμ· τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἀντονομασίαν συνήθη παρὰ τοῖς Ἐκκλ.
 ποιηταῖς—ἔλειπες τὸ ποίημα τῶν χειρῶν (τῶν σῶν)—τί ἐπελάθου·
 τοῦ Ἀδάμ—ὅντος ἔργου τῶν σῶν δακτύλων· πᾶ. Ψαλμ. γ', 4
 «δύομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου»—Ἰωνᾶ· δοτις
 «ἔγένετο ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήπους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας»·
 πᾶ. Ματθ. ιβ', 39-41—κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐν Ἰώδῃ μ', 20 διόπου
 ὅμως γράφεται «Ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ»· ἐπίτηδες δὲ διὰ ποιητῆς
 ἐνταῦθα γῆλαξε τὸ βῆμα, ἵνα δηλώσῃ ὅτι δὲ Σωτὴρ διὰ τοῦ σταυρικοῦ
 θανάτου ἔπνιξε τὸν δράκοντα, τὸν δράκοντα, τὸν δράκοντα, τὸν δράκοντα·
 λέγειε εὐθὺς ἀμέσως—σχίσας τὸ χρέος· σχίσας τὸ χειρόγραφον, τὸ γραμ-
 μάτιον, ἐν φῆν γεγραμμένον τὸ χρέος· πᾶ. Κολασσ. β', 13 «συνεζωοποίη-
 σεν ἡμᾶς σὺν αὐτῷ χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλεί-
 ψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, δὲ γέ νπεναντίον ἡμῖν»—
 «Ἐδέμε· δὲ τόπος, ἐν φῆν εἴκειτο δὲ παράδεισος (Γεν. 6', 8), κατὰ συνεκδοχὴν
 δὲ καὶ αὐτὸς δὲ παράδεισος—τούτου· τ. ἔ. τοῦ παραπτώματος — τὰς
 κόρεας τῶν δρθαλμῶν τ. ἔ. τοὺς δρθαλμοὺς τροπικῶς, ώς παρὰ
 Ματθ. ιγ', 15—ρεινθροῖς τοῦ Ἰ. ποταμοῦ· διπαινιγμὸς εἰς τὸ βά-
 πτισμα, δὲ γάρ γνωστὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Χριστιανοῖς ἐτελεῖτο κατὰ
 τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου συνήθως γέ τῇ ἐπομένῃ Μ. Ἐδδοιμάδι.

3. Ρωμανοῦ

α'. Κοντάκιον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως

Τὸ Κοντάκιον τοῦτο κατὰ τὸν Συναξαριστὴν εἶναι τὸ πρῶτον τοῦ Πρωμάνου, ἵσως δὲ καὶ τὸ ἀριστον αὐτοῦ. Μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος κατ' ἔτος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων ἐψάλλετο ἐν τῷ Παλατίῳ κατὰ τὸ ἐπίσημον αὐτοκρατορικὸν γεῦμα ὑπὸ τῶν Ἀγιοσοφιτῶν καὶ τῶν Ἀποστολιτῶν, ἦτοι ὑπὸ διπλοῦ χοροῦ ψαλτῶν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

‘Η διπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης (Ματθ. α', 18 καὶ ἐφεξῆς καὶ Λουκ. β', 1-20). Ἐκ τοῦ Κοντακίου τούτου παρελήφθη ἐν τῷ Μηναῷ τῆς 25 Δεκεμβρίου μόνον τὸ κουκούλιον καὶ δ' α' οἶκος.

‘Υπερδούσιος’ δὲ διπέρ τὴν (κοινὴν ἀγθρωπίνην) οὖσιν ὄν, δὲ διπερφυσικός—ἡ γῆ προσάγει τῷ ἀπροσέτιῳ τὸ σπήλαιον· ἡ γῆ προσφέρει εἰς τὸν ἀπροσπέλαστον τὸ σπήλαιον καὶ ἐν τῷ ιε' δὲ οἰκιψεῖ τοῦ Ἀκαθίστου δι ποιητῆς λέγει ὅτι «τὸν ἀπρόσιτον ὡς θεὸν ἐθεώρει πᾶσι προσιτὸν ἀνθρωπον (πᾶσα φύσις ἀγγέλων)»—δοξολογοῦσι αἰνοῦσι, λέγουσι «δόξα ἐν διπόθεσις Θεῷ» κατὰ τὰ παρὰ Λουκ. β', 14—Μάγοις σοφοῖς παρὰ Βαθύλωνίοις, οἵτινες γῆτοι οὖσιν τῆς τὴν ἀστρολογίαν, τὴν μαντικὴν καὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων—‘Ἐδέμ’ ἰδὲ ἀνωτ. σ. 95—ἡνοικες Βηθλεέμ διότι ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ, οἵτις τὸν παράδεισον κεκλεισμένον ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ὅγει ἡγοικεῖ τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ἐν ἀλλῳ Κοντακίῳ εἰς τὰ Γενέθλια λέγει δι ποιητῆς (κε') «πάλιν Βγθλεέμ τὴν Ἐδέμ διεξανοίγει»—τὴν τεντροφήν· ἡς ἀπέλκειν δὲ Ἀδάμ «ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς» (ἡ λέξις Ἐδέμ ἐδραῖστι δηλοῖ τέρψιν, τρυφήν) θεωρῶν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Γεν. β', 15)—ἐν κρυφῇ· ἐν τόπῳ ἀποκρύφῳ τ. ἔ. τῷ σπηλαίῳ—δι πατήρ τῆς μητρὸς ἐγένετο υἱὸς (αὐτῆς)—γνώμῃ· οἰκεῖα γνώμη· βουλήσει—τοῖς πιωχεύσασι· τοῖς στεργηθεῖσι· τῆς θείας χάριτος· τοῖς ἀνθρώποις—σπηλαίους ἥρασθης ἢ φάτνης ἐτέροφθης φέρεται ἐν τισι κώδιξιν, ἐν ἀλλῳ δὲ σπηλαίῳ ἐτέροφθης καὶ φάτνης ἥρασθης· διθεν πιστεύομεν ὅτι δὲ Ρ. ἔγραψεν ὡς ἐν τῷ κειμένῳ—ἐν τῷ καταλύματι· ἐν τῷ πανδοχείῳ· π. Λουκ. β', 7—Σάρρα· τῇ γυναικὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἢ ἐδόθη «πᾶσα ἡ γῆ Χαναὰν εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον» (Γεν. ιε', 7)—οὐδὲ φωλεός· π. Ματθ. η', 20 «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι... δὲ οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποσὶ τῇ

κεφαλήν αλίνη»—έχρησάμην τὸ ἀντρον· ή πρὸς αἰτ. σύνταξις τοῦ κεῶμαι συνήθης παρὰ Βυζαντίνοις—βουλήσει ἵδιψ θελήματι πο. ἀγωτ. γνώμη—ἐν ἀπορρήτῳ λέγουσα· καθ' ἔαυτήν, μόνη λέγουσα, μονολογοῦσα—τῶν ἀφαρῶν· τῶν μυστικῶν, τῶν διανοημάτων—ἀκούει τῶν Μάγων· εἰ καὶ ὁ Ματθαῖος (β', 11) βητῶς λέγει ὅτι οἱ Μάγοι εἶδον τὸ παιδίον «ἔλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν», δῆλον ὅτι τὴν ἐν Ναζαρέτ, ὁ δὲ Ἡρώδης διέταξε νὰ φονεύσωσι τὰ παιδία τῆς Βηθλεὲμ «ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω», οἵμως πολλοὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ Ὑμνογράφοι καὶ οἱ Ἀγιογράφοι ἡκολούθησαν τὴν παράδοσιν, καθ' ἥν ή προσκύνησις τῶν Μάγων ἐγένετο ἐν τῷ σπηλαίῳ—ἀπεινήσας· ἐγέννησας—ἀπάτορος υἱοῦ· τοῦ μὴ ἔχοντος πατέρα, τοῦ ἀγενεαλογήτου, αἰωνίου Θεοῦ· καὶ ἐν ἄλλῳ Κοντακίῳ, εἰς τὰ Γενέθλια καὶ τούτῳ, λέγει ὁ 'Ρ.(ια') «ἐκ πατρὸς ἀμήτωρ γάρ ὑπάρχων ἀπάτωρ πέλει ἐκ παρθένου» καὶ (ιε') «ῶσπερ ἐκ πατρὸς ἀνεβλάστησας ἀμήτωρ, οὕτως ἐκ μητρὸς ἐνηγθρώπησας ἀπάτωρ»—συνήκαμεν (συνήμι, σύνεσις, συνετός)· ἐνοήσαμεν—ἀφθη· ἐν τῇ γῇ, ἐπεφάνη, ἐγεννήθη —Βαλαάμ· προφήτης ἐκ τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ πόλεως Φαθουρά, δστις προεφήτευσε τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος εἰπὼν «ἀνατελεῖ ἀστρον ἐξ Ἱακώβ, ἀναστήσεται ἀνθρώπος ἐξ Ἰσραὴλ καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάδ καὶ προνομεύσει πάντας υἱοὺς Σήθ» (Ἄριθμ. κδ', 17) —παρέθετο τὸν νοῦν τῶν δημάτων· ἔδειξε τὸ νόημα τῶν προφητειῶν του —μαντεύματα καὶ οἰωνίσματα· τὰς μαντείας καὶ τοὺς οἰωνοὺς τῶν ἔθνων, οἵτινες ἤσαν ψευδεῖς· πο. Μην. Μαΐου ἵ «θείου πνεύματος τῇ φωταυγείᾳ σκότος ἔλυσκε πολυθεῖας καὶ τῶν πιστῶν τὰς ακρότιας ἐφώτισας ἀναδοήσας σωτήρια δόγματα καὶ καταργήσας Ἐλλήνων μυθεύματα, Σύμιων ἔγδοξε»—ἐκλύων παραβολὰς σοφῶν... καὶ τὰ αἰνίγματα· δστις διαλύει, διασχεῖ τὰς παραβολὰς τῶν σοφῶν ('Ιουδαίων) καὶ τοὺς αἰνιγματωδεῖς λόγους αὐτῶν' τ.ε. δσα παραβολικῶς εἰπον οἱ προφῆται καὶ αἰνιγματωδῶς, νῦν διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ διασαφοῦνται· οὕτω καὶ ἐν τῷ Κοντακίῳ εἰς Ηρόδορον καὶ Ἄδαμ (ε') «ἐκεῖ τὸ αἰνιγμα, τὸ σαφὲς δὲ ἐνταῦθα πατράσι προφητῶν, πατριάρχαις εἰκόνες, τοῖς πιστοῖς δὲ αὐτῇ ἡ ἀλήθεια» καὶ ἐν Τριψίδιῳ (σ. 115) «σωματικαῖς μορφώσεσι καὶ ποικίλοις αἰνιγμασι καὶ συμβολικαῖς καὶ τυπικαῖς ἐμφάσεσι τὴν σήν προεμήνυσον οἱ θεηγόροι γέννησιν» — ὑπερφαιδρότερος· ὑπερλαμπρότερος· πο. ἀγωτ. «τὸ φαιδρὸν καταπέτασμα» — μετὰ τῆς πτωχείας μου·

μετ' ἐμοῦ τῆς πτωχῆς καὶ ταπεινῆς, εἰς ἐμὲ τὴν πτωχήν, τὴν τὰ πεινήν—οἱ βασιλεύοντες¹ οἱ μεγιστᾶνες, οἱ σοφοί (Μάγοι)—λιτανεύοντες (λίσσομαι, λιτή)² ἵκετεύουσι· πθ. Ψαλμ. μδ', 13 «τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ τῆς γῆς»—νέλευσον ἔλθωσιν· λατινισμὸς (jube accedant), ώς καὶ ὁ κατωτέρω νεῦσον εἰσέλθωσιν (appue ingrediantur), λίαν σπάνιοι παρὰ τῷ Πρωμανῷ—πτωχεῖαν τιμίαν· πτωχεῖαν πολύτιμον· ὁ νοῦς δὲ τῆς φράσεως ἔξηγεται ἐκ τῶν ἑπομένων στίχων—ἐν Σοὶ ή χάρις καὶ η ἀλήθεια ἐκ τοῦ Ἰωάνν. α', 17 «ἡ χάρις καὶ η ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»—ἀφανῶς³ μυστικῶς—ἥψατο τῶν φρενῶν· ἔβαλεν εἰς τὰς φρένας, ὑπέβαλεν—ἔμδες λόγος⁴ κατ' ἐμὴν ἐπιταγὴν ἔλαμψεν οὗτος ὁ ἀστήρ· ὁ σαρκωθεὶς λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμφανίζεται κατὰ τὸν ποιητὴν τὸ μὲν ὡς παιδίον φερόμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ ὡς ἀστήρ συνελθὼν τοῖς Μάγοις καὶ ὁδηγῶν αὐτούς—πρὸς τὸ φαινόμενον· φαινομενικῶς—δύναμις· τ.ε. θεῖα—συνηλθεῖ συνοδός, συνοδοιπόρος ἐγένετο—ώς λειτουργῶν μοι· ἀτε ὑπηρετῶν μοι, διακονῶν μοι—τὸ σύστημα· τοὺς συνεστῶτας, τὸν ἄμιλον—εἴδοσαν· πθ. ἀνωτέρω «ἴδοσαν»—ἀγενεαλόγητος· ὁ ἄνευ γενεαλογίας· πθ. Ἐβρ. ζ', 3 «ἀπάτωρ, ἀμύτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων»—ἀκμῆν⁵ ἀκόμη—ρήτορες εἰς, διηγήσεται, ὡς συχνότατα ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τὸν ἐνεστῶτα ἀντὶ μέλλοντος—πηλίνοις οἱ πύρινοι· τοῖς γυγίσιοις, τοῖς ἀγθρώποις (τοῖς ποιμέσιν) οἱ ἀγγελοι· συχνοτάτη δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γλώσσῃ ἡ ἐπίκλησις τῶν ἀνθρώπων ὡς πηγίνων καὶ τῶν ἀγγέλων ὡς πυρίνων· πθ. Ἐξόδ. γ', 3 «ὤρθη δὲ αὐτῷ (τῷ Μωϋσῷ) ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλοιοῦ ἐκ τῆς βάτου» καὶ Ψαλμ. ργ', 4 «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργούς αὐτοῦ πῦρ φλέγον⁶—φωταυγοῦν⁷ φωτὸς αὐγὰς ἐκπέμπον, φωτίζον—ἡ φαεινή· ἡ λαμπρά, ἡ ἀπαστράπτουσα (ἀτε τὸ ἀστρον γεννήσασα)—λύχνοι⁸ οἱ φωτίζοντες (Μάγοι), ἐκ τοῦ ἀστρου λαβόντες τὸ φῶς, ὡς καὶ ὁ Ἰωάννης «ὴν λύχνος καὶ ὁμένος καὶ φαίνων» Ἰωάνν. ε', 35—ἐκ γῆς Χαλδαίων· ώς καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ (ἀκρ. θ') «ἴδον παῖδες Χαλδαίων»—οὐδὲ λέγουσι θεόδες θεῶν οὐδριος· οὐ πρεσβεύουσιν διανύπάρχει θεόδες κύριος τῶν ἀλλων θεῶν αὐτῶν, ὑπέρθεος, ἀλλὰ λατρεύουσι πολλοὺς θεούς—ἥρεν (ἀλέω, ἀρσις) παρέλαθεν, ὕδηγγησεν ἐνταῦθα—περδοικοῦ=βαθυλωνικοῦ, ώς δὲ ποιητὴς καὶ ἀλλαχοῦ τοὺς βαθυλωνίους καλεῖ Πέρσας, έιστι οὐδὲ Κύρου τοῦ μεγάλου τῷ 5⁹

π.Χ. υπεδουλώθη ή Βαθυλών εἰς τοὺς Πέρσας—πῦρ παμφάγον· διὰ τὰς θυσίας τῶν σφαζομένων παιδίων καὶ ριπτομένων εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πεπυρωμένου ἀγάλματος τοῦ Μολόχ—ματαιότης· ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ (α', 2) παραλαβὼν νοεῖ ὃ ποιητὴς ὅτι μάται καὶ φευδῆ εἰσιν δσα σέδουσιν οἱ Χαλδαῖοι—οἱ μέν οἱ σοφοί—οἱ δέ οἱ ἴδιωται, οἱ ἀμαθεῖς—θλίψεως τῶν χωρῶν· μόχθων καὶ ταλαιπωριῶν, ὡς προυξένηταν ἡμῖν αἱ χῶραι—μετὰ λύχνου τοῦ ἀστρου· οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ (θ') «Θεοδρόμον ἀτέρα, θεωρήσαντες Μάγοι, τῇ τούτου ἡκολούθησαν αἴγλη, καὶ ὡς λύχνον κρατοῦντες αὐτόν, δι' αὐτοῦ ἡρεύνων κραταιὸν ἄνακτα»—τὰ τῆς προφητείας· τοῦ Σοφονίου (α', 12) «καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξερευνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ λύχνου»—δικαίωμα· κρίσις, ἦν θὰ ἔκαμψεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς προφητοκτόνους· Ἰουδαίους—οὐχ ενδρέθη· τὸ δικαίωμα· τοῦ ἀταροῦς τούτου χωρίου ἡ ἔννοια πιθανῶς εἶναι αὕτη, ὅτι δὲν εἶδομεν (οἱ Μάγοι) ἦν ὁ Θεὸς θὰ ἔκαμψε κρίσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διότι ἡ Κιθωτὸς ἡ τὰς πλάκας τοῦ Νόμου καὶ τὰ ἄλλα καλὰ περιέχουσα ἀπήρθη ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν αλχμαλωσίαν τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ Ναβουχοδονόσορος (586 π.Χ.), ἥτοι ὑπεδουλώθησαν πρὸ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ κατελύθη τὸ τε πολιτικὸν καὶ τὸ γῆτικὸν κράτος αὐτῶν—τὰ ἀρχαῖα παρηγόρθεν· ἡ γῆτικὴ κατάστασις τοῦ κόσμου πρὸ τῆς διὰ Χριστοῦ ἀναγεννήσεως παρηγόρθει· π.θ. Β' Κορ. ε', 17 «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καὶνὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρηγόρθεν, ἵδοι γέγονε καὶνὰ τὰ πάντα»—ναὶ φῆσι ἔφησε· παράδοξος ἔκφρασις· ἀλλ' ἵσως ὁ ποιητὴς, ὡς εἴκασέ τις, ἔγραψε νεύσασι τοῖς πιστοῖς=σιωπήσασι—τὴν προφητοκτόνον· π.θ. Ματθ. ιγ', 37 καὶ Λουκ. ιγ', 34—βασιλεύοντα· φθονοῦσαν—‘Ἡρώδην’ ὅστις ἐπωνομάζετο μέγας, υἱὸς Ἀντιπάτρου, πρότερον μὲν διοικητὴς τῆς Γαλιλαίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 40 π.Χ. βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας—θεσμῶν· νόμων, νομίμων, ἥτοι βασιλικῶν λόγων καὶ ἔργων—φόνων ἐμπνέοντα· καὶ ἐν Κοντακίῳ εἰς Ἀγ. Πατέρας (σ') «οἱ πνέοντες φόνου, οἱ γέμοντες δόλου»· π.θ. καὶ Πράξ. θ', 1 «ὅ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου»—στύλῳ πυρόνεω· ἐκ τῆς Ἐξόδου ιγ', 21—ράβδον· αὐτόθι ιδ', 16—ἀναποδίσαι=ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ὅπιστα, ἐπιστρέψαι—Περσίδει=Βαθυλώνι, ὡς ἀνωτέρω—δῶρα τὰ τρεῖνα=δῶρα τρία ὑλικά· ἄλλαι κώδικες ἔχουσι τριχρόοα—Σεραφίμ (=πυρ καταναλίσκον)· ἐν τῶν ἐννέα ἀγγείλικῶν ταγμάτων ἀείποτε περὶ τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ ὅντες καὶ φάλ-

λοντες «ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος Κύριος Σαβαώθ· πλήρης δὲ οὐρανὸς καὶ ή γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ»—ως τὰ τοῦ Κάιρου πο. Γεν. γ', 4-5—φαίνεται=λαμπρά, ως ἀνωτ. ὑπερφαιδότερος—τρεῖς αἰτήσεις· ως καὶ νῦν ή 'Εκκλησία εὕχεται «ὑπὲρ εὐχρασίας ἀέρων καὶ εὐφορίας τῷ παρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐτῇ»—στόμα καὶ παύχημα· οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ φύλλει ὁ ποιητής·

«Χαῖρε, τῷ Ἀποστόλῳν τὸ ἀσύγητον στόμα»

«Χαῖρε, τῷ πιστῶν ἀναμφίβολον καύχημα»

«Χαῖρε, καύχημα σεβάσμιον ἵερέων εὐλαβῶν»—
σκέπην... τεῖχος· καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ

«Χαῖρε, σκέπη τοῦ κόσμου, πλατυτέρα νεφέλης»

«Χαῖρε, τῆς βασιλείας τὸ ἀπόρθητον τεῖχος»—
σῶσον κόσμον· καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ

«σῶσαι θέλων τὸν κόσμον ὁ τῶν ἔλων κοσμήτωρ»—
στῆσον· στερέωσον, ἐδραίωσον—ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον πο. Ματθ. β', 13 καὶ ἔξῆς—μοιλεῖν=ἐλθεῖν.

β' ΙΚΟΝΤÁΚΙΟΝ εἰς ἸΟΥΔΑΝ

Τὸ εἰς τὸν Ἰούδαν Κοντάκιον τοῦ Ῥωμανοῦ διακρίνεται μάλιστα διὰ τὸ μέχρις ὑπερβολῆς πάθος καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἥρτορικῶν σχημάτων. Δαψιλῆ εἶναι τὰ ἴσονωλα, αἱ ἀντιθέσεις καὶ αἱ παρηγήσεις ἐν τούτῳ, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ Κοντάκῳ τοῦ ποιητοῦ, ἡτοι τῷ οὐλουμένῳ Ἀκαθίστῳ θυμνῷ. Καὶ προσκρούουσι μὲν σύμερον εἰς τὰ ὡτικά ἥμῶν αἱ καταχρήσεις αὗται τῶν ἥρτορικῶν σχημάτων, ἀλλ᾽ εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἥμῶν πκτέρας φαίνεται ὅτι ταῦτα ἥσαν ἀρεστά, ἀφ' οὐ καὶ πᾶσα ἡ μετὰ τὸν Ῥωμανὸν Ὄμοιογραφία βρίθει τῶν τοιούτων σχημάτων.

“Ιλεως· Ἐλαρός, εῦμενής—δὲ ἀνεχόμενος πάντων (=ὑπομένων τὰ πάντα) ως φιλόστοργος καὶ ἐκδεχόμενος (=ἀποδεχόμενος, ἀσπαζόμενος) πάντας ως φιλάνθρωπος—κρυφῆ· ιρυφίως· πο. σ. 96—ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Θεοτόκου· τῷ οὐλουμένῳ ἐν τοῖς Κύρου, ὃπου ἔψαλλεν ὁ ποιητής—ἐνάρωησε (γνωράω)· ἡγκισθήτησε, κατεπλάγη—ἐτρόμασε τοῦ τρομάζω, ὅπερ ἦδη παρὰ Χρυσοστόμῳ ἀπαντᾷ—γνώμῃ· πο. σ. 96—κρατούμενον· συλλαμβανόμενον—ὑπέστη· ἀντέσχεν, ὑπέμεινεν—συνέστη· συνεκρατήθη, οὐ διελύθη—ἀθετήσας· περιφρονήσας, ἀποδοκιμάσας· πο. Ἡσαΐου α', 2 «սխոնց էց ցնողական և նպատակ, անտօն ծե մէ յի՛՛

τησαν» καὶ Μάρκ. ζ', 9 «ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ» καὶ Λουκ. ι', 16 «ὅ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ»—δ στεφθεὶς· δ τιμηθείς πᾶς. Ψαλμ. η', 6 «δόξην καὶ τιμὴ ἐστεφάνωσας αὐτόν»—μυστικῆ βρῶσει· μυστικῷ δεῖπνῳ· Ματθ. κε', 26—γυμνόν ἐστερημένον· πᾶς. σ. 92—ὑποταγὴν δαιμόνων μετωνυμικῶς εἶπε τὸν ὑποταχθέντα εἰς τοὺς δαιμονας—ἀπαλλαγὴν πόνων καλεῖ τὴν τροφὴν πάλιν κατὰ μετωνυμίαν—διεσχίσθη· ἀπεσχίσθη, ἀπεχωρίσθη ἀπὸ σοῦ—κατενύγη (κατανύσσομαι)· ἐπληγώθη τὴν καρδίαν, ἐθύλιση· πᾶς. Πράξ. β'. 37 «κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ»—θαλπόμενον· θερμαϊνόμενον, τυγχάνοντα φροντίδος, περιποιήσεως· πᾶς. Ἐφεσ. ε', 29 «ἐκτρέφει καὶ θάλπει (τὴν σάρκα ἔκυτον ἔκαστος)» καὶ Α' Θεσσ. 6', 7 «ώς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἔαυτῆς τέκνα»—βαλεῖν κατεπειγόμενον· πᾶς. τὸ τοῦ Ἡσαΐου (α', 3) «ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὅνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω»—ἔβρυχεν (βρύχω καὶ βρύκω)· ἔτριζε τοὺς ὁδόντας· πᾶς. Πράξ. ζ', 54 «ἔβρυχον τοὺς ὁδόντας ἐπ' αὐτόν»—μονιός· οὐδὲ ἄγριος, ἄγριόχοιρος· πᾶς. Ψαλμ. 79, 14 «μονιός ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν»—ἀπηνής· ωμός, σκληρός—ἴν· ἐπιβῆ δ Σατανᾶς· ἐκ τοῦ Λουκ. κδ', 3—ἀσπονδος· ἀδιάλλακτος, ἄγριος—ἡφρόνησας (ἀφρονέω)· ἐγένεσο ἄφρων—φίλον· ἵδε Ἰωάνν. ιε', 15—ἀδελφόν· ἵδε Ματθ. κγ', 8—τὸ λῆμμα τῶν χρημάτων· τὸ κέρδος, τὸ εἰσόδημα τὸ χρηματικόν—γλωσσοκόμω· μαρσίπω, χρηματοκιβωτίφ, ἐκ τοῦ Ἰωάνν. ιδ', 6 καὶ ιγ', 29—δέδωκε τῇ σῇ πίστει=πεπίστευκέ σοι, ἐνεπιστεύθη σοι—παρεγγήσατο· μετὰ παρακλήσεων ἀπεποιήθη· πᾶς. Λουκ. ιδ', 18 καὶ Ἐθρ. ιδ', 19—ἀργυρώνητος=ἀργυρίφ ἐωνηγηγμένος, δοιδος—οὐκ ἐνετράπη· δὲν ὀπισθοχώρησε, δὲν ἤρνηθη τὸ νέψιμον τῶν ποδῶν—οἱ σύρινοι· οἱ ἄγγελοι· ἵδε σελ. 98—χοροὶ ἀδρατοι=οἱ πύρινοι—ἀπερινόητον=ἀκατανόητον, ἀκατάληπτον—γνωμικῶς=γνώμη· ἵδε σελ. 96—κατακαμπτόμενον· προσκύπτοντα, γονυπετοῦντα—πηλῷ μετωνυμικῶς ἀντὶ πηλίνω· τ. ἔ. ἀνθρώπωφ· ἵδε σελ. 98—διακονούμενον=διακονοῦντα, ὑπηρετοῦντα—συνόμιλοι=συνέταιροι, σύντροφοι—ἀποσμήχειν=ἀποπλύνειν, καθαίρειν—νίπτει τὴν πλευρὴν· ἡ θάλασσα· ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντος θάλασσα (ἥτοι δ Χριστός) νίπτει τὴν πλευρὴν, ἥτοι τοὺς χοῖκὸν σῶμα φέροντας μαθητάς· τὸ αὐτὸν γόνημα καὶ δ ἐπόμενος στίχος «ἀποπλύνει τὸν πηλὸν ἡ ἀδυτοσος»· καὶ δημως δ Χριστός νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν οὐκ ἀναιρεῖ, δὲν καταστρέφει τὴν (σωματικὴν αὐτῶν) σύστασιν, δημως ἡ θάλασσα διαλύει τὴν σύστασιν τῆς πλίνθου (τοῦ

πηλοῦ), ἀλλὰ τούναντίον σφίγγει, ἵτοι καθιστᾶ στερεωτέραν τὴν (σωματικὴν αὐτῶν) ὑπόστασιν καὶ ἀποσμήχει (ἵτοι ἀποκαθαίρει· ἔξαγγελεῖ) τὴν προαιρεσιν, ἵτοι τὴν ψυχικὴν αὐτῶν διάθεσιν—ποταπή· ποίᾳ τις, ποίας λογῆς—κέκινται· ἀνακλίνονται εἰς δεῖπνον—εἰστήκει· ἵσταται, παρίσταται διακονῶν αὐτοῖς—χωνεύονται λύονται, λυώνουσι, καίονται, φθείρονται· οὕτω καὶ ἐν Κ. εἰς Θωμᾶν (δ') «τίς ἐφύλαξε τὴν τοῦ μαθητοῦ παλάμην τότε ἀχώνευτον, δε τῇ πυρίνῃ πλευρῷ προσῆλθε τοῦ Κυρίου» καὶ Κοσμᾶς ἐν τῷ Κανόνι εἰς τὴν Πέμπτην τῆς Μ. Ἐδομάδος «καὶ συνημμένοι (οἱ ἐν Βαθυλῶν νέοι) φὸι οὐκ ἔχωνεύθησαν πυρί»—τοῦ πυρός—τοῦ κριτοῦ (ώς φέρουσιν ἔνιοι κώδικες), τοῦ Χριστοῦ· πῦρ δύλον δὲ καὶ πῦρ τῆς θεότητος καὶ θεῖον πῦρ καὶ ἀπλός πῦρ καλεῖται πολλάκις ἐν τῇ Υἱονογραφίᾳ δὲ Θεὸς διὰ τὴν φωτίζουσαν καὶ ἀγνίζουσαν δύναμιν τοῦ διγίου Ηγεύματος—τὴν ἀμπελον· ἐκ τοῦ Ἰωάνν. ιε', 5 καὶ Ψαλμ. οθ', 9 κ. ἑξ. «ἀμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας... ἐκάλυψεν δρη ἡ σκιὰ αὐτῆς... ἐξέτεινε τὰ ολήματα αὐτῆς ἔως θαλάσσης»—δ στρατηγὸς τῆς φαμιλίας Σου· ὁ ἀρχηγὸς τῶν μαθητῶν σου—ἔξωσμένον· τὸ λέντιον, ὡς λέγει δ Ἰωάνν. ιγ', 4—καμφθῆναι μοι· πθ. ἀνωτ. τὸ κατακαμπτόμενον καὶ Κοσμᾶς Κανόνα εἰς Πέμπτ. Μ. Ε. «κάμπτε· γόνυ δούλων ἐκπλῦναι πόδας»—τῷ ὑπὸ θάρατον ὅντι—τῷ θυητῷ—δ στράμινα σκεύη καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου (Β' Κορ. δ', 7) καλοῦνται τὰ ἀνθρώπινα σώματα διὰ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς πλάσιν αὐτῶν καὶ τὸ εὑθραυστον τῆς θυητῆς φύσεως—δ κεραμεὺς τοῦ ιόσμου· πθ. Ρωμ. θ', 21 «ἡ οὐκ ἔχει ἔχουσίκαν δ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιησκι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, θὲν εἰς ἀτιμίαν»—τὰ ἵχνη· τὰ πέλματα τῶν ποδῶν, τοὺς πόδας—μετ' ἐμοῦ μέρος οὐδὲ δώσω σοι· οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ (Ἰωάνν. ιγ', 8), οὐδόλως κοινωνήσεις ἐμοῦ, εἰς οὐδεμίαν σχέσιν θὰ εἰσαι μετ' ἐμοῦ—δέμας· σῶμα—ἐπὶ πλεῖστον πλῦνόν με· ἐκ τοῦ Ψαλμ. ν', 4 «ἐπὶ πλεῖστον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀγομίας μου»—πόσα πόσαις συνήπτετο· πόσοι λόγοι καὶ πράξεις φιλίας καὶ ἀγάπης διημείθοντο, ἀντηλλάσσοντο—ἐπῆρε τὴν πτέρων, ὡς γέγραπται· παρ' Ἰωάνν. ιγ', 18 «ὅ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρωναν αὐτοῦ», δολίως ἐπέπεσε κατ' ἐμοῦ, ἐπεδιούλευσεν ἐμού· πθ. Ψαλμ. μ', 10 «ὅ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερωνισμόν» καὶ Κοσμᾶν ἐν τῷ Κανόνι τῆς Πέμπτης τῆς Μ. Ἐδομάδος «καὶ σοῦ ἐσθίων ἄρτουν, σῶμα θεῖον, ἐπῆρε πτερωνισμὸν ἐπὶ Σέ, Χριστέ»—ὑπεκώρησε τὸν Ἰούδαν ἀπέφυγε,

δὲν ἐπλησίασε τὸν Ἰούδαν—ἥν φοβερὸς τοῖς πάθεσιν ἐγέπνεε φό-
βον εἰς τὰ πάθη, δὲν κατείχετο ὑπὸ πκθῶν ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ γραφὴ
κωδίκων τινῶν τοῖς πλήθεσιν τ. ἔ. μάτην φόβον ἐγέπνεεν εἰς τὰ
πλήθη ὡς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ ποιοῦντος θαύματα—φθυνερὸς ἐν
ἀπασιν (ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν παντάπασιν) καὶ ἀρχ κατελήφθη
νῦν ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ φθόνου—τῆς φιλαργυρίας· ἥτις κατὰ τὸν
Παῦλον (Α' Τίτ. 5', 10) «ὅτι πάντων τῶν κακῶν ἐστιν»—ἄρας τοὺς
πόδας· ταχεῖ τῷ ποδὶ, δρομίως—φατριά· συμβούλιον, ἑταιρεία,
συμμορία—μέτριοις· μεσίτης ἢ μετριοπαθής; ἀμφιβολος ἢ σημασία
τῆς λέξεως—μετὰ τῶν κάτω (ἀγαθῶν) καὶ τὰ ἀνω (=τὰ οὐράνια)
—θησαυρὸς ἀδαπάνητος, ὃν θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς
οὐρανοῖς καλεῖ δὲ Λουκᾶς (ιδ', 33)—πάντοθεν ἀπὸ πάσης ἀπό-
ψεως—ἀνάνηψον (ἀνανήψω)· σύνελθε, ἔλα εἰς τὰ λογικά σου—
συγχωρήσῃ· συμφωνήσῃ, συγκατανεύσῃ, θελήσῃ—**Ἔλιας** ὁ προ-
φήτης προειπὼν τὸν θάνατον τοῦ βκσιλέως Ὁχοῖου ἐθανάτωσε
τοὺς ἀποσταλέντας αὐτῷ ὑπὸ τούτου δύο πεντηκοντάρχους μετὰ τῶν
στρατιώτῶν αὐτῶν διὰ πυρὸς ἐκ τοῦ οὐρκνοῦ καταπεσόντος· ἵδε Δ'
Βκσιλειῶν α', 2-17—τοὺς αὐτῷ καταθαρρήσαντας· τοὺς θαρρα-
λέως, ὑδριστικῆς ἐπειλθόντας κατ' αὐτοῦ—εἶχεν ὑπελόγιζεν, ἐθεώρει—
ἐμέθυσε· δὲν ἦστο νήρων, ἐμακινεσο· π. τὸ ἀνωτ. ἀνάνηψον—τὰ
σύμφωνα· αἱ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς συμφωνίαι—χρύσινα· ἀργύ-
ρια ἐν Μκτθ. κε', 16—ψήφισον· λογάριασον, σκέφθητι· π. Ἀποκ.
ιγ', 18 «ὅτι ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ Θηρίου»—δὲ **Ἰω-**
σήφ· περὶ οὗ ἐν Γεν. λε', 28—ποταπόν· πόσον μέγα—πτῶμα·
πτῶσιν—ἀστραπήν· ἐκ τοῦ Λουκ. ι', 18 «ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς
ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα»—ἀντάρας (ἀνταίρω)=ἄρας,
ὑψώσας τὰς χεῖρας—ἀνιῶν τὰς βάσεις πρὸς οὔντρα· χαλῶν, λύων,
διευθύνων τοὺς πόδας πρὸς κέντρον π. Ηράξ. κε', 14 «σκληρόν σοι
πρὸς κέντρον λαχτίζειν» καὶ Πινδάρου Ηυθ. 6', 95 «ποτὶ κέντρον δέ
τοι λαχτίζειν τελέθει δλισθηρὸς οἴμος»· δὲ τύπος δὲ ἀνιῶν τοῦ ἀν-
ημι ἀντὶ τοῦ παλαιοτέρου ἀνιείς—τὸ οὔρδος διεῖ πληρωθεῖς· πα-
ρόμοιον σκρκασμὸν καὶ δὲ Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνῃ στίχ. 308, ἐνθα
δὲ Κρέων ἀπειλεῖ τοὺς φύλακας δτι θὰ ἐξαποστείλῃ αὐτοὺς εἰς **Ἄτ-**
θοῦ, «ἴν» εἰδότες τὸ κέρδος δθεν οἰστέον τὸ λοιπὸν ἀρπάζητε»—
βουλῆ=γνώμη· ἵδε σ. 101—πάθος ἐλόμενον· παθόντα ἐν τῷ σταυρῷ
—εμάνθανε (εἰναὶ)=ἔδιδάσκετο νὰ εἰγαι· ἐκ τοῦ Ἰωάνν. ι', 11 κ.ἔ.
—ένα δψη=ἴγα τοι, ὡς πολλαχοῦ ἐν τῇ Ἐκκλ. ποιήσει—μέρος·

θανάτῳ—δένδρον· ἐκ τοῦ ὅποίου ἐκρεμάσθη—πτώματος· πτώσεως,
ὅλισθήσεως, ὡς ἀνωτέρῳ—τοῦ φυγεῖν· ἵνα ἀποφύγῃ· συγνοτάτη δὲ
ἡ χρῆσις τοῦ κατὰ γενικὴν τελικοῦ ἀπαρεμφάτου ἐν τῇ Ἰμνογρα-
φίᾳ—πρᾶτος (πιπράσκω)=πωλητής—τοὺς ἔσαντῶν· τοὺς γῆμῶν αὐ-
τῶν, τοὺς γῆμετέρους—ἀναβάσεις· ἀναδχθμίδες, σκαλοπάτια.

γ'. ΕΚΟΝΤΑΚΙΟΝ ΕΙΣ Τὸ πάθος τοῦ ΕΚΥΡΕΟΥ

Τὸ Κοντάκιον τοῦτο χαρακτηρίζει ἄριστα τὴν δραματικὴν τέ-
χνην τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν εὐτροφίαν αὐτοῦ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ
ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου. Ἐν τῷ Τριψίλῳ παρελήφθη ἐκ τούτου τὸ
προοίμιον καὶ ἡ α' στροφή. Σώζεται ἐν πλείστοις αὐδίξει τῶν βιβλιο-
θηκῶν τῆς Ἀγατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, δπερ μαρτυρεῖ πόσον ἀνεγι-
νώσκετο τὸ ἀληθικὸν θχυμάσιον τοῦτο ποίημα ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων
πατέρων γῆμῶν.

Κατεῖδε Μαρία ἐκ τοῦ Ἰωάννου ιθ', 25—τὸν ἰδιον ἀρνα· ἐκ
τοῦ Ἡσαΐου λέγοντος (νγ', 7) «ὡς πρόδατον ἐπὶ σφαγὴν γῆθη καὶ
ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος» καὶ ὑπαινισσομένου
τὸν Χριστὸν καὶ ἐκ τῆς Κ. Δ. (Ἰω. α', 29 καὶ ε', 11 καὶ Ἀποκ. ε', 5)
ἡ μὲν Ἐκκλ. φιλολογία συνηθέστατα παραβάλλει αὐτὸν πρὸς πρόδα-
τον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ πρὸς ἀμνάδα, ἡ δὲ Ἀγιογραφία παρέ-
στησεν αὐτὸν ὡς ἀρνίον ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος—τρυχο-
μένη· λυπουμένη, θλιβομένη—δρόμον τελεῖς· π.δ. Β' Τιμ. δ', 7
«τὸν δρόμον τετέλεκα» καὶ Πράξ. κ', 24 «τελειώσαι τὸν δρόμον
μου»—ἐν *Κανᾶ*· ἐκ τοῦ Ἰωάνν. β', 1 κ.ε.—συνέλθω *Σοι* συνακο-
λουθήσω, συνοδοιπορήσω *Σοι* ἵδε σ. 98—*Δόγε*· αὐτὸς δὲ οὗτος τοῦ
Θεοῦ καλεῖται *Δόγος*, διάτι, ὡς λέγει δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, οὕτως
ἔχει πρὸς τὸν πατέρα ὡς πρὸς νοῦν λόγος· οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς
τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ συναφές καὶ τὸ ἔξαγγελτικόν· πάντα
γάρ, φησίν, θσα ἥκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀνήγγειλα ὑμῖν—δός μοι
λόγον, *Δόγε*· π.δ. διοίλαν παρήχησιν καὶ ἐν Κ. εἰς Βατίκ «δὲ Δόγος
ἐπὶ ἀλόγου λογικοὺς θέλων ρύσασθαι»—ἐπειδὴν ἐπὶ *Σὲ χεῖρας*·
π.δ. Λουκ. κγ', 53 «οὐκ ἔξετελνατε τὰς χειρας ἐπ' ἐμέ»—τὰ βρέφη·
π.δ. Ματθ. κα', 8 καὶ Ἰωάνν. ιθ', 12—τῶν ἀθέσμων· τῶν ἀνόμων·
π.δ. σ. 34 «τὸν ἀντὶ θεσμῶν φόνων ἐμπνέοντα»—σταυρῷ προσ-
πήγνυνται· ἐν τῷ σταυρῷ προσηλοῦται—δὲ εἰπών *Σοι* παρὰ Ματθ.
ε', 35—δὲ βοήσας· παρ' Ἰωάνν. ια', 16—οἱ οἰκεῖοι· οἱ λοι-

ποὶ Ἀπόστολοι· ίδε Ματθ. ιθ', 26—εἰς ὑπὲρ πάντων· ἐκ τοῦ Παύλου Β' Κορ. ε', 14 «εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε»—πᾶσιν ἥρηεσας· εἰς πάντας ἐπήρκεσας, τοὺς πάντας εὐηργέτησας, ώς ἐν Κ. εἰς Νικόλαον (θ') «τοῖς δεομένοις ὅλως ἐπήρκεσεν». οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τοῦ ἥρηεσας τῶν κωδίκων, διότι δὲν νομίζω ὅτι δὲ Σωτὴρ ἥρηεσεν, εὐηρέστησεν, ὑπῆρξεν ἀρεστὸς πᾶσιν ὅλως τούναντίον δὲ τοῖς πλείστοις τῶν Ἰουδαίων ἀπήρεσε, διὸ καὶ σταυρῷ προσηλώθη—**συναποφέρῃ**· συμπαραφέρεσαι, συμπαρασύρεσαι μετὰ τῶν ἀλλων γυναικῶν εἰς κοπετοὺς καὶ θρήνους· πδ. Λουκ. κγ', 27· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ γραφὴ **συναποδύῃ**, **συναποδύῃ**—ἀπόθου· (ἀποτίθεσθαι) = ἀπόβαλε, ἀπομάκρυνον, παῦσον—**κεχαριτωμένη**· ἐκ τοῦ Λουκ. α', 28=ἡ ἡἰωνιμένη χάριτος ὑπερφυσοῦς· πδ. Σοφ. Σειράχ ιη', 17 «οὐκ ἵδου λόγος ὑπὲρ δόμικ ἀγαθόν; καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένῳ»—τοῦ **νυμφῶνος** τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου, τῆς Ἐκκλησίας μου· πδ. Ματθ. θ', 15—**πικράν** λυπηρὰν ἐμοί·—μή δόξῃς· μή νομίσῃς· ὑπάρχει καὶ γραφὴ μή δεῖξῃς—τὸ μάντα· ἐν Ἐξόδῳ ιε'—**ἐτυράθην**· συνεπάγην, συνεπυκνώθην, ἐστερεοποιήθην, ἐσαρκώθην, «σὰρξ ἐγενόμην», ὡς λέγει κατωτέρω—**Δαυΐδ**· ἐν Ψαλμ. 67, 16 «ὅρος τοῦ Θεοῦ, ὅρος πίον, ὅρος τετυρωμένον»—ἐν ταύτῃ· τῇ σαρκὶ· πδ. Α' Πέτρ. δ', 1 «ὅ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἀμαρτίας»—ἀποσοβᾶ· ἀπομακρύνω—**συντρίβω τὴν παρδίαν μουν**· ἔξαντλοιμαὶ λυπουμένη, στενοχωρουμένη· πδ. Ἡσαΐου ξ', 1-2 «λάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν» καὶ Ψαλμ. 50, 19 «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἔξουδενώσει»—οἱ **Άδαμ οὐκ ὑγιαίνει**=οἱ ἄνθρωποι οὐ σώζεται· ἀνεν πάθους· οὐδὲν παθὼν, χωρὶς νὰ πάθῃς τι—**λεπρόν**· παρὰ Ματθ. η', 2-4—**σφλγξας**· νευρώσας, ἐνδυναμώσας τὰ γεῦρα τοῦ παραλύτου· Ματθ. β', θ', 2—**πηρόν**· ἀνάπηρον, ἀόμματον παρ' Ἰωάνν. θ', 1-7—**νεκρόν**· ώς τὸν ἐν Ναΐν Λουκ. ζ', 11-15—**συνῆκας**· ίδε ο. 97—**ἀναλύσεις**· ἐπιστρέψεις, ώς καὶ ἐν Κ. εἰς Πεντηκοστὴν (δ') «εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνέλυσαν, ὑπερφόν· δὲ ἀνέδησαν»· πδ. Σοφ. Σολ. β', 1 «οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ἄδου» καὶ Λουκ. ιβ', 36 «πότε ἀναλύτει ἐκ τῶν γάμων»—**περιοδεύσῃς**· ἐπισκεψάμενος θεραπεύσῃς—**πρώτη**· παρὰ τὰ ίστορούμενα ὑπὸ Ἰωάννου (κ', 14) ὅτι πρώτη Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ εἶδε τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα—**ἴδρωτας**· ἐκ τοῦ Λουκ. κδ', 44—**τεκμήρια**· τοὺς τύπους τῶν ἥλων· Ἰωάνν. κ', 19 κ.έ.—**ἀποδύομαι**· παρασκευάζομαι πρὸς χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐκδυόμενος τὸ ίμάτιον—**περιοδεύω**· θερα-

πεύσω, ώς ἀνωτ.—ἐν τῇ λόγῳ π. Ιωάνν. ιθ', 34—πωρώματα· πεπτωρωμένα, ἀπολιθωμένα, ἐσκληρωμένα μέρη· π. Κ. εἰς τοὺς ἐν Βαβυλῶνι 3 πατῶν (ια') «ἀπόκοφον τούτους ώς πώρωμα σκληρότατον»—σκληρίαν· στόμα σκληρυνθέν, σκλήρωμα, τὸν σκῆρον—*σχέσις*· π. Ματθ. κζ', 34—τῇ σμελῇ διὰ τῶν γῆλων ώς σμίλης ἀνοίξεις τὴν πληγὴν θὰ θέσω ἐπ' αὐτῆς γλαῖναν ώς μοτὸν (ξαντὸν) καὶ οὕτω θὰ θεραπεύσω αὐτήν· π. Τριψ. σ. 85 «τραυματισθέντα δεινῶς γέδονῶν τῇ δριμφαίᾳ τῇ μοτώσει, οἰκτίρμον, τῆς εὔσπλάγχνου σου δρπῆς ξατρευσόν με, Λόγε»—νάραθηκα· τὸ καλαμῶδες τοῦτο φυτὸν μετεχείριζοντο οἱ ἀρχαῖοι καὶ ώς θήκην μύρων καὶ φαρμάκων (ώς ἐνταῦθα), δύθεν καὶ ναραθήκια τὰ φάρμακα· ἐν τῷ Κονταίῳ εἰς τὸν Σταυρὸν (ι') δ ποιητὴς παραδάλλει τὸν σταυρὸν πρὸς θήκην μαργαριτοφόρου «καὶ γάρ ἐσφράγισται ἐν σταυρῷ ώς θησαυρός, ἔχων ἐν σκεύει κρυπτῷ μαργαρίτην ἀσυλον, ὃν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀπεσύλησεν δ εὑρεστατος ληστῆς»—ἐκτελέσαι τὴν βουλήν· ἐκ τοῦ Ιωάνν. σ', 38—στέγω· ἀνέχομαι, ὑπομένω· π. Α' Κορ. θ', 12 «πάντα στέγομεν» καὶ ιγ', 7 «ἡ ἀγάπη πάντα στέγει»—συνέλθω· Σοι—τὸν Μωσῆν· τὸν Μωσαϊκὸν νόμον· π. Λουκ. ις', 29 «ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας»—Μωϋσῆς εἶπε· διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ χαλκοῦ ὅφεως (Αριθμ. κα', 8), διστις ἡτο προεικόνισις τῆς διὰ τοῦ σταυρικοῦ θυνάτου τοῦ Ιησοῦ σωτηρίας τῶν πιστεύοντων καὶ ἀτενίζόντων πρὸς αὐτόν· Ιωάνν. γ', 15 π. καὶ στιχηρὸν προσόμοιον «Οφιν ἀνεστήλωσε χαλκοῦν πάλαι Μωϋσῆς δ Ηεόπιτης πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τῶν δακνύντων ὅφεων· αὐτὸς δὲ ὅλον Σαυτὸν ἐπὶ ξύλου ἀνύψωσας, σωτήρ μου, ζωώσας πάντας ἐν τῷ θείῳ Σου καὶ ζωηφόρῳ σταυρῷ, δις νῦν ἀνυψούμενος φλέγει φάλαγγας δαιμόνων καὶ τρέπει καὶ βαρδάρων φύλα καὶ φρυάγματα»—ἡ ζωή· Ιωάνν. ια', 25 καὶ ιδ', 6—εἰ συνέρχῃ· μοι=εὶ συνακολουθήσεις μοι, ώς ἀνωτέρω—τὰ στοιχεῖα· δ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· π. Β' Πέτ. γ', 10 «στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται»—πόλος· δ οὐρανὸς καὶ γενικῶς δ κόσμος· π. Ματθ. κζ', 45—ἡ γῆ· ἐκ τοῦ Ματθ. κζ', 51—ναός· αὐτόθι—οἱ τάφοι· αὐτόθι—τὸ βάθος τῆς σοφίας· ἐκ τοῦ Παύλου (Ρωμ. ια', 33) «ὁ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ»—τὰς ἀμαρτίας ἥρας· ἐκ τοῦ Ιωάνν. α', 29—ἐν τῷ πάσχειν καὶ ἐν τῷ μὴ πάσχειν· δημοικα ἀντίθετα καὶ ἐν τῷ Κ. εἰς Ἀνάληψιν (ια') «καὶ ἀθάνατος εἰμι καὶ δημοιος ὑμῶν, ὑπεράνωθεν ὑμῶν καὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν» καὶ «εἰς πέλω ἀθεώρητος ἄμα καὶ θεωρούμενος».

4. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ

Κανὼν εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα

Ο Κανὼν οὗτος παρελήφθη ἐν τῷ Πεντηκοσταρίῳ καὶ φάllεται ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Ἀναλήψεως. Τὴν α' φόδην δ ποιητὴς ἐνεπενύσθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγοντος «ἀναστάσεως ἡμέρα καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει Πάσχα Κυρίου Πάσχα· δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὴν διάβασιν, ἴστορικῶς μὲν διὰ τὴν ἐξ Αιγύπτου πρὸς τὴν Χαναναίαν φυγὴν καὶ μετανάστειν, πνευματικῶς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας πρόσδον τὸν Χριστιανικοῦ Πάσχα τὸν Δ. Μπαλάνου «Ἡ Μεγάλη ἑδδομάς καὶ τὸ Πάσχα» σ. 9 κ.έ.

Δαμπρυνθῶμεν· φαιδρυνθῶμεν, εὐφρανθῶμεν, πανηγυρίσωμεν· π.δ. Φωμανοῦ Στιχηρὰ εἰς τὰ Γενέθλια (μδ') «ἄγνείᾳ λαμπρυνθῶμεν, ἀρεταῖς ἀστραφθείημεν... Χριστὸν ἵδεσθαι βρεφωθέντα»—ἐπινίκιον ἄδοντας· τὸ ἐπὶ τῇ γίνεται ταύτῃ τοῦ Χριστοῦ ἀσμα ψάλλοντας—παθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις· δις καθαρισθῶμεν, δις γίνωμεν καθαροὶ κατὰ τὰς αἰσθήσεις τῆς φυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ τότε ὀψόμεθα τὸν Χριστὸν ἐξαστράπτοντα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως· π.δ. Α' Τιμ. 5', 16 «ὅ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον»—καὶ φάσκοντος «χαίρετε»· ὥσπερ ταῖς μυροφόροις Ματθ. κη', 9—Οὐρανοῖς οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἄγγελοι· π.δ. Ψαλμ. 95, 11 «εὐφρανέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ»—πόδμα καινόν· ἵδε κατωτέρω ἐν τῷ α' τροπαρίῳ τῆς η' φόδης—τερατουργούμενον· διὰ τέρατος (=θαύματος) ἀναβλύζον, ως ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ἐξόδ. 15', 6)—δμβρήσαντος· ἀφθόνως βρέξειντος—στερεούμεθα· στερεοὶ καὶ ισχυροὶ γινόμεθα, ἐνισχυόμεθα· π.δ. Πράξ. 15', 5 «αἱ ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει»—χθὲς συνεθαπτόμην Σοι· καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Γρηγορίου λέγοντος «χθὲς συνεσταυρούμην Χριστῷ, σήμερον συνδοξάζομαι· χθὲς συνεκρουόμην, συῶποιούμιαι σήμερον· χθὲς συνεθαπτόμην, σήμερον συνεγείρομαι»—συνεθαπτόμην Σοι· συνέπασχόν Σοι θαπτομένῳ—συνεσταυρούμην Σοι· συνέπασχόν Σοι σταυρούμένῳ· τὸ πρωθύστερον δὲ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ Ομήρου—διθηγόρος· δι περὶ Θεοῦ διμιλῶν, δι προφήτης—*Ἄββανούμ* διτις ἐν 6', 1 λέγει «ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ ἀναβήσομαι ἐπὶ πέτραν καὶ ἀποσκοπεύσω.

τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου»· ταῦτα δ' ὁ Θεολόγος Γρηγόριος προσαρμόσας εἰς τὴν Ἀνάστασιν ἐπιφέρει «ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, φησὶν δὲ θαυμάσιος Ἄδδακούμ· κἀγὼ μετ' αὐτοῦ σήμερον τῆς δεδομένης μοι παρὰ τοῦ Πνεύματος ἔσουσίας καὶ θεωρίας καὶ ἀποσκοπεύσω καὶ γνώσομαι τί δρθήσεται καὶ τί λαληθήσεται μοι· καὶ ἔστην καὶ ἀπεσκόπευσα· καὶ ἵδου ἀνὴρ ἐπὶ τῷ νεφελῶν... καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἀγγέλου... καὶ ἔδόησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπε· σήμερον σωτηρίᾳ τῷ κόσμῳ, δος δρατός τε καὶ δος ἀδρατος» καὶ ταῦτα ἐπαναλαμβάνει ἐνταῦθα δι ποιητὴς ἐννοῶν ὅτι, ἐὰν σήμερον ὁ Ἄδδακούμ ἴστατο ἐπὶ τῆς θείας σκοπίας, θὰ ἔδιλεπε καὶ θὰ ἔδεικνυεν εἰς ἡμᾶς, ὡς εἰδεν δι Γρηγόριος, φωτεινὸν ἀγγελον διαπεραστικῷ καὶ δξειφ φωνῇ λέγοντα ὅτι σήμερον ἐσώθη δ κόσμος διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ παντοδυνάμου Χριστοῦ —στέφανος Χριστός· τὸ σέμνωμα, τὸ κόσμημα ἡμῶν δι Χριστός· π. Φιλιππ. δ', 1 «ἀδελφοί μου ἀγαπητοί καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου»· ἀλλοι ἐρμηνεύουσιν δι στέφανων θείας στέφανον ἐξ ἀκανθῶν—πάσχα τὸ καθαριήριον· θυσίᾳ ἡ καθαίρουσα ἡμᾶς—δικαιοσύνης ἥλιος· ἐκ τοῦ Μαλαχ. δ', 2 «ἀνατελεῖ γάρ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις ἥλιος δικαιοσύνης», ἥλιος φωτίζων ἡμᾶς καὶ διδάσκων δικαιοσύνην τ.ε. ἀρετήν—θεοπάτωρ καλεῖται δι Δαυΐδ, διότι εἰκόν τοῦ γένους αὐτοῦ κατήγετο δι Χριστὸς κατὰ τὰ παρὰ Ματθ. α'—πρὸ τῆς Κιβωτοῦ, ἣν ἀρπασθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων εἰς Ἀζωτον ἀνήγαγεν εἰς τὴν Ιερουσαλήμ δι Δαυΐδ (Β' Βασιλ. ε'-ς')—σκιρτῶν ἥλατο· σκιρτῶν ἐκ χαρᾶς ἐπήδησεν, «ῳρχεῖτο καὶ ἀνεκρούετο ἐνώπιον Κυρίου»· καλεῖται δὲ σκιάδης ἡ Κιβωτός, διότι ἡτο σκιά, σκιαγράφημα, προτύπωσις τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ητος ἀρπασθεῖσα καὶ ἀπολεσθεῖσα καὶ πάλιν ἐπαναχθεῖσα εἰς Ιερουσαλήμ προετύπου τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου—τὴν ἔκβασιν τῶν συμβόλων· τὸ τέλος τῶν συμβόλων ἐκείνων τ.ε. τῆς Κιβωτοῦ—ἔνθέως· εὺσεβῶς, θεϊκῶς—δρθρίσωμεν· ἐγερθῶμεν κατὰ τὸν ὄρθρον, λίαν πρωΐ· π. Λουκ. κα', 38 «ὁ λαὸς ὢρθρικὲ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει ἀκούειν αὐτοῦ» καὶ Ησ. κτ', 9 «ἐκ νυκτὸς ὤρθριζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ δι Θεός»—ἀντὶ μύρων· ἀτινα ἐκόμισαν ἐπὶ τὸ μνῆμα αἱ γυναῖκες· Λουκ. κδ', 1—σειραῖς· σχοινίοις, ἀλύσεσι· π. Β' Πέτρ. β', 4 «ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφεστάτο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους»—δεδορκτες· δρῶντες, βλέποντες—ταῖς τάξεσι τῶν ἀγγέλων·

λων—ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς· ἐν τῷ ἀδη—μοχλοὺς αἰωνίους κατόχους· ἐκ τοῦ Ἰωνᾶ (β', 7) «κατέβην εἰς γῆν, ἵνα οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι» καὶ τοῦ Ἡσαΐου (μέ, 2) «θύρας χαλκᾶς συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συγκλάσω καὶ δύσω σοι θησαυροὺς σκοτεινοὺς ἀποκρύφους» ἐρανισθεὶς τὸ τροπάριον τοῦτο ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Κύριος κατελθὼν εἰς "Αἰδην συνέτριψε τοὺς μοχλούς, οἵτινες ἀπ' αἰώνων ἦσαν κάτοχοι τῶν πεπεδημένων, ἵτοι κατεῖχον τοὺς πεπεδημένους—πεπεδημένων· πέδαις, δεσμοῖς κατειλημμένων (πεδάξω)—ῶς ἐκ οἵτους Ἰωνᾶς· πδ. Ματθ. ιδ', 40—ξῶν καὶ ἀθυτονέοντον ἱερεῖον ζωντανὸν καὶ ἀθυτον σφάγιον (ῶς Θεὸς δηλ. καὶ ξῶν ἀεὶ καὶ ἀθυτος εἰναι)—παγγενῆ· μεθ' ἔλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων—οἱ παῖδες· τοὺς τρεῖς Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγά, περὶ ὧν ἴδε Δικαιήλ γ'—τὸ θυητὸν γένος, τοὺς θητούς—ἔνδει εὑπρέπειαν· πδ. Ψαλμ. 92, 1 «ὁ Κύριος ἐδασύευσεν, εὑπρέπειαν ἐνεδύσατο»—γυναῖκες μετὰ μύρων· πδ. Ματθ. κη', Μάρκ. ιε', Λουκ. κδ' καὶ Ἰω. κ'—πάσχα τὸ μυστικόν· τὴν ἀνάστασιν νοεῖ ἐνταῦθα—πανέορτος· μεγάλως, λαμπρῶς, μεγαλοπρεπῶς ἑορταζομένη—φωτανγῆς· ἐκ τῶν φώτων αὐγάζουσα, λάμπουσα—τὸ ἀχρονον φῶς· ὁ Χριστός· πδ. Ἰωάνν. α', 9—σωματικῶς· διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου—κλητὴ καὶ ἀγία· ἐκ τοῦ Λευϊτ. κγ', 36 «καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη κλητὴ ἀγία ἔσται ὑμῖν»· πδ. καὶ Κοσμᾶν ἐν τῷ Κανόνι τῆς Κοιμήσεως «ἐν τῇ εὐσήμῳ κλητῇ ἡμέρᾳ τῆς μεταστάσεως»—ἡ μία τῶν Σαββάτων· ἡ πρώτη τῆς ἔθδομάδος, ἵτοι ἡ Κυριακή· πδ. Ματθ. κη', 1—έορτῶν ἔορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων· ἡ μεγίστη ἑορτὴ καὶ ἡ μεγίστη πανήγυρις· πδ. «Ἄισιμα ἄστυπάτων», «τὰ Ἀγια τῶν Ἀγίων»—καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος· τ.ε. τοῦ αἴματος τοῦ Κυρίου, οὗτινος οἱ ποινωνοῦντες (μεταλαμβάνοντες) διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας μεταλήψεως ἀνακαίνιζονται· πδ. Ματθ. κς', 28 «οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου»—ἐν τῇ εὐσήμῳ· ἐν τῇ εὐδιακρίτῳ, περιφανεῖ, ἐπισήμῳ—ἄρον· τὸ τροπάριον ἐκ τοῦ Ἡσαΐου (60,4) «ἄρον κύκλῳ τοὺς ὄφθαλμούς σου (Ιερουσαλήμ) καὶ ἴδε συνηγγένα τὰ τέκνα σου· ἥκασι πάντες οἱ υἱοί σου μυκρόθεν» καὶ (49,12) «ἴδού οὕτοι πόρρωθεν ἤξουσιν, οὗτοι ἀπὸ βορρᾶ καὶ θαλάσσης (=νότου), ἄλλοι δὲ ἐκ γῆς Ηερσῶν» καὶ ὁ Κοσμᾶς δ' ἐν τῷ Κανόνι τῶν Βατῶν (Ὄδη ἐ') λέγει «Σιών Θεοῦ ὄρος τὸ ἄγιον καὶ Ιερουσαλήμ κύκλῳ τοὺς ὄφθαλμούς σου ἄρον καὶ ἴδε συνηγγένα τέκνα σου ἐν σοί»—θεοφεγ-

γεῖς ως φωστῆρες' θείως, ἐξαισίως λαμπροὶ ως ἀστέρες' πό. Ματθ. ιγ', 43 «τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ως ὁ γῆλος» καὶ Φιλιππ. β', 15 «φαίνεσθε ως φωστῆρες ἐν κόσμῳ»—ἔφασ (ἡ ἔως, ἔωθινός) ἀνατολῆς—ἐνιζομένη· ἐν σύστα—ὑπερδούσιε· ἵδε σελ. 96—ὑπέρθεε· θεοτάτη—βεβαπτίσμεθα· διότι κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς (Ε', ιθ') οἱ κατηχούμενοι ἐθαπτίζοντο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα—φωτίζουν· καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Ἡσαΐου (60,1) «φωτίζου, φωτίζου Ιερουσαλήμ· ἥκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξῃ Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν»—ὅθειας, ὡς φίλης· ἐκ τοῦ Ματθ. κη', 20 «ἰδεὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἔως τῆς συντελείας τοῦ αἰώνος»—ἥντα ἐπαγγελίαν Σου—ὅτι πάσχα τὸ μέγα· ἐκ τοῦ Γρηγορίου «ἄλλος πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερὸν καὶ παντὸς τοῦ κόσμου καθάρισιν, ως γάρ ἐμψύχῳ σοι διαλέξομαι· διά λόγου Θεοῦ καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ σοφία καὶ δύναμις· χαίρω γάρ πᾶσί σου τοῖς ὀνόμασι»—ἐκτυπώτερον· σαφέστερον, φανερώτερον—ἀνέσπερος καλεῖται ἡ ἡμέρα ἡ μὴ σκοτεινή· ἡ λαμπρά, «ἥτις μία ἔσται καὶ διηγειής, διάδοχον νύκτα μὴ ἔχουσα, ἀλλὰ τῷ αἰώνι πάντι συμπαρεκτεινομένη» κατὰ τὸν Βασίλειον.

5) Κοσμὸς τοῦ Ματτίουμα

α') Ηκανῶν εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν

Ολόκληρος δὲ Κανῶν ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 25 Δεκεμβρίου παρελήφθη. «Ο νοῦς τῆς ἀκροστιχίδος «ὁ Χριστός, καίπερ γενόμενος βροτός, ἥτοι ἀνθρωπός, μένει (μένη διὰ τὴν ἀκροστιχίδα) Θεός, διπερ ἦν καὶ πρότερον» ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππ. β', 6 «δεὶς ἐν μορφῇ Θεοῦ διπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἤγγήσκετο τὸ εἰναιτία Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν δομοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος» καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, οὐχ ὁ ἦν μεταβαλών ἀτρεπτος γάρ· ἀλλ' ὁ οὐκ ἦν προσλαβών φιλάνθρωπος γάρ».

Τὴν α' φύσην δὲ ποιητὴς παρέλαθεν αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ εἰς τὴν Γέννησιν ἐγκωμίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου—δοξάσατε· οἱ ἄγγελοι ὕσπερ ἐν Βηθλέεμ κατὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ πό. Λουκ. β', 14—^{εἴς} οὐρανῶν· κατέρχεται—ἀπαντήσατε (αὐτῷ)· οἱ δίκαιοι, ὕπερ δὲ Συμεών· πό. καὶ Α' Θεσσ. δ', 7 «τότε καὶ ἡμεῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάγτησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα»—ὑψώθητε· πάντες οἱ

ἀνθρωποι ἀπὸ τῶν γηγένων εἰς τὰ οὐράνια, τὰ θεῖα—ἄστατε· ὅδας εὐχαριστηρίους—ἔρευσαντα· δὲ νοῦς τοῦ τροπαρίου εἶναι ὅδε· τὸν καὶ εἰκόνα Θεοῦ γενόμενον Ἀδάμ ἔνεκα τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ῥεύσαντα (καταρρεύσαντα, ἐκπεσόντα) καὶ ἐκδιωχθέντα ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ καὶ ἀκολουθίαν δοῦλον καὶ ὑποκείμενον εἰς τὴν φθορὰν γενόμενον, σύτῳ δὲ ἐκπεσόντα τῆς θείας ζωῆς, ἀναπλάττει πάλιν διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ υἱοῦ δὲ σοφὸς δημιουργὸς—καίνας· ταπεινώσας τοὺς οὐρανούς· γὰρ δὲ ἐν οὐρανοῖς οἰκῶν Θεὸς ταπεινώσας τὴν ἐκυτοῦ θεότητα κατήλθεν εἰς τὴν γῆν—τοῦτον δὲ δόλον· (τὸν ἀνθρωπὸν) γάρ δὲ τοὺς ἀνθρώπους—δσιοῦται· δσιον, ἄγιον κάμνει ἐλευθερώσας ἀπὸ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ—Σοφία καὶ Δύναμις· σοφὸς καὶ δύνατός· π.δ. Α' Κορ. α', 24 «Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· διὰ τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ λιχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί»—Δόγος· ἵδε σ. 105—ἀπαύγασμα· ἔκλαμψις, ἀκτινοβολία, ἀνταύγεια· π.δ. Ἐθρ. α'. 3 «Ὥν ἀπαύγασμα τῆς δόξης»—δυνάμεις ὑπερκοσμίους· τοὺς ἀγγέλους—δυνάμεις ἐν γῇ· τοὺς ἀνθρώπους—δσας· τοσαύτας, δσαι εἰσὶν, γάρ πάσας—ἀνεκτήσατο· ἀνέπλασεν, ἀνεκαίνισεν—ἀρρεύστεις· ἀμεταβλήτως, ἀπαθῶς δὲ πρὸς τὴν θεότητα καὶ ἐν Τριψ. 155 «τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς ἀρρεύστεις ἀνατείλαντα» καὶ Κοσμᾶς εἰς τὴν Κοιμησιν «ἐκ τῆς ἐπικήρου πρὸς θείαν ὅντας καὶ ἀρρευστον (ζωῆν)»—τὸ κέρας· τὴν λιχύν, τὴν δύναμιν· π.δ. Λουκ. α', 69 «κέρας σωτηρίας» καὶ Α' Βασ. β', 10 «ὑψώσει κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ»—δ τῆς ἐπιπνοίας· δὲ νοῦς τοῦ τροπαρίου εἶναι σύτος· δὲ χοϊκὸς ἀνθρωπὸς, μετασχὼν τῆς ἀμείνονος (τοῦ χοῦ, τῆς σαρκός) θείας ἐπιπνοίας (=τῆς ψυχῆς· π.δ. Γεν. β', 7), διὰ δὲ τῆς ἀπάτης τῆς Εὕας κατολισθήσας εἰς φθορὰν βοᾷ τῷ Χριστῷ ὁρῶν αὐτὸν ἐκ γυναικὸς γεννηθέντα—δι᾽ ἐμέ· χάριν ἐμοῦ (τῆς ἐμῆς σωτηρίας)—γενόμενος καὶ ἐμέ· δμοιος ἐμοί, γάρ τοι ἀνθρωπὸς, ἄγιος εἰσαι, Κύριε—τῆς ἀμείνων τῆς ἀμείνονος· δὲ τύπος δὲ συγχεκομένος διὰ τὸ μέτρον—δέξιορδν γυναικεός· ὁρῶν ἐκ γυναικὸς (γεννώμενον, σαρκωθέντα)—σύμμορφος· δμοιόμορφος, δμοιος, κοινωνός· π.δ. Ρωμ. γ', 28 «προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ» καὶ Ρωμανοῦ εἰς τὰ Γενέθλια (οα') «σύμμορφος ἡμῖν οὐρανῶν χορευμάτων δὲ λαλαγμὸς τοῖς ἐν γῇ ἀποτελείσθω»—πηλίνης διαριέας· τῆς χοϊκῆς, ἀνθρωπίνης διαπλάσεως· π.δ. Ἰδὼ λγ', 6 «ἐκ πηλοῦ διήρτισαι σὺ δέ τοι αὐτοῦ διηρτίσμεθα»—τῆς

χείρω[·] πθ. ἀνωτ. τῆς ἀμείνω—φύτλης[·] φύσεως. πθ. Β' Πέτρ. α',⁴ «ἴνα γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως»—ἡγεμόνων[·] Ιούδα βασίλεια[·] βασίλισσα τῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων τοῦ[·] Ιούδα[·] πθ. Ματθ. β', 6—Χερουβίμ δὲ επ[·] ὄμων[·] πθ. Ψαλμ. 79,2 «ὅ ποιμαίνων τὸν[·] Ἰσραὴλ πρόσχες, δὲ δηγγῶν ώσει πρόδατα τὸν[·] Ἰωσήφ· δὲ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ[·] ἐμφάνηθι» καὶ Α'[·] Παραλ. ιγ', 6 «Θεοῦ κυρίου καθημένου ἐπὶ Χερουβίμ»—προειδθῶν[·] ἐμφανῶς[·] ἐμφανισθεὶς εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπος—δράβδος[·] ἐκ τοῦ[·] Ἡσαΐου (ια', 1) «ἐξελεύσεται δάδδος[·] ἐκ τῆς διέζης[·] Ἰεσσαὶ καὶ ἄνθος ἐκ τῆς διέζης ἀναβήσεται»· ήτο δὲ δὲ[·] Ἰεσσαὶ πατήρ τοῦ Δαυΐδ, ἐκ τοῦ γένους τοῦ δπολου κατήγετο[·] ή Θεοτόκος, καὶ ἄρα ήτο δάδδος, κλάδος τοῦ δένδρου[·] Ιεσσαὶ—ἄνθος δὲ τοῦ κλάδου τούτου δὲ Χριστός—ἔξι δρους[·] ἐκ τοῦ[·] Ἀβδακούμ (γ', 3) «ἥξει δὲ ἄγιος ἔξι δρους κατασκίου δασέος»· καλεῖται δὲ[·] ή Θεοτόκος δρος, διότι ὥσπερ τὸ δρος ἀσπόρως καὶ ἀγεωργήτως φύει τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, σῦτω καὶ αὔτη ἀπειράνδρως ἐγέννησε τὸν[·] Ἰησοῦν—κατασκίου δασέος[·] διότι χείρ ἀνθρωπίνη δὲν ἔκοψεν[·] ἔξι αὐτοῦ ποτε φύλλον καὶ τοῦ[·] Υψίστου[·] δύναμις ἐπεσκίασεν αὐτῷ[·] πθ. Δανιήλ (β', 45) «ἐθεώρουν ἔως οὖ δέμηθη λίθος ἀπὸ δρους ἄνευ χειρὸς» καὶ Λουκ. (α', 35) «πνεῦμα ἄγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου[·] ἐπισκιάσει σοι»—ἡλιθες[·] προσῆλθες, ἐγεννήθησε[·] προεεπεν[·] Ιακώβ[·] ἐν Γεν. μθ', 10 εἶπεν δὲ[·] Ιακὼβ τῷ αὐτῷ αὐτοῦ[·] Ιούδα εὐχόμενος αὐτῷ καὶ ἄρα καὶ τῇ φυλῇ αὐτοῦ, ἔξι ήτο[·] Χριστός, «οὐκ ἐκλείψει ἀρχῶν[·] ἔξι Ιούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἔως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνῶν»—ἀπεκδοχήν[·] προσδοκίαν, ἐπιτίθεται[·] Δαμασκοῦ[·] ἀρχαίοτάτης πόλεως τῆς Συρίας, ήτις «δρθαλμὸς τῆς[·] Ἀγατολῆς»[·] καλουμένη ήτο[·] ἕδρα τῶν εἰδωλολατρῶν Σύρων—Σαμαρείας[·] ήτο αὔτη πρὸς νότον τῆς Γαλιλαίας ἐπαρχία τῆς Ηπαλαιστίνης, οἰκουμένη[·] ὅπο τῶν Σαμαρειτῶν, ίδιαιτέρας αἱρέσεως τῶν[·] Εβραίων, εἰδωλολατρικῆς τὸ πλείστον[·] οἱ λόγοι δὲ[·] ἐκ τοῦ[·] Ἡσαΐου (η', 4) προφητεύσαντος διτι «πρὶν ηγενώναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα η μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκύλα τῆς Συρίας»—προνομεύσων[·] διαρπάσων, λεηλατήσων, αἰχμαλωτίσων[·] τίνη[·] δὲ τρόπῳ ἐγένετο[·] η αἰχμαλωσία αὔτη, λέγει κατωτέρω[·] δὲ ποιητὴ[·] διὰ τῆς τροπικῆς μετοχῆς τρέπων πλάνην τῶν ἐθνικῶν εἰς πλεστιν[·] τέρπουσαν καὶ εὐχαριστοῦσαν τὸν Θεόν—τοῦ μάντεως[·] Βαλαάμ[·] ιδὲ ἀνωτ. σ. 97—μυητὰς σοφοὺς[·] ἀστεροσκόπους καλεῖ

τοὺς Μάγους ὡς μυηθέντας τοὺς λόγους τοῦ Βαλαὰμ καὶ περὶ τὴν ἀστρολογίαν ἀσχολουμένους—ἀστήρ ἐκ τοῦ Ἰανὼβ ἀνατείλας· πᾶ. τὸ εἰς τὴν Γέννησιν Κοντάκιον τοῦ Ῥωμανοῦ ἀνωτέρω σ. 54—ἀπαρχὴν τῶν ἔθνων εἰσαγομένους· πρώτους καὶ τιμιωτάτους τῶν ἔθνη-κῶν (εἰδωλολατρῶν) εἰς τὴν νέαν πίστιν εἰσαγομένους, τὴν νέαν πλεστιν δεξαμένους· πᾶ. Ἰανὼβ. α', 18 «εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων» καὶ Ῥωμ. 15', 5 «Ἐπανετού, δις ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας» ὡς πρὸ τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ πάντων πιστεύσας—μεγάλης βουλῆς· τ. ἔ. τῆς θείας οἰκονομίας τῆς ἐναγθυπαπήσεως· πᾶ. Ἡσαῖο θ', 6 «καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἀγ-γελος»—εἰρήνην εὐτυχίαν, σωτηρίαν· ἔθεν καὶ «βασιλεὺς εἰρήνης» καλεῖται (Ἑρ. ζ', 2) καὶ δ Θεὸς εὐγγελίσατο «εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» Πρᾶξ. 1', 36—τῷ Καίσαρος δόγματι πιθήσας· πᾶ. Λουκ. β', 1—ἐχθροῦ τοῦ δικαδόλου—δλον... τ. ἔ. δληγη τὴν ἡμετέραν πιω-χικὴν καὶ χεικὴν φύσιν (=σῶμα) προσλαβῶν, ἥτοι σαρκωθεῖς δέ, ἐκ τῆς ἐνώμεως ταύτης καὶ κοινωνίας τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, θείους κατέστησας ἡμᾶς· πᾶ. Β' Κορ. γ', 9 «εἰς ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὁν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πιωχείᾳ πλου-τήσητε» καὶ Γρηγ. Θεολ. «καὶ δ πλουτίζων πιωχεύει πιωχεύει γάρ τὴν ἐμὴν σάρκα, ἵνα ἐγὼ πλουτήσω τὴν αὐτοῦ θεότητα»—πρὸ Ἐωσφόρου· ἐκ τῶν Ψαλμ. (109,4) «ἐκ γαστρὸς πρὸ Ἐωσφόρου ἐγέννησά σε» τ. ἔ. πρὸ πάσης τῆς κτίσεως, πρὸ τῶν αἰώνων—ἐκ γα-στρὸς· ἐκ τῆς ἴδιας αὐτοῦ οὐσίας—δικαῖων τὰς ἡνίας· διγίαχος διοικῶν, δικυρερῶν—τῶν ἀχράντων δυνάμεων· τῶν ἀγγέλων—σειρᾶς ἀλύσεις· πᾶ. ἀγωτ. σ. 108 καὶ Παροιμ. ε', 22 «σειρᾶς τῶν ἔχυτοῦ διμαρτιῶν ἔκκατος σφίγγεται»—ἐκ τοῦ φυράματος τοῦ Ἀδάμ· ἐξ ἣς ζύμης ἐπλάσθη δικαῖος· πᾶ. Ησ. θ', 6 «παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐ-τοῦ μεγάλης βουλῆς ἀγγελος, Θεὸς Ισχυρός... μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ»—οἱ παῖδες· οἱ τρεῖς ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρὸς ἐν Βα-θύλων· ἵδε σ. 109—ἀγραυλοῦσστες διανυκτερεύοντες ἐν ἀγροῖς· ἐκ τοῦ Λουκ. β', 8-15—δόξα Κυρού περιέλαμψεν αὐτοὺς καὶ Ἀγ-γελος (ἐπέστη αὐτοῖς) βοῶν—θεῖον· σημεῖον—ἀναμέλποντες ἀνυμοῦντες—θυγάτηρ Βαθύλωνος ἡ πόλις Β. οἱ Βαθύλ ώντες· πᾶ. Ψαλμ. 136,8 «θυγάτηρ Βαθύλωνος ἡ ταλαίπωρος, μακάριος δις ἀνταποδόμει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου, διανταπέδωκας ἡμῖν»—ἔλκει αὐτῇ ἐκ Σιών παῖδας Δαυὶδ δορικτήτους· πρόκειται περὶ

τῆς εἰς Βαθυλῶνα αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τοῦ Ναβουχόδονσορος τῷ 597 π.Χ.—Σιών (έδρ. σκοπιά) ἐκαλεῖτο ὁ λόφος, ἐφ' οὐ
ἔκειτο τὸ Ιερούρον φρούριον τῆς ἀρχαίας Ἱερουσαλήμ, μετωνυμικῶς
δὲ καὶ ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ—πᾶσα ἡ πείσις μετωνυμικῶς ἀντὶ¹
πάντα τὰ κτίσματα, τὰ δημιουργήματα· π.δ. Κολασσ. α', 15 «πρωτό-
τοκος πάσης κτίσεως»—ὑπερδυψούτω· ὑπερεξαιρέτω, ὑπερανυμνεῖτω·
π.δ. Φιλιππ. β', 9 «οὐκὶ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε»—τὸ πένθος
(τῶν ἐν Βαθυλῶνι αἰχμαλώτων Ἰουδαίων) παρέκλινε (=παρεμέ-
ρισε, κατήργησεν, ἔπικυρε) τὰ ὅργανα τῆς φύσης· τὰ μουσικά· π.δ.
Ψαλμ. 136,1 κ.έ. «ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαθυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν
καὶ ἐκλαύσαμεν... ἐπὶ ταῖς Ιεράσις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ
ὅργανα ἡμῶν... πῶς ἄφωμεν τὴν ψῆφην Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας»—
ἐν νόθοις· ἐν ξένοις—μουσικῶν ἀρμονίαν· π.δ. Δαν. γ', 5 «ἡ ἀγ-
ῶρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμ-
βύκης τε καὶ ψιλτηρίου καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προ-
σκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ». τὴν θρησκευτικὴν λοιπὸν πλάνην καὶ
τὴν ἐν μουσικοῖς ὅργανοις λατρείαν τῶν Βαθυλωνίων καὶ πάντων τῶν
ἐθνικῶν λύει, καταργεῖ ὁ Χριστός, ὡς ἀστὴρ ἀνατείλας ἐκ τῆς Βη-
θλέαμ—ἔξαντατείλας Βηθλεέμ· π.δ. ἀνωτέρω «ἔξορῶν γυναικός»—
σκῦλα καὶ δορίτητον ὅλβον τῆς Σιών ίδε Β' Παραλ. λς', 18 καὶ
Δ' Βασιλ. κδ', 12 κ.έ. περὶ τῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ λαφύρων τοῦ Ναβου-
χοδονόσορος—θησαυρούς· τὰ τρίλα δῶρα τῶν Μάγων—ταύτης
τῆς Βαθυλῶνος—βασιλεῖς· τοὺς Μάγους· ίδε σ.97—ἀστροπολοῦντας·
ἀστρολογοῦντας (ἐκ τοῦ ἀστροπόλος κατὰ τὸ Ὁμηρ. οἰωνοπό-
λος)—ξένον· παράξενον, ἀπροσδόκητον—τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ
δρῶ γενόμενον οὐρανόν, ἔνθα οἰκεῖ ὁ Θεός—τὴν παρθένον δρῶ
γενομένην θρόνον Χερούβικόν, ἐφ' οὐ ἀγαπαύεται ὁ Κύριος· ίδε
σ. 112—δ ἀχώρητος· δ οὐδαιμοῦ χωρῶν—ἔξαλσιον δρόμον· πορείαν οὐ
κατὰ φύσιν, ὑπερφυσικὴν καὶ ἀσυνήθη—ἔτεκμηραντο (τεκμαρο-
ματι)· συνεπέραναν—ἀναξ· Ἡρώδη—φρουρατόμενος· ἐξ ὀργῆς φυ-
σῶν, ματινόμενος—ταῖς ἥγεσίαις· ταῖς ὀδηγίαις—παιζόμενον· ἐμπα-
ζόμενον, ἀπατώμενον.

6') Ικανῶν εἰς τὸ Μ. Σάββατον

Κατὰ τὸ Τριψίδιον τοῦ Κανόνος τούτου αἱ μὲν φῦσι (οἱ εἴρημοι)
ἀποιήθησαν ὑπὸ τῆς Κασσίκης, τῶν δὲ τροπαρίων τὰ μὲν τῆς α', γ'
δ' καὶ ε' φύσης ὑπό τινος Μάρκου μοναχοῦ, τὰ δὲ τῆς σ', ζ', η' καὶ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θ' ὑπὸ τοῦ Κοσμᾶ. Καίτοι εἶναι δύσκολον ν' ἀπορρίψωμεν τὴν γνώμην ταύτην, διότι ὅντως τὰ τελευταῖα τροπάρια φαίνονται οὐχὶ τῆς αὐτῆς πρὸς τὰ πρῶτα φαντασίας γεννήματα, ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπέχομεν νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην, μέχρις ὅτου γεώτεραι ἔρευναι διαφωτίσωσι πληρέστερον τὸ πρᾶγμα.

Τὸν κρύψαντα κύματι θαλάσσης πάλαι τὸν Θεὸν τὸν καλύψαντα διὰ τοῦ κύματος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πάλαι πᾶ. Ἐξόδ. ιδ'—διώκτην ἐνν. τῶν Ἐδραίων—τύραννον· ἦτοι τὸν Φαραὼ καὶ τοὺς Αἴγυπτίους—ὑπὸ γῆν ἔκρυψαν· ἐθανάτωσαν καὶ ἔθαψαν—οἱ παῖδες· οἱ ἀπόγονοι—τῶν σεσωσμένων· τότε Ἐδραίων—ἀς αἱ νεάνιδες· αἵτινες μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀαρὼν προφήτηδος Μαριὰμ ἥδον εὐχαριστήριον ὅμον τῷ Θεῷ μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν (Ἐξόδ. ιε', 21)—ἐξόδιος· ὁ ἐπὶ τῇ ἔξοδῳ (ἐκ τοῦ βίου) τ. ἔ. τῷ θανάτῳ φαλλόμενος ὅμονος· πᾶ. καὶ ἐν Κ. εἰς τὴν Κοίμησιν «τῇ Θεοτόκῳ ἐδόνων τὸν ἔξοδιον ὅμονον» καὶ Δαμασκηνὸν ἐν Κ. εἰς τὴν Κοίμησιν «παρθένοι νεάνιδες σὺν Μαριὰμ τῇ προφήτῃ διδήγην τὴν ἔξοδον νῦν ἀλαλάξατε»—ἄνω Σε ἐν θρόνῳ τὰ ὑπερόσμια (=οἱ ἄγγελοι)—κατανοοῦντα· βλέποντα—τὰ ὑποχθόνια· αἱ ὑπὸ τὴν χθόνα (γῆν) οὖσαι ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων· παρατήρει δὲ τὸ χιαστὸν ἄνω τὰ ὑπερόσμια καὶ κάτω τὰ ὑποχθόνια—ἔδονετο· ἐταράττοντο φοβούμενα καὶ θαυμάζοντα—νεκρὸς ζωαρχικώτατος· νεκρὸς ἀρχῶν ἀπόλυτος τῆς ζωῆς, αἵτια αὐτῆς πρώτη ὑπάρχων—τὰ πάντα· πρὸς τῷ οὐρανῷ καὶ τῇ γῇ (πᾶ. Ἡσ. σ', 3 «πλήρης δὲ οὐρανὸς καὶ γῆ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ») καὶ τὸν ἀδην· πᾶ. Ἐφεσ. δ', 9 «κατέβη εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς... ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα»—οὐκ ἐκρύβη ἡ ὑπόστασίς μου ἡ ἐν Ἀδάμ· δὲν Σ' ἔλαθεν ἡ φύσις, ἡ οὐσία μου ἐξ Ἀδάμ οὖσα καὶ ἄρα ἀμαρτωλός· πᾶ. Ψαλμ. 137,15 «οὐκ ἐκρύθη τὸ διτοῦν μου ἀπὸ σοῦ, οἱ ἐποίησας ἐν κρυψῖ, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς»—φθαρέντα με· ἐνν. ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας· πᾶ. Ρωμ. ε', 12 «ἐφ' ὁ (Ἀδάμ) πάντες ἥμαρτον»—ἐπὶ διδάτων κρεμάσαντα τὴν γῆν· ἐκ τοῦ Δαυΐδ (κε', 2) «αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν (τὴν γῆν)» καὶ (135,6) «τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων» ἐκφράζοντος τὴν ἀρχαῖαν δόξαν περὶ τῆς ἐπὶ τῆς θαλάσσης στηρίξεως τῆς γῆς· πᾶ. καὶ Ρωμανοῦ εἰς Ἀγ. Νικόλαον «δ τὴν γῆν, ἀγαθέ, ἐφ' ὅδασι πηξάμενος»—ἀσχέτως· ἀσυγδέτως, ἀγενούς δρατοῦ τινος δεσμοῦ ἡ κρεμαστήρος· πᾶ. Θεφάνους,

εἰς τὰ Φῶτα «δὲ κρατῶν ἀσχέτως τῶν ὑδάτων τὴν ὑπόρρουν ὑπόστασιν» — ἡ οὐσίας δὲ κόσμος, οἱ ἀνθρώποι — *Κρανίον* δὲ Γολγοθᾶς· ἵδε σελ. 92 — θαυμβητικῶς συνείχετο· τεθαυμημένη, καταπεπληγμένη οὖσα ἐπασχε συνοχὴν καρδίας, ἐστενοχωρεῖτο, ἐθλιβετο· ὑπάρχει καὶ γραφὴ θάμβει πολλῷ, ως λέγει καὶ δὲ Ἰωσῆφ ἐν τῷ Κανόνι εἰς τὴν Γέννησιν «ἡ παρθένος ἀγνὴ θάμβει πολλῷ συνείχετο» καὶ δὲ Ἰδιος Κοσμᾶς ἐν τῷ Κ. τῆς Μ. Πέμπτης «ἀγωνίᾳ καὶ φόδῳ συνείχοντο» κατὰ τὸ Λουκ. η', 37 «φόδῳ μεγάλῳ συνείχοντο» — σύμβολα τῆς ταφῆς Σου· σημεῖα, τεκμήρια τοῦ θανάτου Σου — παρέδειξες· διλγον τι καὶ αἰνιγματωδῶς ἔδειξες ἀλλοτε, πρὸ τῆς σταυρώσεώς Σου — πληθύνας τὰς δράσεις· πληθύνας τὰ δράματα τῶν προφητῶν, τὰς προφητείας τ. ἐ. διὰ πολλῶν προφητῶν (παρέδειξες τὰ σύμβολα τῆς ταφῆς Σου)· πᾶ. Ὡσηὲς ιβ', 10 «καὶ λαλήσω πρὸς προφήτας καὶ ἐγὼ δράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὥμοις ὥθην» — θεανδρικῶς· Θεὸς δόμος φανεῖς καὶ ἀνήρ, ἀνθρώποις — διετράνωσας· σαφῶς ὑπέδειξες — ἥπλωσας· ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰς παλάμας (τὰς χειρας συνεκδοχικῶς), ἐσταυρώθης — τὰ τὸ πρὸν διεστῶτα· τὰ δοντα πρότερον διακεχωρισμένα, διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ, τὰ διάφορα ἔθνη· πᾶ. Ἰωάν. ιδ', 52 «ἔμελλεν δὲ Ἰησοῦς ἀποθηῆσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους (ἐνν. τῶν Ιουδαίων) καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν» καὶ τὸ τῆς Ὀκτωήχου «ἐξέτεινας παλάμας Σου συνάγων μακρὰν διεστῶτά Σου ἔθνων τὰ συστήματα» — *καταστολῇ τῇ ἐν σινδόνι*· διὰ τῆς περιθολῆς, ἐνδυμασίας τῆς σινδόνος, ἐνδυθεὶς τὴν νεκρικὴν σινδόνα· πᾶ. Α' Τιμ. β', 9 «τὰς γυναικας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ... κοσμεῖν ἔχυτάς» — πεπεδημένους ἔλυσας· δεσμευμένους ἡλευθέρωσας· πᾶ. Ψαλμ. 145, 6 «Κύριος λύει πεπεδημένους» καὶσ. 109 — *μνήματι καὶ σφραγῖσιν*· ἐν ἐσφραγισμένῳ μνήματι (ἐν διὰ δυστιγμῷ)· πᾶ. Ματθ. κζ', 66 — *ἀχώρητος*· δην δύναται χῶρος νὰ περιλάβῃ, ἄμετρος, ἀπειρος ὡς ἀνωτέρω «ἀνεκλίθη δὲ ἀχώρητος» — θεουργικῶς· διὰ θεουργιῶν, θείων ἔργων, θαυμάτων — *ταῖς ἐνεργείαις*· ταῖς κατὰ τὴν ταφήν Σου γενομέναις (ὅτι διέλαθε τοὺς φυλάσσοντας στρατιώτας ἀναστάς, ὅτι αἱ σφραγῖδες δὲν ἐπαθον τίποτε κ.τ.τ.) — *τὴν ἐν τῷ σταυρῷ Σου θείαν κένωσιν*· τὴν θαυμασίαν διὰ τοῦ σταυρικοῦ Σου θανάτου ἀπογύμνωσιν τῆς θείας μορφῆς καὶ ἄρα συγκατάβασιν καὶ ταπείνωσιν· πᾶ. Φιλιππ. β', 7 «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἔχυτὸν ἐκένωσε λαβὼν δούλου μορφὴν» — *Ἄββακονύμ*· ἐν γ', 14 «διέκοψας

ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς δυνατῶν», δυνάστας δ' ὁ ποιητὴς γοεὶ τοὺς τοῦ "Ἄδου κρατοῦντας, τοὺς δαίμονας, τὸν θάνατον—ῆν πρότερον ἔβδομην ἡμέραν εὐλόγησας, διότι ἐν αὐτῇ ἔπαινος τὰ ἔργα, τὴν δημιουργίαν (πθ. Γεν. β', 2 «καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαινεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὗτοῦ»), ταύτην σήμερον ἡγίασας (πθ. Ἔξοδ. ιδ', 16 «καὶ ἡ ἡμέρα η ἑδόμην κλητὴ ἀγία ἔσται ὑμῖν»), διότι κατὰ ταύτην παρηγαρες καὶ ἐκαινοποίησας τὰ σύμπαντα («τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ίδού γέγονε καὶ γὰ τὰ πάντα» Β' Κορ. ε', 17) σαββατίζων τ. ἔ. διαμείνας τὸ Σάββατον ἐν τῷ τάφῳ καὶ οὕτως αὐτὰ ἀνακτώμενος τ. ἔ. ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν ἀνακλούμενος· πθ. Ῥωμ. γ', 21 «ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»—ἐκνικήσαντος τοῦ ορείττονος τ. ἔ. τῆς θεότητος (διότι Θεὸς καὶ ἄνθρωπός ἔστι καὶ ἡ θεότης ὑπερίσχυσε καὶ ἐκάλεσε τὸν θάνατον, ὡς λέγεται ἐν τῇ Ὁκτωβρᾷ «φόδρῳ Σοι ὡς θεραπαινὶς η τελευτὴ προσταχθεῖσα πρόσεις τῷ δεσπότῃ τῆς ζωῆς»)—δρωμαλεότητι· διὰ τῆς ἴσχυροτέρας δυνάμεως αὐτοῦ τοῦ κρείττονος τ. ἔ. ἐκουσίως Σοῦ ἀποθανόντος, ἐκουσίως καλέσαντος τὸν θάνατον—ἄμφω· τ. ἔ. τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ· καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐν τάφῳ τεθὲν ἐσπάραξε τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου τοῦ κρατοῦντος διαλελυμένα ἐν τοῖς τάφοις τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα, οὕτω δ' ἀνέστησε τοὺς ἐν τάφοις κειμένους νεκρούς· ἡ δὲ ψυχὴ κατελθοῦσα εἰς "Ἄδην ἐσπάραξε τὰ δεσμὰ τοῦ κρατοῦντος τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων καὶ οὕτως ἡλευθέρωσε τὰς τῶν πιστευσάντων· οὕτω καὶ ἐν τροπαρίῳ τῆς Ὁκτωβροῦ «λυθέντα, φιλάνθρωπε, Σοῦ τὸν ναὸν τοῦ σώματος τάφος μερισάμενος καὶ ἄδης ἀκοντες ἄμφω δίκας εἰσπράττονται· διὸ τῶν ἀγίων Σου ψυχάς, σώματα δὲ ἔτερος συνεκπέμπων, ἀθάνατε»—δ ἄδης ἐπικράνθη· δ ἄδης ἐστενοχωρήθη· ἐκ τοῦ Ἡσ. ιδ', 9 «ό ἄδης κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας Σοι»—τοῖς μώλωψι ταῖς πληγαῖς ταῖς ἐκ τῆς σταυρώσεως καὶ τῆς μαστιγώσεως (Ιωάνν. ιθ', 1)—διαπεφώνηκε· διάφορον τῆς συνήθους φωνῆς ἐξένθλεν—θεοφανείας Σου· τῆς μετὰ σαρκὸς ἐμφανίσεως Σοῦ τοῦ Θεοῦ· διθεν τὰ θεοφάνεια=η ἑορτὴ τῆς θεοφανείας—**"Ἡσαΐας"** ἐν κς', 9 «ἐκ νυκτὸς δρθρίζει τὸ πνεῦμα μου πρὸς σὲ δ Θεὸς» καὶ 19 «ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις καὶ εὑφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ»—φῶς ἀνέσπερον· φῶς ἀείποτε φανον, ἀσκότεινον· πθ. σ. 110—νεοποιεῖς· καινοποιεῖς, ἀναγεννᾶς—δ πλα-

στουργός· ίδε σ. 92—χρηματίσας χοῦκός· γενόμενος ἀνθρωπος—σινδών καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι τὸ συνόν Σοι (=τὸ συνυπάρχον σοι, τὸ εὐδοκηθὲν ἐν Σοὶ καὶ ἐνεργηθὲν ὑπὸ Σοῦ) μυστήριον· διότι ἀμφότερα, σινδὼν καὶ τάφος, ἡσαν καινὰ καὶ καθαρά, ὡς καινοὺς καὶ καθαρούς διὰ τοῦ Σοῦ θανάτου ἐποιησας τοὺς ἀνθρώπους—δε εὐσχήμων· δέ κόσμιος, εὑπόπληπτος, ἐπιφανῆς (Μάρκ. ιε', 43)—βουλευτής· σύνεδρος ἐν τῷ μεγάλῳ συνεδρίῳ, δ' Ἰωσὴφ δὲ ἀπὸ Ἀριψαθαίξ—σχηματίζει· δίδει σχῆμα, μορφήν, τύπον εἰς τὴν βουλὴν τοῦ φύσαντος (=γεννήσαντος) Σὲ καινοποιοῦντός με (τὸν ἀνθρωπὸν) ἐν Σοὶ (διὰ Σοῦ)· δρα δὲ τὰ λογοπαλγνια δε εὐσχήμων βουλευτὴς... σχηματίζει τὴν βουλὴν—τὸ θνητὸν διὰ τοῦ θανάτου Σου εἰς ἀθάνατον μεταβάλλεις καὶ τὸ φθαρτὸν διὰ τῆς ταφῆς Σου εἰς ἀφθαρτὸν τ. ἔ. διὰ τοῦ θανάτου Σου ἀπηθανάτισας τὸν ἀνθρωπὸν—θεοπρεπέστατα· ὡς ἀρμόζει μάλιστα εἰς τὸν ὑπεράγαθον καὶ φιλαγθρωπότατον Θεόν, ν' ἀφθαρτίζῃ τὰ φθαρτὰ καὶ ν' ἀπαθανατίζῃ τὰ θνητὰ—τὸ πρόσδολημα· τῆς ἀνθρωπότητός Σου, τὴν ἑτέραν Σου οὐσίαν τὴν ἀνθρωπίνην, ἥη πρὸς τῇ θείᾳ προσέλαθες—οὐδὲ ν' ψυχὴ Σου εἰς ἄδην· πθ. Ψαλμ. ιε', 10 «οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ἄδην οὐδὲ δώσεις τὸν δοσίγ σου ίδεται διαφθορὰν»—ξενοπρεπῶς· παραδόξως, ἀσυνήθως—προελθών· γεννηθεὶς ἐκ τῆς Παρθένου ἀλοχεύτου (ἄνευ λοχείας, ἄνευ ὅδίγων τοκετοῦ) καὶ λογχευθεὶς τὴν πλευρὰν (καὶ οὕτως αἰσθανθεὶς ὁδύνας) εἰργάσω ἕξ αὐτῆς τὴν ἀνάπλασιν τῆς Εὕας γενόμενος Ἀδάμ· ἀνέπλασας τὸν ἀνθρωπὸν σαρκωθεὶς ὥσπερ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ φυσικήθη ἡ Εὕα· πθ. Γεν. β', 21 «καὶ ἐπέβαλεν δὲ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ καὶ ὑπνώσεις καὶ ἔλαθε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς καὶ φυσόμησεν δὲ Θεὸς τὴν πλευράν, ἥη ἔλαθεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα»—ἀφυπνώσας· ἀποκοιμηθεὶς—φυσίζων· φύταντα τὴν ζωὴν, ὥσπερ δὲ Ἀδὰμ ὑπνώσας παρήγαγε τὴν Εὕαν, ὥσπερ ἐρμηνεύεται ζωὴν, «ὅτι μήτηρ πάντων τῶν ζώντων» (Γεν. γ', 20), τ. ἔ. ἀναστήσας τὴν θυνατωθεὶσαν ζωὴν (Εὕαν) ἐχάρισας ζωὴν εἰς πάντας τοὺς ἀπογόνους τῆς Εὕας τοὺς δι' αὐτὴν θανατωθέντας—συνεσχέθη (=συνεκλείσθη προσωρινῶς) δ' Ἰωνᾶς ἐν τοῖς στέρνοις, τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, ἀλλ' οὐ κατεσχέθη (δὲν ἐκρατήθη διαρκῶς)—Σοῦ τὸν τύπον φέρων προτυπῶν Σέ, ὡς ἐκ γυμφικοῦ θαλάμου («ώς γυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ» Ψαλμ. ωφ', 6) χαίρων ἀνέθορε (=ἀνεπήδησε) μετὰ τρεῖς^θ γῆμέρας ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ θηρός, τοῦ κήτους Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ προφητικῶς ἔλεγεν εἰς τὴν κουστωδίαν τοῦ τάφου Σου· ὡς στρατιώται, φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, γῆτοι ἀσκοπον φυλακήν φυλάσσοντες καὶ ψευδῆ (διέτι ἀργύρια ἵκανὰ παρὰ τῷν ἀρχιερέων λαβόντες διέδωκαν ψευδῶς ἔτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ νυκτὸς ἐλθόντες εἰς τὸν τάφον ἔκλεψαν αὐτὸν αὐτῶν κοιμωμένων Ματθ. πη', 12 κ. Ἑ.), ἐγκατελίπετε τὸν ὄντα, τὸν διωρεύμενον ὑμῖν αὐτοῖς ἔλεον καὶ σωτηρίαν»· πθ. Ἰωάνν. β', 9—ἀνηρρέθης μὲν ἐθανατώθης μὲν ἐν τῷ σταυρῷ), ἀλλ' οὐδιγρέθης τῆς σαρκὸς (οὐκ ἔχωρίσθης τῆς σαρκὸς)—εἰ καὶ λέλυνται δυνάσθ Σου· εἰ καὶ ἔχει χωρισθῆ, εἰ καὶ ἔχωρίσθη τὸ σῶμά Σου ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἐκ τοῦ Ἰωάνν. β', 19 «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν» καὶ 21 «ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ»—ἐν ἀμφοτέροις· ἐν ταῖς δύο φύσεσι—βροτοποτόνοις· ἀνθρωποτόνοις· πθ. Ρωμ. ε', 12 «δι' ἐνὸς ἀνθρώπου (τοῦ Ἀδὰμ) ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας δοθάνατος καὶ σύτως εἰς πάντας ἀνθρώπους δοθάνατος διῆλθεν»—τὸ φθαρτόν Σου (σῶμα) μετεστοιχείωσας (=μετέβαλες, μετεποίησας) εἰς ἀφθαρσίας, ἀθανασίας (πνευματικῆς) τοῖς ἀνθρώποις—ἀφθάρτους ζωῆς· πθ. Κολασσ. α', 22 «ἀποκατήλλαξεν (ὑμᾶς) ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστήσαι ὑμᾶς ἀγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ»—βασιλεύει ἄρδης· ἐκ Ρωμ. ε', 14 «ἔθασιλευτεν δοθάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως»—ἀλλ' οὐκ αἰωνίζει· ἀλλὰ δὲν εἶγαι αἰώνιος βασιλεύς, δὲν διαιωνίζει—ζωαρχικῆ παλάμη· ἵδε ἀνωτ. ζωαρχικώτατος—τὰ τοῦ θανάτου κλεῖθρα διεσπάραξας· πθ. ἀνωτ. «συνέτριψας μοχλοὺς αἰωνίους»—νεκρῶν πρωτότονος· πθ. Κολασσ. α', 18 «δο πρῶτος ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀειζωίαν ἐγκαίνισας ὑμῖν—ἀφραστον· ἀρρητον καὶ ἀκατάληπτον—στένει δαπανώμενος θείῳ πυρὶ· ἀναστενάζει φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἀύλου πυρὸς τῆς θεότητος· ἵδε σ. 102—ὅλβιος· πλούσιος καὶ μακαριστὸς—νόμῳ θανόντιων· κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον τῶν ἀποθνησκόντων—ἡ τῶν ὅλων ζωή· δο δεῦς τὴν ζωὴν εἰς τὰ πάντα, δο τῆς ζωῆς τῶν πάντων αἴτιος Χριστὸς—Ἐδέμ· ἵδε σ. 95—ἔκστηθι φρείτεων, οὐρανέ· ἐκ τῆς φρίκης, ὡς οὐρανέ, ἐκπλάγηθι, ἀλλοιώθητι· γη πρὸς τὸν οὐρανὸν δὲ καὶ τὴν γῆν ἀποστροφὴ συγκὴν ἐν τῇ Π. Δ. πθ. Δευτερ. λβ', 1 «πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω καὶ ἀκουέτω γη ῥήματα ἐκ στόματός μου» καὶ Ἡσαΐου α', 2 «ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου ἡ γῆ»—σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς·

πδ. Ψαλμ. 81,5 καὶ Ἰώδ θ', 6—ἐν νεκροῖς λογίζεται· πδ. Ψαλμ. πζ', 4 «προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον»—ἀχραντος ναός· εἶναι τὸ ἀμόλυντον σῶμα τοῦ Κυρίου—πεπτωνῆτα δὲ σκηνὴ εἶναι ὁ Ἀδάμ· πδ. Ἀμδὼς θ', 18 «ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δικυῖδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ ἀνοικοδομήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῆς καὶ τὰ κατεσκαμένα αὐτῆς ἀναστήσω» καὶ Πράξ. ιε', 16· ὑπανιγμὸς δὲ καὶ εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἵνα κατὰ τὴν διὰ τῆς ἐρήμου διάβασιν εἰχον οἱ Ἐβραῖοι, καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, διστις ἐν τῇ Γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἀντικατάστησεν εἰτα τὴν σκηνὴν ἐκείνην· πδ. Ἐδρ. θ'—Ἀδάμ δεύτερος· δι Χριστός· πδ. Α' Κορ. ιε', 47 «ὁ πρῶτος ἀνθρώποις ἐκ γῆς χοεύκος, διεύτερος ἀνθρώποις δι Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»—ἡ τόλμα τῶν μαθητῶν πέπαυται, δι Ιωσὴφ δὲ τολμήσας καὶ ἀριστος τοῦ Κυρίου δειχθεὶς μαθητὴς εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ ἤτισατο τὸ σῶμα Λύτου (Μάρκ. ιε', 42) —πλάνος Θεός· ἐν Ματθ. κε', 36—επὶ τῷ ξένῳ (=παραδόξῳ, θαυματιῷ) τόκῳ Σου φυγοῦσσα τὰς ωδῶντας (=ἀλόχευτος οὖσα, ὡς ἀνωτ.) ὑπερφυῶς ἔμακαρίσθην· πδ. Λουκ. α', 48—τῇ δομφαίᾳ τῆς λύπης· ἐκ τοῦ Λουκ. β', 35 «καὶ σοῦ (τῆς Ηαρθένου) δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται δομφαία» εἰπε προφητικῶς δι Συμεὼν—δπως μεγαλυνθήσομαι· ἔχων ἐν νῷ πᾶς νὰ μεγαλυνθῶ, ὅμνηθῶ ὡς μήτηρ Θεοῦ—φρίτεουσιν ἄδου οἱ πυλωροί δὲ ἄδουν ἰδόντες σε ἐπτηξαν—ἡμαγμένην στολὴν τῆς ἐκδικήσεως· στολὴν βεδχιμένην διὰ τοῦ αἵματός μου, ὅπερ ἔχουσα ἐν τῷ Σταυρῷ πολεμῶν τῷ θανάτῳ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπεναντίοις δακρισοῦσα καὶ ἐκδικούμενος τὸν Ἀδάμ· πδ. Ἡσ. νθ', 17 «καὶ περιεβάλετο ἱμάτιον ἐκδικήσεως καὶ τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὅνειδος τοῖς ὑπεναντίοις» καὶ τὸ τῆς Ὁκτωήχου «ἰδόντες σε ἐπτηξαν ἡμφιεσμένον (στολὴν ἐκδικήσεως) οἱ πυλωροί τοῦ Ἀδού, Χριστέ»—δ ἔχθρος (τῶν γηγενῶν) ἄδης ἐσκύλευται· ἔχει λαχψυραγωγήθη καὶ ἄρα γινηθῆ—μετὰ μύρων γυναῖκες· μυροφόροι γυναῖκες· πδ. Μάρκ. ιε', 1.

Ιδιόμελα.

Καλοῦνται ιδιόμελα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκεῖνα ἄσματα, ὅτινα ἔχουσιν ἔδοις μέλος. Δικρίνεται δὲ τὸ ιδιόμελον τοῦ αὐτομέλου κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν αὐτόμελον εἶναι τροπάριον, κατὰ τὸ μέλος τοῦ

ὅποίσου ἐποιήθησαν καὶ ἄλλα τροπάρια ὑπ' ἄλλων, τὸ δὲ ἵδιόμελον οὐδεγὶ ἔχρησίμευσεν ὡς παράδειγμα καὶ πρότυπον· ἔπειτα δὲ τὸ ἵδιόμελον σύγκειται ἐνίστε ἐκ πολλῶν στροφῶν ἀνομοίου ὡς τὰ πολλὰ μέλους καὶ ἀπαρτίζει σύτως ὅλον ποιημάτιον, μικρόν τι Κοντάκιον ἢ Κανόνα.

α') Σωφρονίου.

Ἡ ἀλήθεια· ὁ Χριστός· πβ. Ἰωάνν. ιδ', 6 «ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»—ἡ σκιὰ παρόδραμα· ὁ Μωσαϊκὸς νόμος παρῆλθε· πβ. Ἐβρ. ι', 1 «σκιὰν ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων» καὶ ἀνωτ. σ. 108—μορφωθεὶς τὸ καθ' ἥμᾶς· πβ. σ. 111—τὸ πρόσλημμα· πβ. σ. 118—προφητική· τοῦ Μιχαήλου (ε', 2)—μυστικῶς· μυστηριώδως—ἐν τοῖς ἡγεμόδοις· ἐν ταῖς ἡγουμέναις, ταῖς πρωτευούσαις πόλεσυ· πβ. σ. 112—δῶμεν μεγαλωσύνην· μεγαλύνωμεν, διξάσωμεν· πβ. Ἐβρ. η', 1 «θρόνος τῆς μεγαλωσύνης»—φωνῇ βοῶ· ἐκ τοῦ Ματθ. γ', 16—ἐπέχει· συγκρατεῖ, σταματᾷ—δυντόμενον· λουόμενον, βαπτιζόμενον—τοῦ βοῶντος· Ἰωάννου παρὰ Ματθ. γ', 3—χειροθετήσει· ἐπιθήσει τὰς χειρας.

β') Κασσίας.

Ι.

Ἀνγούστου μοναρχῆσαντος· τῷ 27 π. Χ. μετὰ τὴν περὶ τὸ Ἀκτιον ἥτταν τοῦ Ἀντωνίου—ἐπεγράφημεν τῷ δνόματι τῆς θεότητος Σου· γενόμενοι γριστιανοὶ ἀπεδεξάμεθα τὴν θεότητα Σου.

Ω.

Ἡ ἐν ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνὴ· περὶ ταύτης ἴδε Λουκ. ζ', 37 κ. ἐ.—τὴν σὴν αἰσθομένη θεότητα· ἐννοήσασα ὅτι Σὺ είσαι Θεός—τάξιν· θέσιν, καθῆκον—δ ἔρως τῆς ἀμαρτίας ἐγένετό μοι οἰστρος ἀκολασίας· ἀμαρτοῦσα, ὡς ὑπὸ οἰστρου ἐλαυνομένη, μαίνομένη ὤρμητα εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ διὰ τοῦτο νῦν διάγω δίον μαῦρον καὶ σκοτεινόν, ὡς ἐν ζιφώδει καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ περιπατοῦσα ἐν τῷ βορδόρῳ τῆς ἀκολασίας—τὰς στηγάς τῶν δακρύων· τούς κρουνούς τῶν δακρύων, τὰ ἀφθονα δάκρυα—δ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὅδωρ· δ μεταβιβάζων εἰς τὰς γεφέλας τὸ (ἐξατμιζόμενον) θαλάσσιον ὅδωρ· ὅτι δὲ καὶ συντακτικῶς ἀνώμαλος (διεξάγειν εἰς τι καὶ οὐχὶ διεξάγειν τινὶ λέγεται) καὶ σημασιολογικῶς

άποπος (διεξάγειν σημαίνει διευθύνειν ή κυρεργᾶν) είναι ή φράσις, όρθη δὲ τούναντίον γλωσσικῶς καὶ πολὺ ποιητικωτέρα ή γραφὴ στήμονίς των (διὸ τῶν νεφελῶν καταπέμπων εἰς τὴν γῆν τὸ θαλάσσιον ὅδωρ δίκην στήμονος, ὡς λεπτοτάτας κλωστὰς στήμονος, δέξαι τὰ κρουνηδὸν ῥέοντα δάκρυά μου), ἔδειξα ἐν ταῖς «Συμβολαῖς» Α', 61—κάμφθητὶ μοι. Ἐλεως γενοῦ μοι — δικλίνας τοὺς οὐρανοὺς ἵδε σ. 111—τῇ ἀφράσιᾳ Σου κενώσει· τῇ ἀρρήτῳ, τῇ θαυμαστῇ ἐνανθρωπήσει Σου· πβ. σ. 116—ἀποσμήχῳ σπογγίζων καθαρίζω—ῶν· (ποδῶν) τὸν κρότον ἡχηθεῖσα τοῖς ὠσὶν ἀκούσασα—ἀβύσσους τῶν κριμάτων Σου· τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη τῶν κρίσεών Σου, τὰς ἀνεξερευνήτους δουλάς Σους τοῦ κριτοῦ—ἔξιχνάσει· ἔξιχνεύτει, ἔξικριθώσει, ἀνακαλύψει—παρείδης· ἀπορρίψῃς.

Περὶ τῆς Κασσίας γράφει δὲ χρονογράφος Γεώργιος ὁ Ἀμαρτωλὸς τάδε: «Ἡ μῆτηρ τοῦ Θεοφίλου Εὐφροσύνη ἀποστελλασσε ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν ἦγαγε κόρας εὐπροσώπους πρὸς τὸ νυμφοστολῆσαι τὸν υἱόν αὐτῆς ἀγαγοῦσα δὲ ταύτας ἐν τῷ Παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον Μαργαρίτου τρίκλινον δέδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον εἰποῦσα· εἰς ἣν ἀρεσθῆται, ἐπίδος τοῦτο αὐτῇ.

Ὕπερ δέ τις ἔξ εὐγενῶν ἐν αὐταῖς κόρη Εἰκασίᾳ, ὧραιοτάτη πάνυ, ἣν ἵδων Θεόφιλος καὶ ὑπεραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἔφη· ὡς ἄρχ διὰ γυναικὸς ἐρρύη τὰ φαῦλα· ἢ δὲ μετ' αἰδοῦς πως ἀντέφησεν· ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα. Οὐ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγεῖς ταύτην μὲν εἴκασε, Θεοδώρᾳ δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν οὕση ἐκ Παφλαγόνων...

Ὕπερ δὲ εἰρημένη Εἰκασία τῆς βασιλείας ἀποτυχοῦσα Μονὴν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν ἀποκειραμένη, ἀσκοῦσα καὶ φιλοσοφοῦσα, τῷ Θεῷ μόνῳ ζῶσα, διετέλεσε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῆς.

Ἐν τῇ Μονῇ λοιπὸν αὐτῆς ὡς μοναχὴ διαμένουσα καὶ εἰς τὴν ποίησιν ἀσχολουμένη ἡ Κασσία ἐποίει ἡμέραν τινὰ καὶ τὸ ἴδιόμελον τοῦτο καὶ εἰχε φθάσει μέχρι τῶν στίχων «καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους Σου πόδας, ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν τοῖς τῆς κεφαλῆς μου διοστρύχοις», ὅτε αἰρνητης ἀκούσασα βῆματα καὶ ἴδουσα ἐρχόμεγον τὸν Θεόφιλον, φοδηθεῖσα ἔξηλθεν ἐκ τοῦ κελλίου καὶ ἐκρύθη. Εἰσελθὼν δὲ δὲ Θεόφιλος εἰς τὸ κελλίον καὶ ἵδων τὸ χειρόγραφον τοῦ ἡμίτελοῦς ποιῆματος προσέθηκεν ὑπανινισσόμενος τὴν φυγὴν τῆς μοναχῆς «὏ν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὔχ τὸ δειλιγὸν κρότον τοῖς ποσὶν ἡχηθεῖσα τῷ φόδῳ ἐκρύβη». Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν δὲ τοῦ βασιλέως ἡ Κασσία

συνεπλήρωσε τὸ ἀσμα διατηρήσασα καὶ τὴν βασιλικὴν προσθήκην.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἀναφέρουσιν οἱ τοῦ Βυζαντίου ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι. 'Αλλ' δέ παρατηρεῖ διεθαστὸς καθηγητὴς Ν. Πολίτης (ἐν Δαχογραφίᾳ Σ', 366) «ἡ διληγησις περὶ ἐκλογῆς διὰ τοῦ μήλου τῆς συζύγου τοῦ Θεοφίλου φαίνεται μᾶλλον πλασθεῖσα ἔνα αἰῶνα περίου μετὰ τούς γάμους τοῦ Θεοφίλου ἐκ τοῦ γεγονότος, διε τὸν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου (829—842) καὶ τοῦ Μιχαήλ (842—867) ἔξη ἡ μοναχὴ Κασσίκη, ηὗταις καὶ ἔκτισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν αὐληθεῖσαν «τὰ Κασσίας». Ἡ μοναχὴ αὕτη ώραια τῷ εἶδει, εὐπρεπής καὶ εὐλαβής, ἐλέγετο ἄμπευτη σοφιστὴ, ποιήσασα καὶ μελῳδήσασα Κανόνας πολλοὺς καὶ Στιχηρά, ἐν οἷς καὶ τὸ παρὸν ἴδιόμελον. Οὐδόλως δὲ εἶναι παράδοξον, διε τὴν λαϊκὴν φαντασίαν ἀνεξήτησε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ώραια, πλουσία καὶ σοφὴ παρθένος ἀπεσύρθη τοῦ κόσμου· καὶ προσεπάθησε νὰ εὕρῃ τὴν γαλήνην ἐντὸς μοναστηρίου. Ἡ αἰτία θὰ ἦτο μεγάλη; τις συμφορὰ ἢ θανάσιμόν τι ἀμάρτημα. Ως συμφορὰν λοιπὸν ἔπλασαν τὴν ἀσπροσόδοκητον διάψευσιν τῆς ἐλπίδος τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμάρτημα ἐφαντάσθησαν διε θὰ εἴχε πρὸς ἐξιλέωσιν ἡ ποιήτρια τοῦ «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις»· ἥτο δὲ φθόνος, δην φυσικὸν ἐνομίσθη νὰ αἰσθανθῇ πρὸς τὴν ἀφαρπάσασαν ἀπ' αὐτῆς τὸ βασιλικὸν στέμμα. Διὰ τῆς ἐπισκέψεως δὲ τοῦ βασιλέως θέλει ίσως νὰ ὑποδηλώσῃ ἡ παράδοσις, διε τὸν ὑπέκυανεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἔρως πρὸς τὴν Κασσίαν, εὖ τὴν ἐκδίλωσιν ἔζητει ν' ἀποφύγῃ ἡ μοναχή».

ΣΗΜ. "Ενεκα τῆς μεγάλης ὑπερτιμήσεως τῶν τυπογραφιῶν εἰδῶν Κοντάκιά τινα καὶ Κανόνες καὶ Ἱδιόμελα παρελειφθησαν καὶ αἱ σημειώσεις συνεπτύχθησαν τῇ συγκαταθέσει τοῦ Σ. Υπουργείου τῆς Παιδείας.

444
αρχ

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

- 1) Ἐλλ. Χρηστοράθεια τόμ. Α' (μῦθοι, διηγήματα, ἐπιστολαί, περιγραφαί, μυθολογία)
2) » » B' (Ξεν. Ἀνάβασις Α', B', Γ')
3) » » Γ'-α' (Ξεν. Ἀνάβ. Δ', E', Σ', Z')
4) » » Γ'-β' (Ξεν. Ἐλληνικῶν Γ' καὶ Δ'
καὶ Λουκιανοῦ Ἐνύπνιον
καὶ Ἀνάχαρσις)

— · · —

- α') Ἀριστοτέλους Ἀθηναῖων Ηολιετέα
β') Ἀρρεανοῦ Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου
γ') Λυσέου Λόγοι
δ') Πλουτάρχου Θεμεστοκλῆς
ε') » Ἀριστεέδης
ετ') » Ηερεικλῆς
ζ') » Ἀγις καὶ Κλεομένης
η') » Τ. καὶ Γ. Γράγκος
θ') » Ηερὸν πατέρων ἀγωγῆς
ι') » Θεοφράστου Χαρακτῆρες
ια') Κοντάκια καὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλ. ποιήσεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

ΤΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Βιβλία διδακτικὰ ἐγκεκριμένα ὑπὸ τοῦ Σ. Ὑπουργεῖου τῆς Παιδείας
πρὸς χρήσιν τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως
καὶ τῶν διδασκαλείων.

- 1) **Ελλ. Χρηστομάθετα** τόμ. Α' (μῦθοι, διηγήματα, ἐπιστο-
λαί, περιγραφαί, μυθολογία)
2) » » » Β' (Ξεν. Ἀνάβασις Α', Β', Γ')
3) » » » Γ'-α' (Ξεν. Ἀνάβ. Δ', Ε', Ζ', Ζ')
4) » » » Γ'-β' (Ξεν. Ἐλληνικῶν Γ' καὶ
Δ' καὶ Λουκιανοῦ Ἐνύ-
πνιον καὶ Ἀνάγαρσις).

α' **Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία**

β' **Ἀρριανοῦ Ἀνάθησις Ἀλεξάνδρου**

γ' **Αυσίου Λόγοι**

δ' **Πλουτάρχου Θεριστοκλῆς**

ε' » **Ἀριστείδης**

ζ' » **Περικλῆς**

η' » **Ἄγιες καὶ Ιελεομένης**

θ' » **Τ. καὶ Γ. Γρύγχος**

ι' » **Περὶ παιῶν ἀγωγῆς**

κ' **Θεοφράστου Χαρακτῆρες**

κ' **Κοντάκια καὶ Κανόνες τῆς Επικλητ. ποιήσεως.**

'Εν Αθήναις τῇ 23 Φεβρουαρίου 1918

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΩΣ

ΤΟΝ κ. ΕΜΜ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΝ

Συγγραφέα Διδακτικῶν Βιβλίων

Ἄρακουνοῦμεν ὅμην δι' δι' ἡμετέρας ἀποφάσεως τῇ 8 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 14 τοῦ ἀντοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπὲρ ἀριθμὸν 14 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκροῦθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐρχειδογράφῳ ὑποβληθέντος βιβλίου «Κονιάκια καὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ποιήσεως» συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὲρ ἀριθμ. 163 πρᾶξιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου τῆς 3 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τῶν τειχαῖων γυμνασίων καὶ τῶν ἀντιστοίχων τάξεων τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Ο. Υπουργὸς
Δ. ΔΙΓΚΑΣ